

KITEKINTŐ ELEMZÉSEK 7.

Latin-Amerika mérlegen

KITEKINTŐ.HU

Ablak a világra

2011. július 27.

Kiadja a Kitek Média Kft, felelős kiadó: Frank Tamás, lapigazgató

A Kitekintő nem foglal állást politikai kérdésekben, ezért a cikkekben közölt vélemények nem feltétlenül tükrözik a szerkesztőség álláspontját. Az egyes cikkekben megfogalmazott elemzések, előrejelzések a szerzők magánvéleményei, azok pontosságáért, illetve megbízhatóságáért a Kitekintő semmilyen felelősséget nem vállal.

Jelen kiadvány tartalma a Kitek Média Tartalomszolgáltató Kft. ("kiadó") szellemi tulajdona.

A kiadó előzetes írásos hozzájárulása nélkül tilos a kiadvány egészének vagy részeinek feldolgozása és értékesítése, természetesen számítógépének merevlemezére mentheti vagy kinyomtathatja, de ebben az esetben sem jogosult az így többszörözött részek további felhasználására, terjesztésére, adatbázisban történő tárolására, letölthetővé tételére, kereskedelmi forgalomba hozatalára. A jogosulatlan felhasználás büntető- és polgári jogi következményeket von maga után. A kiadó követelheti a jogsértés abbahagyását és kárának megtérítését. Az elemzésből értesüléseket átvenni csak az arra való hivatkozással lehet, azzal a feltétellel, hogy az átvevő nem módosítja az eredeti információt, ill. a kiadványra utaló egyértelmű hivatkozást minden közlésnél feltünteti.

A Kitek Média Tartalomszolgáltató Kft. pontos és hiteles információk közlésére törekszik, de a tájékoztatásból fakadó esetleges károkért felelősséget nem vállal.

Budapest, 2011. július 27.

© Kitek Média Kft

Minden jog fenntartva

Írták

Hajdú Lilla

Horváth Marcell

Klopfstein-László Kornél

Marosvölgyi Dóra

Sándor Nóra

Soltész Béla

Solti Ágnes

Szeghalmi Zsolt

Vogel Dávid

Zelei Dávid

Szerkesztette

Solti Ágnes (rovatvezető)

Lezárva: 2011. július 27.

TARTALOM

Előszó.....	5
<i>A Szerzőkről</i>	6
<i>Abstracts</i>	9
ZELEI DÁVID: Latin-Amerika választások előtt, után	13
MAROSVÖLGYI DÓRA: Haiti: katasztrófák kora	19
KLOPFSTEIN-LÁSZLÓ KORNÉL: Peru: az új gazdasági csoda	26
SÁNDOR NÓRA: Argentína választ: Cristina Kirchner nagy próbája	31
HORVÁTH MARCELL: Felemás Közép-Amerika	35
ZELEI DÁVID: Mexikó 2011-12: növekedés, leszámolás, váltás	44
VOGEL DÁVID: Venezuela: Chavizmo – a 21. század „új szocializmusa” ...	47
SZEGHALMI ZSOLT: Paraguay: Fernando Lugo elnöksége	56
KLOPFSTEIN-LÁSZLÓ KORNÉL: Bolívia: a „sztrájkország”	62
VOGEL DÁVID: A stabilizálódó Ecuador: „Erőm az Alkotmányban”	68
SOLTÉSZ BÉLA: Chile: a Piñera-kormány első éve	74
KLOPFSTEIN-LÁSZLÓ KORNÉL: Uruguay: a Mujica-kormány	78
HAJDÚ LILLA: Kolumbia: irányváltás Uribe után	82
SOLTI ÁGNES: Brazília: a Vaslady kihívásai	92
MAROSVÖLGYI DÓRA: Kuba: „Gazdálkodj okosan” karibi módra	105
<i>A Kitekintő Elemzések eddig megjelent füzetei</i>	109

ELŐSZÓ

Tisztelt Olvasó!

Örömmel mutatjuk be a *Kitekintő Elemzések* hetedik részét, amelyben a Latin-Amerika rovat munkatársai és külső szakértői a régió országainak aktuális politikai és gazdaság helyzetét ismertetik.

Elemzéseinket az elnökválasztások vezérfonalára fűztük fel: mérleget vontuk a hivatalban lévő vezetők teljesítményéről, értékeltük az ideit, illetve górcső alá vettük a közeljövőben esedékes választásokat. Mivel a magyar külpolitikában és külpolitikai újságírásban is gyakran félperiférián helyezkedik el Latin-Amerika, igyekeztünk minél átfogóbb képet adni az egyes országokról.

A nyolcvanas évek elveszett évtizede után az „új baloldal” politikai előretörése irányította ismét a figyelmet Latin-Amerikára, mikor Hugo Chávez venezuelai elnök hatalomra jutását követően egyre több államban választottak baloldali vezetőt. Ez a tábor napjainkra egy mérsékelt és egy radikális csoportra oszlott. Ugyanakkor néhány országban az USA-barát kormányok a mai napig megmaradtak. Időközben Latin-Amerika feltörekvő régióvá vált, nagyobb beleszólást követelve a nemzetközi gazdasági és politikai kérdésekbe. A térség vezetői már nem tanácsokat várnak a fejlett országoktól, hanem maguk is egyenjogú partnerként kívánnak részt venni a világ jövőjének alakításában.

Bár vannak hasonló természetű problémáik, az egyes országok mégis többnyire egyéni gondokkal küzdenek, melyek megoldása egyelőre befelé fordítja figyelmüket, így nem kap elegendő hangsúlyt az integráció kérdése, melynek lendületet leginkább a nagyobb gazdaságok adhatnának, hogy a régió valóban ki tudja használni megnövekedett jelentőségét.

Visszajelzéseire, észrevételeire minden esetben számítunk az info@kitekinto.hu e-mail címen.

Üdvözlettel

Budapest, 2011. július 27.

Solti Ágnes

rovatvezető

A SZERZŐKRŐL

Hajdú Lilla

A Budapesti Corvinus Egyetem nemzetközi tanulmányok mesterszakának hallgatója. Szakdolgozatát Kolumbia és az Egyesült Államok védelmi megállapodásáról írta. Szakmai gyakorlatát a Külügyminisztérium Latin-Amerika Osztályán töltötte. 2010 augusztusától fél éven át Kitekintő gyakornoka volt, ezt követően összekötő tisztként dolgozott a magyar EU-elnökség idején. A következő években külföldön folytatja majd a tanulmányait. Elérhetősége: lilla.hajdu@hotmail.com

Horváth Marcell

2009-ben diplomázott a PPKE Jog- és Államtudományi Karán, majd 2010-ben a skóciai University of Abertay Dundee European Business Law szakán. 2006. évi panamai ösztöndíjas tanulmányai óta foglalkozik Latin-Amerikával. Diplomamunkáját és II. helyezett OTDK dolgozatát is a Panama-csatorna szerződések tárgyában készítette, később a skóciai diplomadolgozatát az EU és Latin-Amerika kapcsolatáról írta. Emellett számos cikke és tudományos publikációja is megjelent magyarul és angolul Latin-Amerikáról. A Panama-csatorna szerződésekről szóló könyve kiadás alatt van. Jelenleg a Nemzetgazdasági Minisztériumban dolgozik, külgazdasági szakértőként. Elérhetősége: hth.marcell@gmail.com

Klopfstein-László Kornél

Diplomáját 2009-ben szerezte szociológia szakon az Eötvös Loránd Tudományegyetem Társadalomtudományi karán. Jelenleg a VU University Amsterdam mesterszakos hallgatója, szabadúszó újságíró. 2009 óta a Budapesti Corvinus Egyetem Társadalomtudományi Kollégiumának (TEK) tagja. 2011 eleje óta Peruban él, májustól pedig a Kitekintő Latin-Amerika rovatának munkatársa, limai tudósítója. Érdeklődése főként a latin-amerikai országok aktuális társadalmi-politikai problémáira terjed ki. 2011 szeptemberétől az ELTE megbízásából folytat összehasonlító társadalmi tőke kutatást Peruban. Elérhetősége: laszlokornel@gmail.com

Marosvölgyi Dóra

Nemzetközi kapcsolatok szakon végzett a Budapesti Corvinus Egyetemen 2010-ben, jelenleg a Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem biztonság- és védelempolitika mesterszakán folytatja tanulmányait. 2010 szeptembere óta a Kitekintő gyakornoka.

Fő érdeklődési körébe a nemzetközi szervezett bűnözés, a kábítószer- és fegyverkereskedelem témakörei, ezek biztonsági és gazdasági vonatkozásai tartoznak. Latin-Amerikán kívül foglalkozik még a Közel-Kelet és Afrika térségével. Jelenleg a Nemzetgazdasági Minisztériumban dolgozik, nemzetközi pénzügyi vonalon. Elérhetősége: dora.marosvolgyi@gmail.com

Sándor Nóra

A Budapesti Corvinus Egyetem Társadalomtudományi Karának hallgatója, nemzetközi tanulmányok, valamint kommunikáció és médiatudomány szakokon. 2011 februárja óta a Kitekintő Latin-Amerika rovatának gyakornoka. Elérhetősége: sanoann@gmail.com

Soltész Béla

Az ELTE spanyol-portugál szakán és a Budapesti Corvinus Egyetem nemzetközi tanulmányok szakán végzett, jelenleg a BCE Nemzetközi Kapcsolatok Doktori Iskola doktorjelöltje. Szakmai gyakorlatát 2007-ben a Külügyminisztérium Dél-Európa Osztályán töltötte. Ösztöndíjasként a spanyolországi Universidad de Zaragoza-n, a németországi Ibero-Amerikanisches Institutban és a chilei Universidad de Chile-n folytatott tanulmányokat, jelenleg a Mexikói Külügyminisztérium és a Magyar Ösztöndíj Bizottság támogatásával Mexikóban folytat kutatást a doktori disszertációjához. Kutatási területe: Latin-Amerika, Spanyolország és Portugália jelenkori társadalmi és politikai folyamatai, nemzetközi migráció, nemzetközi fejlesztéspolitika, posztkoloniális kritikai elméletek. Az utóbbi években a Budapesti Corvinus Egyetem Nemzetközi Tanulmányok Intézetében és a Társadalomelméleti Kollégiumban tartott kurzusokat. Elérhetősége: soltesz.bela@gmail.com

Solti Ágnes

A Budapesti Corvinus Egyetem igazgatásszervező, majd nemzetközi tanulmányok szakán végzett, jelenleg a Szent István Egyetem Gazdaság- és Társadalomtudományi Karán folytatja tanulmányait nemzetközi gazdaság és gazdálkodás szakon. 2008 júliusától a Kitekintő Latin-Amerika rovatának vezetője, fő érdeklődési területei közé tartozik a latin-amerikai integráció, a régió világgazdasági szerepe, valamint az Amerika-közi kapcsolatok. Szakdolgozatát Hugo Chávez bolíviai forradalmának témájában készítette, jelenlegi diplomamunkájának vizsgálódási tárgya a Nemzetközi Valutaalap és Latin-Amerika kapcsolata. Elérhetősége: agnes.solti@kitekinto.hu

Szeghalmi Zsolt

A Szegedi Tudományegyetem ötödéves joghallgatója, korábban egy évig a sevillai egyetemen is tanult. A spanyol és latin-amerikai külpolitikával külügyminisztériumi gyakorlata során kezdett el foglalkozni. 2011 júliusában egy spanyol ügyvédi irodában kezdte meg munkáját, Santiago de Compostelában. 2011 júniusa óta a Kitekintő Latin-Amerika rovatának gyakornoka. Elérhetősége: szegecs_86@hotmail.com

Vogel Dávid

A Zrínyi Miklós Nemzetvédelmi Egyetem Kossuth Lajos Hadtudományi Karán szerzett okleveles biztonság- és védelempolitikai szakértő (MA) diplomát. A képzés alatt egy kubai témájú OTDK-díjazott dolgozat erősítette meg érdeklődését Latin-Amerika iránt. Az egyetem befejezése után tanulmányait a ZMNE Hadtudományi Doktori Iskoláján folytatta, kutatási területe Latin-Amerika, specifikusabban a kontinens politikai, geopolitikai és geostratégiai viszonyai. Abszolutóriumát 2010-ben vette át, jelenleg védés előtt áll. 2008-ban felvételt nyert a Pannon Egyetem Modern Filológiai és Társadalomtudományi Karának nemzetközi tanulmányok mesterszakára, ahol Latin-Amerika és félperifériális Európa szakirányon az abszolutórium megszerzéséig folytatta tanulmányait. Ezt követően, 2010-től az Eötvös Loránd Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Karának politikatudomány mesterszakos hallgatója. Fő érdeklődési területe a latin-amerikai térség hatalmi szerkezete, nemzetközi szervezetei, valamint az ALBA országok politikájának egyes vetületei. Elérhetősége: divad.legov@gmail.com

Zelei Dávid

2010-ben végzett az ELTE BTK spanyol és történelem szakán, 2008-ban Valenciában volt ösztöndíjas. Latin-amerikai politikával, történelemmel, irodalommal foglalkozik, 2008 óta rendszeresen publikál, beszélgetéseket, kerekasztal-beszélgetéseket szervez és vezet a témában. 2009 óta a Lazarillo Hispanisztikai Portál (www.lazarillo.hu) szerkesztő-újságírója. Fő kutatási területe a latin-amerikai identitás 19-20. századi változásai, 2007-ben e témával 2. lett az OTDK-n. Elérhetősége: csudto@freemail.hu

Abstracts

Perspectives of the Latin American elections in 2011-12: *Who's next?*

The present article tries to resume the political and economical expectations of the Latin American region concerning the next few years, with special attention to the elections of Haiti, Peru, Guatemala, Argentina and Nicaragua of this year. The analysis concludes that the popularity of the politics of „iron fist” (mano dura) and the authoritarian leaders (like Otto Pérez) is still very high in most of the countries, and partly affirms the expectations and fears of the theory of „pink tide” (Ollanta Humala).

Peru: *Costs of the economic miracle*

In 2011 Peru was said to have one of the world's fastest-growing economies. Nevertheless foreign investors, attracted by the government, have been exploiting the country's mineral wealth. Indigenous groups in the Amazon and Andean mountains argue that the mines, dams and oil fields are destroying their ancestral lands. The outgoing president is Alan García, whose government has come under fire from environmental and human rights campaigners over plans to auction off lands of the Amazon to oil and gas companies. The current president-elect is the leftist Ollanta Humala, a former army lieutenant colonel, who narrowly defeated his rival, a right-wing lawmaker Keiko Fujimori in the presidential runoff in June.

Haiti: *Era of catastrophes*

2010 was one of the darkest years in the history of Haiti. After a devastating earthquake that struck the country early that year, the vast majority of the population lives in camps under tremendous conditions. Amid the frustrated atmosphere following the disaster, cholera epidemics broke out in the tent camps so even the February presidential elections had to be postponed. In spite of election scandals, the winner came out to be the ex-pop star, Michel Martelly. It is now his task and responsibility to conduct the reconstruction of the country, which is impossible without careful planning and effective decision-making.

Argentina: *Cristina's big test*

2011 is a special year for Argentina and for Latin America as well, because several countries will hold presidential and parliamentary elections. In Argentina the current president, Cristina Fernández de Kirchner is very popular in the country while the opposition is not unified. According to experts, Argentina has to turn to the way of modernization by being governed by a different party. On the other hand the

economic growth seems to confirm the policy of the president. Fernández announced on 21 June 2011 that she will run for a second term.

Central America: *An odd panorama*

In the light of the several elections many exciting occurrences happened in Central America in the last few years. However, in South America we can observe the spreading of the idea of the new socialism and a strong economic development, in this region the situation shows an ambiguous picture. On the one hand, there are the economic developments, democracy, stability – such as in Panama and Costa Rica –, and on the other hand there are the impoverishment, necessity, leftist dictatorships, and chaos of the drug cartels like in Honduras, Nicaragua and Guatemala. The article tries to describe the situation and the current processes of the Central American countries.

Mexico: *“Blood, toil, tears and sweat”*

In 2000, after 71 years, PRI lost the Mexican presidential elections, and since then, centre-right PAN is governing, but according to recent polls only up to 2012. One of the most important reasons of the drop of the popularity of the ruling party is the crescent violence induced by the „drug war”, which caused several protests. The results of the state elections of 2011 are indicating the possible triumph of PRI of 2012. The successor of Calderón can be Enrique Peña Nieto, current governor of the State of Mexico.

Venezuela: *Chavismo – the “New Socialism” of the 21st century*

The Bolivarian Republic of Venezuela, a continent-sized country governed by a divisive man, praised and damned by millions. The characteristic politics of President Hugo Chavez made a huge impact on the political map of Latin America: since his first appearance in the 1992 coup he represents the opposing side versus the United States and the West. In order to make significant changes, he employs the so called “oil diplomacy” very effectively, besides establishing – or assisting the creation of – regional organisations to strengthen the countries of the continent. Despite all, his relations with the media, the worsening crime rates overshadow his improvements in the fight against poverty and his achievements in healthcare, education and housing. The leader of the opposition party claims victory in the parliamentary elections of 2011, stating that Chavez’s time is over, his party will surely loose the Presidential elections of 2012...but will they?

Paraguay: *A Bishop for the change*

The election of Fernando Lugo in 2008 put a final end to the country’s decades-long dictatorship and one-party system. Just three years after his inauguration, the former bishop has helped his small South American country reach a record growth in

GDP, has made an extremely prosperous deal with neighbouring Brazil and has made a key step towards signing a historic agreement with the European Union. He has been generally praised, receiving various attributes by fellow politicians and the people, whilst on some occasions the media could catch a glimpse of his private life as well.

Bolivia: The land of strikes

The political ideology of President Evo Morales combines standard left-wing ideas with an emphasis on traditional Andean values. His political base is among the indigenous population of Bolivia's highlands, while the opposition has been concentrated in the wealthy eastern lowland province of Santa Cruz, the economic powerhouse of the country. Just a few months after taking office in 2006, he put Bolivia's rich gas fields under state control, worrying foreign investors. Later, he also initiated a constitutional reform, setting out the rights of the country's indigenous majority. He nationalised energy generating firms and reformed the pension system. At the end of the year he had to face his first major political setback when he tried to cut government fuel subsidies, pushing the petrol prices up more than 70 percent. The analysis attempts to draw a complete picture of the presidency of Evo Morales.

Ecuador: "Our Constitution gives me the power"

Rafael Correa has made a significant change in the history of the country that could be called as the land of extremes: low unemployment rates but very fragile economy mainly depending on petroleum and banana exports; a president elected by a majority that has not been seen for decades, but also a coup taking place to overthrow the government. Although, despite all this, things are getting better as the Correa Cabinet is trying to built good relations with regional actors like Venezuela, Cuba and Bolivia as well as with more distant states such as China or India. But can all these efforts mean a new term for Correa?

Chile: Earthquake, miners' rescue and mass demonstrations

More than a year has passed since the right-wing victory at the presidential election in Chile (the first following the fall of the Pinochet regime in 1990), the popularity of President Sebastián Piñera has fallen in a spectacular way. Ecologist manifestations and indigenous hunger strikes mark the Chilean political landscape, while the reconstruction of the damages caused by last year's earthquake has taken a slower pace than expected. In the meantime the Chilean is still one of Latin America's healthiest economies.

Uruguay: *Liberal minds*

Some sources refer to the country as „the Latin American Switzerland”, due to its relatively high GDP rate and political stability. The current president, a former leftist guerrilla Jose Mujica took his office on 1 March in 2010. The victory was seen as largely the result of his predecessor's popularity and the economic growth of Uruguay in the last few years. The president is also known for his plain-speaking style, modelling himself on former Brazilian President, Luiz Inácio “Lula” da Silva, a left-leaning former trade unionist. During Mujicas’ presidency Uruguay approved Latin America's first gay adoption law and legalized small amount of marihuana consumption.

Colombia: *Dim rays of hope*

Summarizing the last year of the new President of Colombia, it can be stated that Juan Manuel Santos altered the way of governance of its ancestor, Alvaro Uribe. While maintaining the security successes in home affairs, President Santos started to tackle with other kind of social and economic issues which are also sources of the guerrilla-terrorist problem. Comparing the foreign policy of the current and previous president, the difference is definite. The first and foremost political allies for the Santos administration are the neighbours, which is a U-turn to the foreign policy of Alvaro Uribe, who aspired to consolidate the USA-Colombia relations. The new, Santos-lead Colombia seems to have ambitions for a regional leader position by exploiting the Andean country’s economic potential, enforcing this power to have a strong voice in the international community.

Brazil: *How strong is the Iron Lady’s hand?*

This analysis presents the first six months of Dilma Rousseff’s presidency highlighting its economic, political and international aspects. Rousseff represents both continuity and change. The fact that she is the first woman elected to be the president of Brazil means that she symbolises change in itself, while on the other hand Dilma Rousseff is the favoured successor of Luiz Inácio Lula da Silva, which means that she also represents a degree of continuity, but only to a certain extent because she could not avoid the necessary steps to save the overheated economy from the pitfalls that emerging countries are to face nowadays. Moreover, the political scandals overshadow the government’s measures and cause fractures within the coalition. Now all eyes turn on her to see how though the Brazilian Iron Lady is.

Cuba: *Rules of the Caribbean monopoly*

“The Cuban model doesn’t even work for us any more” – said Fidel Castro in a newspaper interview with The Atlantic. The astounding statement was a sign of the profound changes the Party and the government have been considering for months.

Former Minister for Economy and Planning, Marino Murillo used a very critical tone at the National Assembly meeting assessing the country's economic performance, which has not met the investment plans. Recognizing the unsustainable situation, the Party decided to implement a new set-up called “socialist market system”, and released the “Draft guidelines for economic and social policy”, a document that concentrates the essence of the upcoming changes and provides the basis for discussion between the government and the Cubans. The reforms involve the expansion of private enterprise on the island, the reduction of state employment, the elimination of excessive social benefits, the easing of the housing market and the implementation of a new tax system.

Zelei Dávid

Latin-Amerika választások előtt, után

„Kevesebb diktatúra terhét nyögjük, mint azelőtt, ma már csak Kubát és a Kuba nyomdokaiban járó Venezuelát, no meg néhány olyan populista pojáca áldemokráciáját, mint a bolíviai és nicaraguai. Földrészünk többi országában a demokrácia működik úgy-ahogy: széles körű népi konszenzusra támaszkodik, és történelmünkben először van egy jobb, és van egy baloldalunk, amely Brazíliában, Chilében, Uruguayban, Peruban, Kolumbiában, a Dominikai Köztársaságban, Mexikóban és majdnem egész Közép-Amerikában tiszteletben tartja a törvényen alapuló rendet, a bírálathoz szabadságát, a választásokat és a hatalom megújulását. Ez a helyes út, és amennyiben nem tér le róla, legyőzi az aljas korrupciót, és tovább integrálódik a világba, Latin-Amerika megszűnik a jövő kontinensének lenni, és végre a jelen földrésze lehet.”¹ – mondta 2010-es Nobel-díja átvételekor Mario Vargas Llosa perui író, ami végigtekintve két évszázad latin-amerikai esszéinek sirámain, a nem is oly távoli múlt látványos gazdasági összeomlásain, államcsínyein, juntáin és diktátorain meglehetősen optimista, ugyanakkor megfelelő kitételekkel talán először valóban alátámasztható a történelem során.

A térség gazdasága a kontinensek közül a legkevésbé érezte meg a világválságot, a számos gonddal küzdő Venezuela és a katasztrófa sújtotta Haiti kivételével tavaly már mindenhol GDP-növekedés volt tapasztalható (az országok csaknem felében, kilenc államban legalább öt, a teljes térségben hat százalékos). Lula elnöksége alatt Brazília nemzetközi szinten is tényezővé vált, gazdasága immár a 9. legnagyobb a Földön, és ha hinni lehet a Goldman Sachs elemzőinek, a BRICS-országok² első betűjeként 2050-re a Föld négy legmeghatározóbb gazdasága között lesz.

Hiba lenne ugyanakkor egyetlen ország dinamikus nekilöduléséből túlzottan optimista makroszintű következtetéseket levonni, mert a mélyen gyökerező társadalmi-politikai problémák nem szűntek meg egyik napról a másikra. Hogy csak a legfeltűnőbbeket említsük, a szegénységi mutatók szerint Latin-Amerika még mindig a Föld legegénylőtlenebb régiója, ahol a lakosság 33 százaléka a szegénységi küszöb alatt él³ (minden negatív mutatót toronymagasan vezet Haiti), a föld húsztíz legnagyobb drogtermelő országa közül tizenhárom (!) kerül ki a közép- és dél-amerikai térségből.⁴ Hiába az USA által támogatott programok (pl. Plan Colombia) vagy a legfelsőbb politika szintjén meghirdetett drogellenes küzdelem (Calderón

¹ Mario Vargas Llosa: „Az olvasás és a képzelet dicsérete” Ford: Saszet Ágnes. Látó, 2011. február, 61-73. 65.

² BRICS-országok: Brazília, Oroszország, India, Kína és Dél-Afrika

³ <http://www.eclac.org/publicaciones/xml/9/37839/PSE2009-Anexo-Estadistico.pdf>

⁴ http://actualidad.rt.com/actualidad/ee_uu/issue_14010.html

2006-os programja Mexikóban), a fogyasztás nem csökken, mindössze a kereskedelem súlypontja tolódott el a puhább szabályozású országok felé. A politikai korrupciónak pedig kiragadott, de ékes példája, hogy a Transparency International által 2004-ben az elmúlt húsz év kilencedik legkorruptabb elnökeként⁵ rangsorolt Arnoldo Alemán a regnáló Daniel Ortega legnagyobb ellenfele lehet a novemberi választásokon Nicaraguában.

Rózsaszín dagály, rózsaszín apály?

2005-ben a BBC hangzatos riportban számolt be az uruguayi Tabaré Vásquez megválasztása után arról, hogy a 350 millió dél-amerikai háromnegyedének baloldali elnöke van,⁶ a sajtóban pedig Larry Rohter, a New York Times tudósítója nyomán terjedni kezdett a „rózsaszín dagály” (*pink tide*) kifejezés, mely a tisztán kommunisztikus ideológiák „színhígított”, pragmatizált-neoliberalizált változatának terjedését volt hivatott jelezni a szubkontinensen.⁷

A vizsgálatot még csak Latin-Amerika egészére sem kellett kibővítenünk ahhoz, hogy láthatóvá váljék a rengeteg árnyalat Chávez Venezuelája és mondjuk Lula Brazíliája vagy Bachelet Chiléje között, mindazonáltal megállapítható, alig-alig észlelhető jobbratulódás az elmúlt évek elnökválasztásai során. A leglátványosabb váltás a hondurasi volt (emlékezetes a 2009-es, Chávez-féle ALBA-tömörüléshez húzó Zelaya elleni államcsíny, mely az ugyanaz év végén megtartott választások értelmében a konzervatív Porfirio Lobo elnöki székbe kerüléséhez vezetett), a legjelentősebb pedig a chilei (Sebastián Piñera az első jobboldali elnök Pinochet uralma óta). Az ugyanakkor, hogy visszaszorul-e a rózsaszín dagály, s előretör-e a mégoly széles skálába rendezhető jobboldal idén, még számos tényező kérdése – az eddigi választási statisztikákon végignézve ugyanakkor további balratulódást prognosztizálunk.

Választások Haititől Nicaraguáig

E sorok írásakor 2011-ben két választás zajlott le, elsőként a térség legszegényebb államában, **Haiti**ben, ahol a zenészként elismerésre méltó karriert befutó „Sweet Mickey”, alias Michael Martelly a billentyűkről végleg a vokálra váltott. A 2010. novemberi, első választási fordulót az eddig összesen 4856 áldozatot követelő kolera árnyékában,⁸ állandó lakhely és személyazonosító okmányok nélkül maradtak százezrei mellett, totális káoszban kellett megtartani. Nagy port kavart, hogy a választások egyik fő esélyeseként kezelt Wyclef Jean, a Fugees rappere egy augusztusi döntés értelmében nem indulhatott a választásokon⁹ (egyik leghíresebb klipjükre¹⁰

⁵<http://news.bbc.co.uk/2/hi/business/3567745.stm>

⁶<http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/4311957.stm>

⁷ A szójáték eredetijéül szolgáló vörös dagály (red tide) a vörös algák virágzásakor észlelt jelenség, mely idegméreg-kibocsátás révén vízi állatok ezreit is képes elpusztítani.

⁸http://news.yahoo.com/s/afp/20110420/hl_afp/haitihealthcholera_20110420155958

⁹http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/08/27/megsem_lehet_elnok_a_rapperbl

¹⁰<http://www.azlyrics.com/lyrics/fugees/readyornot.html>

reflektálva mondhatnánk, a bíróság szerint „*not ready*” a hatalomátvételre), akárcsak a legnagyobb ellenzéki párt, a Jean Bertrand Aristide-féle Fanmi Lavalas sem.

Az első kör végeredménye a kaotikus viszonyoknak megfelelően többször módosult: a kormánypárti Inite (Egység) képviselője (a leköszönő René Préval favoritja), Jude Célestin előbb az első helyről maradt le a szavazatok újraszámolását követően, majd miután Martelly az Amerikai Államok Szövetségéhez fordult a szavazatszámolás függetlenségét biztosítandó,¹¹ pártja inkább visszaléptette a küzdelmektől Célestint. A „továbbjutást” valósággal kiküzdő popénekes mellé ráadásul odaállt pályatársa, Wyclef Jean is, így a rutinos politikusasszonynak, az ex-first lady Mirlande Manigatnak esélye sem maradt. A május 14-én hivatalba lépett, nyilvánvaló washingtoni hátszéllel rendelkező Martelly mindenestre már kész tervekkel rendelkezik a katasztrofális helyzetű oktatás ingyenessé tétele érdekében,¹² azonban legfontosabb feladata a tavalyi katasztrófa utáni romeltakarítás és újjáépítés lesz – kíváncsian, egyben reménykedve várjuk, képes-e a hihetetlenül nehéznek tűnő feladatra.

Áprilisban 10-én **Peru** is túllendült az elnökválasztás első körén, melyben eldőlt, hogy vagy nemzeti baloldali, vagy fujimorista vezető kerül az állam élére: ha fő referenciaszemélyeiket, Hugo Chávezt vagy Alberto Fujimorit vesszük nagytó alá, sok jóra nem számíthatunk, sem Ollanta Humalától, sem Keiko Fujimoritól. Az már a kezdetek kezdetén biztos volt, hogy váltás lesz az ország élén, no nem csak azért, mert Peruban tilos a duplázás, hanem mert Alan García pártja, az APRA nem indított jelöltet.

A minden hónapban menetrendszerűen megjelenő közvélemény-kutatások eredményeképp jól követhető volt,¹³ ahogy fokozatosan átalakul a vetélkedés: 2010-ben még a limai polgármester Luis Castañeda és Keiko Fujimori belharcára volt esély a második körben. Majd márciusig úgy tűnt, Alejandro Toledo egy ciklusnyi kihagyás után újra az elnöki székbe kerül, miután a mikroszkopikus 9 százalékról csaknem 30%-ra tornászta fel magát, a hajrában azonban jött Ollanta Humala, a 2006-os első forduló győztese, és mindenkit megelőzött. Miután a „döntőben” a lemorzsolódott pártok által vállalhatatlan politikusok küzdenek meg egymással (hogy mást ne említsünk, egyikük apja az „andoki fasizmus” (etnocacerismo) atyja, a másiké jelenleg életfogytig tartó börtönbüntetését tölti emberiség elleni bűncselekményekért), egyelőre nagy kérdés, hogy hová szavaznak az egymást kioltó centristák (Kuczinski, Castañeda és Toledo) hívei. Az áprilisi, Humala győzelmét ígérő kimutatások után egy darabig úgy tűnt, újra egy Fujimori kerülhet Peru élére: Humala 41-43 százalék közti eredményével szemben a volt Primera Damának a második forduló előtti hetekben 44 és 46% között mozgott az indexe – így június 5-

¹¹ <http://www.infolatam.com/2011/01/16/haiti-desconvoan-la-segunda-vuelta-de-las-elecciones-prevista-para-este-domingo/>

¹² <http://www.infolatam.com/2011/04/27/haiti-martelly-expone-plan-para-recaudar-85-millones-dolares-al-mes-para-educacion/>

¹³ A teljes időszakot lásd itt: http://es.wikipedia.org/wiki/Elecciones_generales_del_Per%C3%BA_de_2011

én minden idők legszorosabb második fordulója következett, melynek során végül Ollanta Humala győzedelmeskedett a szavazatok 51 százalékának megszerzésével.¹⁴

Guatemalában szeptemberben választanak, de már jó ideje áll a bál: miután a duplázás itt sem megengedett, Álvaro Colom pártja, a szociáldemokrata UNE – argentin mintára – a First Ladyt, Sandra Torres Casanovat szerette volna indítani. Miután az Alkotmánybíróság mindezt nem engedélyezte, Colom és Torres elváltak – a lakosság 76,8%-ának rosszállását kiváltva.¹⁵ Közép-Amerikában amúgy is gyakran családi biznisz a kormányzás, elég csak Papa és Baby Docra (Haiti), vagy a Somozákra (Nicaragua) gondolni, így nem meglepő, hogy Torreséken kívül is indulnak politikusfeleségek és -csemeték: José Efraín Ríos Montt diktátor lánya, Zury Ríos, valamint Alvaro Arzú ex-presidente felesége, Patricia de Arzú is megmérettetni készül, ugyanakkor mindkettejükkel szemben erős, 65 százalék körüli a lakossági elutasítás.

Egészen 2011. június végéig elemzők arra számítottak, hogy egy lehetséges második körben minden bizonnyal Sandra Torres, és férje 2007-es riválisa, Otto Pérez csapnak össze. Július elején azonban mind a választási bizottság, mind a másodfokon ítélkező bíróság is nemet mondott Sandra Torres jelöltségére, választási csalás lehetőségére hivatkozva,¹⁶ így pártja, az Unidad Nacional de la Esperanza tíz héttel a választások előtt jelölt nélkül maradt. A Legfelsőbb Bíróság az illetékességének hiányára hivatkozva elutasította a fellebbezést, így Torres az Alkotmánybírósághoz fordult. A közvélemény-kutatások szerint a kampánya középpontjába a „munka” és „biztonság” szavakat helyező jobboldali ex-tábornok vezet (körülbelül 44 százalékkal),¹⁷ aki a kemény kéz politikáját vallja a szervezett bűnözés és a korrupció terén¹⁸ – nagy kérdés, a Lulát, Bacheletet, Zapaterót modellül állító Colom után egy ilyen radikális fordulat milyen hatásokat váltana ki a geopolitikai erőterben. A mexikói kemény kéz kudarcai mindenestre legalábbis óvatosságra intenek Pérez sikerével kapcsolatban.

Argentínában lazább a szabályozás a guatemalaihoz képest, a jelenlegi elnök, Cristina Kirchner nemcsak, hogy követhette férjét a Rózsaszín Palotában (Casa Rosada), de októberben négy évvel meg is hosszabbíthatja mandátumát, hiszen minden vonatkozó exit pollon első helyen található a neve. A sokak által bábnak tekintett Kirchnernek most, férje, Néstor tavalyi halála után mindenképp saját lábára kell állnia, de hogy ki akadályozhatja meg leginkább regnálása folytatódását, az így, csaknem fél évvel a választások előtt, nehezen meghatározható. A peronista párt más frakcióiból ketten (köztük a legutóbbi pénzügyi összeomlás után átmenetileg hatalmon lévő Eduardo Duhalde), a liberális jobbközépből a Macri-birodalom örököse, az ország egyik legbefolyásosabb családjának leszármazottja, a Boca Juniors

¹⁴ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/06/06/az_ezredes_gyozott_a_diktator_lanyaval_szemben/

¹⁵ <http://www.infolatam.com/2011/04/28/guatemala-contundente-rechazo-popular-al-falso-divorcio-presidencial/>

¹⁶ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/07/02/hiaba_valt_el_a_first_lady_megsem_lehet_elnok/

¹⁷ <http://www.ticotimes.net/Current-Edition/Top-Story/Supreme-Court-rejects-Torres-election-bid-Friday-July-15-2011>

¹⁸ <http://www.infolatam.com/2007/09/09/biografia-otto-p-erez-molina-el-general-de-la-paz-y-de-la-mano-dura/>

volt elnöke, Buenos Aires polgármestere, Manuel Macri, a Radikális Pártból a Videlát követő Raúl Alfonsín fia, Ricardo Alfonsín rendelkezik mérhető, tíz százalék feletti eredménnyel. A perui esetből tanulva ugyanakkor még véletlenül sem mernénk tippelni, pláne, hogy a különböző közvélemény-kutatók adatai néhol köszönőviszonyban sincsenek egymással.¹⁹

Nicaraguában várható a legcsekélyebb elmozdulás, ahol tavaly Daniel Ortega kiharcolta az alkotmánybíróságnál újraválaszthatóságát, az áprilisi statisztikák szerint pedig meggyőző fölényrel meg is nyerné a november 6-ára kiírt választásokat. A líbiai Moammer Kadhafival való szimpátiáját nem titkoló ultrabaloldali vezetőnek a legfrissebb felmérés alapján²⁰ 47,8%-os a támogatottsága, míg a többek közt Facebookon is kampányoló²¹ egykori író-újságíró, Fabio Gadea tűnik a második erőnek, tíz százalék fölötti eredményével – jócskán beleszólhat ugyanakkor a küzdelmekbe a fentebb már említett Arnoldo Alemán²² is, aki januárban 23%-nál járt.

A választások esélyeit végigfutva egyértelműnek tűnik: a jobbára alacsony politikai kultúrájú országokban, főként az iskolázatlan, rossz anyagi helyzetű vidéki lakosság körében még mindig nagy a népszerűsége a rendet, biztonságot és munkát ígérő autoriter vezetőknél, ami az ex-tábornokok és -gerillák reneszánszát is jelentheti – egyedül a túlnyomó részt városi lakosságú Argentínában nincsenek komoly esélyei a szélsőségeknek.

---

¹⁹ Néhány mérés eredménye itt: http://es.wikipedia.org/wiki/Elecciones_presidenciales_de_Argentina_de_2011

²⁰ <http://www.infolatam.com/2011/04/12/nicaragua-478-por-ciento-de-nicaraguenses-votarian-por-daniel-ortega/>

²¹ <http://www.facebook.com/fabiogadea2011>

²² Alemán bírósági ügyeiről lásd például: http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/02/06/ex-elnokok_rendrkezen/

Marosvölgyi Dóra

Haiti: katasztrófák kora

Latin-Amerikában a választási kalendáriumot idén Haiti nyitotta: az elnökválasztás első, novemberi fordulóját követően a sorozatos botrányok és a csalás gyanúja miatt a második kört március végére halasztották, ahol végül Michel Martelly ex-popsztár győzedelmeskedett.

Komoly felelősség hárul rá mostantól, hiszen az ő kezében van a földrengés utáni újjáépítés befejezése, a menedéktáborok felszámolása, a „hajléktalankérdés” kezelése, sőt egy hatékonyabb intézmény- és jogrendszer kiépítése is. A hálátlannak tűnő, nehéz feladat hálás is lehet egyben, ugyanis amennyiben kormánya sikerrel jár, egészen biztos, hogy széleskörű nemzetközi és társadalmi támogatottságnak örvendhet majd.

Haitit az ág is húzza

A nyugati félteke egyik legszörnyűbb földrengése a haiti lakosság egyharmadát érintette, másfél millió ember máig menekülttáborokban él embertelen és egyre romló körülmények között 2010 januárja óta. A megfelelő egészségügyi ellátás hiánya a kolerajárványnak²³ is kedvezett, mely tavaly októberben ütötte fel a fejét az ideiglenes menedékül szolgáló táborokban. Az elkeseredett haiti lakosok az ENSZ békefenntartók nepáli kontingensét vádolták a járvány kitörése miatt, elkeseredettségüknek utcai zavargások formájában adtak hangot, ahol égő tárgyakkal és kövekkel támadtak a békefenntartókra.

A hurrikánidőszak is sokat rontott a megtépázott ország helyzetén. Ilyen körülmények között kell helyt állnia az ország következő vezetőjének. Nagy a tét, rá hárul a katasztrófa sújtotta ország újjáépítése és az otthon nélkül maradtak kérdésének mielőbbi rendezése. A lakosság, s a donor országok többsége azonban elég szkeptikus azt illetően, hogy vajon a választás javít-e majd valamit a helyzetükön, lesz-e pozitív irányú változás.

Haiti már a sorozatos szerencsétlenségek előtt is Latin-Amerika legszegényebb országának számított, a társadalom háromnegyedét érinti a mélyszegénység. Emellett hatalmasak a társadalmi különbségek is, hiszen az országot egy szűk, tehetős elit vezeti. A munkalehetőségek korlátozottak, így a városi lakosság nagy

---

²³ <http://edition.cnn.com/2010/WORLD/americas/11/15/haiti.cholera/index.html?hpt=T1>

része arra kényszerül, hogy a feketegazdaságból tartsa fent magát. A kis karibi országnak nincsen kiépített, jól működő közoktatási rendszere, az analfabéták száma meghaladja a népesség ötven százalékát.

A múlt béklyói

Noha jelenleg Haiti a nyugati félteke legszegényebb országa, a kultúrája, a nyelve és a történelme kétségtelenül az egyik legérdekesebb a térségbeli országok között.

A XVIII. században Haiti a francia korona legszebb gyöngyszeme volt²⁴ hófehér homokos tengerpartjával, égszínkék vizével és dús növényzetével. A karibi gyarmat volt a leggazdagabb az Újvilágban, éghajlata kedvező volt a legkülönbözőbb egzotikus növények termesztésére, Franciaországot ásványkincsekkel látta el, a korona gazdasági teljesítményének negyedét adva.

A francia sereget végül az 1801-es rabszolga-felkelés űzte el, így Haiti lett az első független állam az Újvilágban, amely eltörölte a rabszolgaságot. A dicső győzelem nem maradt büntetlenül, hatalmas „jótételt” kellett fizetni Franciaország számára ahhoz, hogy a volt gyarmattartó és más nagyhatalmak – köztük az Egyesült Államok is – elismerjék Haitit független országgént. Azt, hogy az azóta eltelt idő alatt Haiti milyen komoly belső problémákkal nézett szembe, jól mutatja, hogy 1801 és 2004 között összesen 33 államcsínyt élt meg a karibi ország.

Haiti 1934-ig három évtizeden át amerikai megszállás alatt állt, majd miután az USA kivonta seregeit az országból, a haiti intézményrendszer leépült. Noha a vezetők látták, hogy az infrastruktúra újjáépítése elengedhetetlen fontosságú lenne ahhoz, hogy önálló legyen az ország, a korrupciós botrányok sorozata, természeti katasztrófák és az AIDS-járvány mély szegénységbe taszította az országot.

1957-ben a hadsereg – és a háttérben az Egyesült Államok – támogatásával François Duvalier lett az államfő, a sziget pedig a hallgatás országa lett. „Papa Doc” Duvalier kíméletlenül elbánt a mulatt vezető réteggel, támogatta a vudu-kultuszt, terrorista magánrendőrsége, a Tonton Macoute pedig minden ellenzéki megmozdulást elfojtott. Az értelmiség nagy része kivándorolt, a külföldi tőke pedig a bizonytalan belpolitikai helyzet miatt elkerülte az országot. 1971-ben fia, „Baby Doc” (Jean-Claude Duvalier) vette át a hatalmat, aki cseppet sem enyhített a totális diktatúrán. Az általános elégedetlenség lázadások sorozatát váltotta ki, s az 1986. februári felkelés után a Duvalier-család elmenekült.²⁵

Ekkor úgy tűnt, Haitin is kap egy esélyt a demokrácia. Az 1990-es választásokkal Jean-Bertrand Aristide kezébe került az ország, akinek vezetői eredményeiről sokat

²⁴<http://www.newsweek.com/2010/01/15/haiti-a-historical-perspective.html>

²⁵<http://mult-kor.hu/cikk.php?id=12027>

elmond, hogy elnökségét kétszer is katonai puccs szakította meg.²⁶ Először rögtön 1991-ben, főként amerikai ráhatás következtében, ugyanis Aristide a korábbi vezetőkkel ellentétben nem az „USA embere” volt, s Washington attól tartott, hogy az új haiti elnök nem fogja szem előtt tartani Amerika, illetve a haiti elit érdekeit.²⁷ A '91-es puccsot követően az Amerikai Államok Szervezete azonnal embargót hirdetett, ezzel nyomást gyakorolva az államcsíny vezetőire. Azonban George H. W. Bush, majd Bill Clinton amerikai elnök is fittyet hányt az embargóra, s folytatta a kereskedelmet Haitival.

Az amerikai segítség azonban inkább aláásta Haiti gazdaságát, mintsem segített azon. A rizs a legfontosabb élelmiszer a szigeten, melyből kétszáz éven át teljesen önellátó volt. Mára azonban behozatalra szorul, melynek okát szakértők az 1986-os IMF-kölcsön felvételében látják. A Valutaalap „kérésére” ugyanis csökkentették a mezőgazdasági termékek importadóját, ezáltal szabad utat engedve az államilag erősen támogatott amerikai exportnak. A haiti termelők kiszorultak a piacról, így tönkrementek és elszegényedtek, a lakosok nagy része pedig nem engedhette meg magának az importrizs vásárlását.

Az érem másik oldala, hogy míg Haitin folyt a rizstermesztés, a minél nagyobb mennyiséget követelő nemzetközi nyomás miatt környezetterhelő földművelési technológiát alkalmaztak, mely tönkretette a termőtalajt, s így évről évre csökkent a megtermelhető mennyiség. Alapvetően utak és infrastruktúra kiépítésére lenne leginkább szükség ahhoz, hogy Haitin helyreálljon a belső elosztás. Más ipari tevékenységek, mint például bauxitbányászat, szintén hozzájárultak a további erdőirtáshoz és a talajminőség romlásához.

Elnökválasztás 2010/11

A 2010/2011-es választás volt az egyik legfontosabb esemény az utóbbi időben Haiti történetében. A gyenge s széthúzó pártrendszer, a közel sem egységes kommunikáció és tájékoztatás, valamint a rogyadozó intézményi háttér is megnehezítette az elnökválasztás lebonyolítását. A 2006-tól elnöklő René Préval nem volt könnyű helyzetben, a sorozatos szerencsétlenségek miatt a 2010 februárjára kiírt választást novemberre kellett halasztani, akkor azonban kiderült, hogy egy második körre is szükség lesz, ugyanis egyik jelölt sem szerezte meg az egyszerű többséget az első fordulóban.

A választásnak nemzetközileg is nagy volt a tétje, hiszen egy megbízható kormány hatalomra kerülése az országnak is nagyobb legitimitást ad mind a régióban, mind pedig az ENSZ-ben. Ennek köszönhetően több pénz folyt be az államkasszába, ugyanis az adományküldő donor országok, így az Egyesült Államok, Kanada, az

²⁶ <http://www.mri-kossuth.hu/hirek/haiti-a-remsegek-orszaga.html>

²⁷ <http://readersupportednews.org/pm-section/104-104/833-why-haiti-is-so-desperately-poor>

Európai Unió vagy Brazília növelnék a támogatásukat. A jelenlegi helyzetben nem csak anyagi, hanem szakmai téren is nagy szükség van a nemzetközi adományokra az újjáépítés kivitelezéséhez és a fenntartható fejlődés biztosításához.

Az elnökválasztás első, novemberi fordulóját megelőző közvélemény-kutatások a Demokrata Párt színeiben induló Mirlande Manigatot tartották a legesélyesebbnek, ennek ellenére az eredmények alapján mégis a kormánypárti Jude Célestin nyert. A döntés hihetetlen felháborodáshoz és országszerte tüntetésekhez²⁸ vezetett, melyek az eredmények eltörlését, Célestin leváltását és a jelenlegi elnök, René Préval menesztését követelték.

Elemzők [szerint](#)²⁹ hiba volt megtartani a novemberi választást a szabad és tisztességes választás alapfeltételeinek hiánya miatt. Maga a jelenlegi elnök, René Préval is mandátumának időbeli kiterjesztését kérte szükségállapotra hivatkozva, az amerikai és ENSZ-nyomás hatására azonban mégis kitűzték a választásokat, főként az újjáépítés mihamarabbi megkezdése miatt. Ez nagyon is elsietett lépés volt, ha számba vesszük azt, hogy közel 400 ezer választópolgár nem kapta meg a szavazáshoz szükséges hivatalos okmányait, vagy fel sem vették a választói névjegyzékbe. Emellett az Ideiglenes Választási Tanács kizárta a legnagyobb pártot (a Fanmi Lavalas-t, melynek vezetője a 2004 óta külföldön élő Jean-Bertrand Aristide ex-elnök) az indulók sorából.

Az ügyben megszólaltak a jelöltek is, Manigat szerint komoly csalás történt, ezért felkérte a haiti polgárokat, hogy utasítsák vissza az eredményt, és békés eszközökkel lépjenek fel egy új választás kiírásának érdekében. A politikusasszony elmélete szerint Jude Célestinnek már eleve megvolt a választás megnyeréséhez szükséges szavazatok száma, mert a kormánypárt aktivistái a szombatról vasárnapra virradó estét a szavazóirodáknak töltötték szorgosan ikszelgetve a nevét a szavazócédulákon. Jude Célestin szerint a voksolás normális mederben folyt, szó sem volt semmiféle visszaélésről. A véleményével egyedül maradt, mind az ENSZ Haiti missziója, a MINUSTAH, mind a független megfigyelők gyanúsak találták a választás körülményeit.

A Választási Tanács a kedélyek csitítása érdekében eleget tett a tüntetők követeléseinek és gyorsan újraszámolta a szavazatokat. Igazuk lett a gyanakvóknak, az új állás alapján Manigat a voksok 31,7%-át, Célestin pedig 22,48%-át gyűjtötte be. Az új eredmény szerint tehát ők mérhették volna össze az erejüket a következő fordulóban, ami a haiti választási törvények alapján már csak az első két helyen végzett jelölt párbaja.³⁰ A demonstrálók azonban nem elégedtek meg ezzel a végeredménnyel sem. Úgy gondolták, hogy a Választási Tanács túl gyorsan hirdette ki a két ellenfél nevét, így azt feltételezték, hogy továbbra sem végzett alapos munkát, ezért tovább folytatódtak a zavargások. Végül a demonstrálóknak lett igazuk, a

²⁸http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/01/18/a_botrany_miatt_elmaradt_a_valasztas_haitin/

²⁹ http://www.huffingtonpost.com/crossover-dreams/haiti-stumbles-toward-sec_b_819199.html

³⁰ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/03/22/masodik_nekifutasra_haiti_ismet_megtartotta_az_elnokvalasztast/

hivatalosan meghirdetett konstelláció helyett a konzervatív idősebb korosztály támogatását maga mögött tudó Mirlande Manigat és a popkirály Michel Martelly mérhette össze az erejét a következő fordulóban, 2011. március 20-án.

A kedélyek ezek után valamelyest megnyugodtak, a zavargás elcsitult. A szálakat azonban összekuszálta a véres kezű volt diktátor Jean-Claude „Baby Doc” Duvalier hazatérése Franciaországból, aminek hatására a 2004-es ellene irányuló puccs óta száműzetésben külföldön élő Jean-Bertrand Aristide is kijelentette, visszatér az országba még 2011 márciusában. A fővárosban, Port-au-Prince-ben többen az utcákra vonultak azt hangoztatva, hogy nem lehet elnökválasztást rendezni Aristide nélkül, aki azonban elmondta, nem kíván személyesen részt venni a választásban. A második forduló így a közjáték dacára viszonylag nyugalomban telt.

A jelöltek rövid bemutatása

Mirlande Manigat már ismert személy Haiti belpolitikai életében, ugyanis a volt elnök, Leslie Manigat felesége, a Progresszív Nemzeti Demokraták pártjának jelöltje. Politikai programja az oktatásra, és a külföldön élő haiti diaszpóra számára fontos kettős állampolgárság bevezetésére koncentrál. Ezen kívül a politikusasszony egy olyan Haitit képzel el, amely kevésbé függ a nemzetközi szervezetektől és más országoktól.

Jude Célestin a kormányon lévő Egységpárt színeiben indult, jelöltsége előtt az Építésügyi Minisztériumot vezette. Célestin úgy lépett be a választási versenybe, hogy a nevét nem ismerte a közönség, ezért Préval bábjának tartották.

Michel Martelly - művésznevén Sweet Mickey - a Paraszt Válaszpárt (Repons Peyizan) színeiben indult az elnöki posztért. Politikai pályafutása előtt volt már művész, zeneszerző, filantróp, üzletember, sőt egy éjszakai bár tulajdonosa is. Martelly kapcsolata korábban igen rossz volt a haiti kormány egyes tagjaival és az USA diplomataival, ugyanis 2004-ben támogatta azt a puccsot, amely végül eltávolította hatalmából Jean-Bertrand Aristide-t. Klubjában gyűlhetek össze tanácskozni az elnök elmozdításában részt vevő katonai parancsnokok. Martelly azonban mára popkarrierjének köszönhetően igen népszerű a fiatalok körében.

Ám nem Sweet Mickey volt az egyetlen, aki a hírességek világából érkezett, a rapper **Wyclef Jean**, a Fugees zenekar volt tagja is úgy döntött, hogy indul a választáson.³¹ Haiti fiatal lakossága körében aratott népszerűsége biztosan sok szavazatot jelentett volna számára, ha engedik, hogy induljon - jelentkezését azonban 2010. augusztus 20-án visszautasították.

³¹<http://www.coha.org/wyclef-jean-seeks-the-haitian-presidency-a-breath-of-fresh-air-or-a-dabbler-who-will-break-haiti%E2%80%99s-heart/>

Az elnökválasztás végső eredménye alapján Michel Martelly lett a befutó 67,57%-kal, aki maga mögé tudta parancsolni a 31,74%-ot birtokló Mirlande Manigat-ot.³²

Martelly-nek tehát kettős feladata lesz, egyrésztől segítenie kell a földrengés miatt még mindig sátoztáborban élő mintegy 800 ezer fős tömeget. A másik égető kérdés pedig a nemzetközi támogatók megnyugtatása, akik sokat várnak a következő elnöktől, egy olyan stabil partnert, akiben megbízhatnak, és akivel hatékonyan együtt tudnak működni.

Egyes szakértők azt vallják, hogy az új haiti kormány viszonylag korlátozott hatalommal fog bírni az Ideiglenes Haiti Újjáépítési Bizottság mellett, ugyanis ez a nemzetközi szerv felügyeli a befolyó külföldi adományok és segélyek felhasználását. Már-már közhelyként hangzik, de Haiti esetében is biztos, hogy nem érhető el hosszú távú, fenntartható javulás gazdasági növekedés nélkül, mely a szigetország önállósodásához is hozzájárulhatna.³³

Az újjáépítés fő kérdései

A kimerítő választási procedúrát követően Haitinek elsősorban az újjáépítésre kell koncentrálnia. Sokan az egyre romló egészségügyi körülmények miatt elhagyták a menekülttáborokat, hogy visszatérjenek otthonaikba - pontosabban azok helyére - ahol sátraikat spontán módon felállítva ideiglenes táborokat hoztak létre. Ezeket a helyeket nem védik az ENSZ békefenntartói, ezért ott ismét terjedni kezdett a bűnözés.

A 2010 márciusában tartott donorkonferencián az adományozó országok összesen mintegy 5,7 milliárd dollárt ajánlottak fel a karibi szigetország számára a következő 18 hónap leforgása alatt, és további tízmilliárdot folyósítanak tíz éven keresztül, hogy az újjáépítést finanszírozzák.³⁴

Az Nemzeti Újjáépítési és Fejlesztési Akcióterv (PARDN)³⁵ foglalja össze a katasztrófa utáni helyreállítás lépéseit, mely főként az otthonteremtésre és az infrastruktúra fejlesztésére koncentrálna. Nemzetközi szakértők is részt vesznek a tervezésben és a kivitelezésben új, olcsó, de tartós technológiákat³⁶ alkalmazva. Az eddigi gyenge faszerkezetes lakóházak helyére masszívabb, betonszerkezetes épületek, illetve annál olcsóbb bambuszmerevítésű agyagtégla házak kerülnek majd. Az összehangolt nemzetközi újjáépítési és támogatási munkához elengedhetetlen a belső felelősségi rendszer kiépítése is annak érdekében, hogy a segélyek valóban elérjék a céljukat és a leghatékonyabb módon kerüljenek felhasználásra.

³² http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/04/24/haiti_nagy_kihivas_var_az_uj_elnokre/

³³ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/02/19/valasztasi_korkep_latin-amerika_2011/

³⁴ <http://www.crisisgroup.org/en/regions/latin-america-caribbean/haiti/b025-postquake-haiti-security-depends-on-resettlement-and-development.aspx>

³⁵ <http://www.cirh.ht/sites/ihrc/en/News%20and%20Events/News/Pages/StrategicPlan.aspx>

³⁶ <http://www.theepochtimes.com/n2/world/haiti-needs-innovative-building-technologies-56701.html>

A donor országok elkötelezettségével nincs probléma, az újjáépítés sikere a kivitelezés minőségén és gyorsaságán múlik majd. Martelly elnök elkötelezett ugyan az újjáépítés mellett, azonban leszögezte, nem fog semmit elkapkodni, jól át kell gondolnia minden egyes lépését. Nincs sok ideje fontolgatni a tennivalóit, a lakosság ugyanis eredmények hiányában egyre türelmetlenebb lesz. A talpra állás sikerének hosszú távon is kedvező hatása lesz, a volt popsztár széles körű népszerűségnek örvendhet majd a haiti lakosság körében.

Klopfstein-László Kornél

Peru: az új gazdasági csoda

Peru a dél-amerikai szubkontinens harmadik legnagyobb országa. 2010-es becslések szerint lakossága 30 millió főhöz közelít. Az ország egykor az Inka birodalom központja volt, melynek nyomait a mai napig tetten érhetjük olyan ősi városokban, mint például Cuzco, vagy a képeslapokról visszaköszönő Machu Picchu. Itt található a világ legmagasabban fekvő hajózható tava, a Titicaca-tó fele is, melynek másik része Bolíviához tartozik. Peru lakossága rendkívül sokszínű: a többségében kecsua nyelvet beszélő őslakos indiánok a teljes népesség mintegy 30-45 százalékát adják. Az ország gazdag réz-, ezüst-, cink-, arany- és nem utolsó sorban kőolajlelőhelyekben, ami természetesen vonzza a külföldi tőkét is.

A gazdagság forrása

Egyes szakértők szerint a perui lehet a világ leggyorsabban növekvő gazdasága 2011-ben.³⁷ A kiemelkedő teljesítményt még az új évezred elején alapozta meg az ország. A „perui csodához” hozzátartozik, hogy a növekedés mögött a természeti erőforrások kíméletlen kizsákmányolása zajlik az ide települt külföldi cégek részéről. Emiatt mára szinte állandósult a harc az őslakosok és a vállalatok között. Az utolsó nagy tüntetés a Titicaca-tónál volt, mintegy harmincezer ember részvételével.³⁸

Az Andok és az Amazonas indián közösségei, valamint különböző környezetvédő csoportok szerint a kitermelés a természeti kincsek és az őslakosok földjének megállíthatatlan pusztításával jár. Ráadásul a helyiek nem részesülnek a cégekre kivetett adókból sem, miközben a perui szegénységi ráta még mindig 31 százalék körüli. A helyzet főleg a vidéki, elzárt területeken fenntarthatatlan. A lakosság ötödének vezetékes ivóvíze sincs.

Az ország politikai szempontból mind a mai napig nem heverte ki az 1980 és 2000 közötti, közel két évtizedes harcot az állam és a baloldali gerillák között. A Sendero Luminoso³⁹ (Fényes Ösvény) néven ismertté vált maoista csoport elleni küzdelem közel hetvenezer – főként civil – áldozatot szedett. Vezetőjüket, egy volt egyetemi filozófia tanárt, Abimael Guzmant végül 1992-ben fogták el a hatóságok. A Fényes Ösvény megmaradt sejtjei mára inkább csak a drogkereskedelemben vállalnak szerepet. Az ENSZ jelentése szerint Peruban termesztik a világon a legtöbb kokalevelet.

³⁷ <http://www.andina.com.pe/Ingles/Noticia.aspx?id=uJd9Wrf9YfY=>

³⁸ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/06/02/ostromallapot_a_titicaca-tonal/

³⁹ http://es.wikipedia.org/wiki/Sendero_Luminoso

Az ország története során többször került sor katonai kormányzásra, az utóbbi időben azonban ez megszűnni látszik. Az utolsó „keménykezű” vezető az 1990 és 2000 között kormányzó, japán felmenőkkel rendelkező Alberto Fujimori volt, akit azóta 25 év börtönbüntetésre ítélték az emberi jogok ismétlődő megsértése miatt.⁴⁰

A perui ügyészség még 2007-ben emelt vádat Fujimorival szemben korrupció, emberi jogi visszaélések és tömeggyilkosságra való utasítás megalapozott gyanúja miatt, mellyel kapcsolatban 2009-ben született meg a precedens értékű ítélet. A Transparency International szerint Alberto Fujimori volt a hetedik legkorruptabb vezető a világon⁴¹ a maga idejében.

A júniusban megválasztott, korábban ezredesként szolgáló Ollanta Humala 2011 közepén veszi át az ország vezetését a most leköszönő Alan Garcíától.

Ez volt a második ciklusa

Tizenhat évvel első megválasztása után Alan García 2006 júniusában ismét az elnöki székbe ülhetett. Ellenfele az akkor még radikálisabb baloldaliságot képviselő Ollanta Humala volt. García – aki egyébként Peru legrégebbi politikai pártjának, a baloldali-centralista APRA⁴² (Alianza Popular Revolucionaria Americana) képviselője – ötéves kormányzása után Latin-Amerika egyik legdinamikusabban fejlődő gazdaságát hagyta örökül utódjának.

Hivatalba lépését követően García szinte azonnal megszorító csomagot jelentett be, chilei mintára – saját fizetését is csökkentve ezzel.

García első politikai veresége a halálbüntetés kérdésével kezdődött. Az elnök ugyanis kampányában megígérte, hogy a Fényes Ösvény elfogott gerilláit hatalomba kerülésével kivégzik majd.⁴³ Tervét azonban a kongresszus 49-26 arányban leszavazta. A „második támadás” a környezetvédőktől jött, akik azt kifogásolták, hogy az elnök konzultáció nélkül áruba bocsátja az őslakos közösségek földjeit az olaj- és gázkitermelő cégeknek. Mi több, a cégekkel kötött korrupciós szerződések miatt 2008-ban lemondott az egész kabinet is.⁴⁴

A helyzet orvosolására az államfő Yehude Simont jelölte ki új miniszterelnöknek, aki nem az APRA politikusa, tehát mondhatni „külsősként” érkezett. A független politikus nem lendített sokat a helyzeten, sőt újabb erőszakos tüntetések robbantak ki a szabadpiaci intézkedések miatt. Ráadásul az ország gazdasági hullámvölgybe is került időközben. Az elnök népszerűsége ekkor érte el mélypontját.

---

⁴⁰ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/01/05/az_itelet_vegleges_25_evett_kapott_az_ex-elnok/

⁴¹ <http://www.infoplease.com/ipa/A0921295.html>

⁴² http://es.wikipedia.org/wiki/Alianza_Popular_Revolucionaria_Americana

⁴³ http://www.lostiempos.com/diario/actualidad/internacional/20060921/alan-garcia-envia-a-congreso-propuesta-para-pena-de_20952_20952.html

⁴⁴ http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/country_profiles/1224656.stm#leaders

Az utolsó nagy konfliktusra 2009 júniusában került sor. Ekkor García elrendelte, hogy a rendőrség számolja fel az őslakosok által felállított úttorlaszokat⁴⁵ Bagua régióban, melyekkel a helyiek a külföldi olajcégek teljes kitiltását követelték a régióból. Az összecsapásban végül tíz őslakos polgár és 24 rendőr halt meg. A körülmények a mai napig nem tisztáztak.

Az ezredes győz a diktátor lánya ellen

A június 5-én rendezett elnökválasztás második fordulójában szoros küzdelemben, a szavazatok 51,5 százalékaival győzött a 48 éves volt alezredes, Ollanta Humala.⁴⁶ Ellenfele, a konzervatív Keiko Fujimori - aki mellel a perui ex-diktátor, Alberto Fujimori lánya – 48,5 százaléket kapott.

Az Ipsos-Apoyo perui közvélemény-kutató cég szerint az ország 18 régiójából tizenhatban Humala szerezte meg a többséget. Fujimorinak mindössze kettőben, a fővárosban, Limában, illetve Callaoban sikerült felülkerekednie.

Az áprilisi első fordulót egyébként a szavazatok 31 százalékaival szintén Ollanta nyerte. ⁴⁷ Keiko ekkor másodikként mindössze 23 százaléket kapott. Politikai elemzők szerint Fujimori csak azért juthatott tovább, mert az egyaránt 20 százalék körül végző centrista jelöltek, Alejandro Toledo ex-elnök és Pedro Pablo Kuczynski volt miniszterelnök megosztották a mérsékelt szavazatait.

Az Economist brit gazdasági lap az áprilisi választás után úgy fogalmazott, hogy nehéz lenne elképzelni két kevésbé vonzó, és még kevésbé hozzáértő politikust egy 29 milliós lakosú ország élére. Ezt csak tetézte Mario Vargas Llosa, perui Nobel-díjas író későbbi kijelentése, melyben a két jelölt közötti dilemmát úgy jellemezte, mint a rák és AIDS közötti választást. Míg a két forduló között Keiko főleg Rudy Giuliani volt New York-i polgármester támogatásával igyekezett szavazatokat szerezni, addig Humala az idősebb Fujimori rémtetteinek felidézésével próbálta növelni népszerűségét.

„Új Chávez” a láthatáron?

Az eredmények tudatában sokan attól tartanak, hogy - Bolívia, Ecuador és Venezuela után - Ollanta győzelmével Peru is a keményvonalas baloldali utat választja majd. Ez egyrészt együtt járhat a nyugati mintáknak ellentmondó kormányzással, sőt akár teljes iparágakat is államosíthatnak. A szegényebb rétegek ugyanakkor jelentős szociális juttatásokra számíthatnak.

⁴⁵ http://www.amazonwatch.org/newsroom/view_news.php?id=1859

⁴⁶ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/06/09/ot_dolog_amit_az_uj_perui_elnokri_mindenkepp_tudni_kell/

⁴⁷ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/04/28/peru_a_diktator_lanya_vagy_az_alezredes_lesz_az_elnok/

Egy nemrégiben a CNN-nek adott interjújában Ollanta tagadta, hogy egy Chávez-stílusú reform bevezetését tervezi. „Amikor forradalomról beszélünk, az oktatás forradalmát értjük alatta” – mondta Humala. Majd így folytatta: „a saját jövőnket kell építenünk. Nem hiszem, hogy a venezuelai modell alkalmazható lenne Peru esetében is”.⁴⁸

Az egykor alezredesi posztot betöltő Ollanta egy 2000-ben indított sikertelen fegyveres felkeléssel vált ismertté a perui közéletben. A puccskísérlet célja az akkoriban távozását fontolgató Alberto Fujimori elmozdítása volt. Az ügyvéd-katona családból származó frissen megválasztott elnök 1992-ben részt vett a Sendero Luminoso elleni fegyveres akciókban, később pedig harcolt az Ecuador ellen vívott háborúban is. Humala 2006-ban egyszer már indult elnökválasztáson – akkor második helyen végzett Alan García mögött.

A legnagyobb kételyek Ollantával szemben főleg külföldi partnerségi kapcsolatait érintik. Hugo Chávez venezuelai elnök egy ízben nyilvánosan is „jó katonájának nevezte” a volt alezredest.⁴⁹ Noha Humala mindig is tagadta, hogy követni fogja Chávez gazdasági programját, erős a gyanú, hogy az elnök pénzügyileg támogatta 2006-os kampányát.

A külföldi befektetők félelme Humalával szemben, hogy növelni fogja az adókat a bányászati iparágban – mely a perui GDP egy igen jelentős része –, másfelől fokozni szeretné az állam befolyását olyan stratégiai szektorokban, mint például a villamos energia. Noha a Moody's hitelminősítő cég szerint Humala nem jelent valós veszélyt a külföldi befektetőkre, a perui tőzsde érzékenyen reagált az elnök júniusi győzelmére.⁵⁰ Bár hamar, szinte 24 órán belül megnyugodott a piac, az elnökválasztás másnapján óriásit zuhant a limai értéktőzsde vezető indexe. A részvényárak néhány óra alatt 12,5 százalékot estek. A 2008-as gazdasági válság kirobbanása óta nem történt ehhez hasonló eset a latin-amerikai országban. Humala kampányának utolsó napján arra tett ígéretet, hogy nem változtat Peru eddigi gazdaságpolitikáján, de mindenképp szeretné csökkenteni a kialakult egyenlőtlenségeket, megváltoztatni a nyugdíjrendszert, növelni a minimálbér összegét, valamint a jelenleginél jobban megadóztatni a külföldi nagyvállalatokat. Valószínűleg ezen kijelentése is növelte az amúgy is igen érzékeny befektetők bizonytalanságát.

Az elnökválasztás második fordulóját követően június közepén egyeztetett először Alan García és Ollanta Humala, hogy megvitassák az ország sorsát érintő legfontosabb kérdéseket. A találkozón többek között szó esett gazdasági témákról, s a szegénység elleni küzdelemről. Azokban a napokban hozta nyilvánosságra „Global Economic Prospects” című jelentését a Világbank, melyben az elemzők figyelemreméltó növekedést jósoltak a dél-amerikai országoknak: „Nem kétséges, Peru

⁴⁸ <http://edition.cnn.com/2011/WORLD/americas/06/06/peru.humala.facts/>

⁴⁹ <http://www.livinginperu.com/news-14552-2011-elections-hugo-chavez-humala-is-a-good-soldier>

⁵⁰ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/06/07/osszeomlott_a_perui_tzsde_az_uj_elnok_hirere/

lesz a régió zászlóshajója idei hét százalékos GDP növekedésével, erős belföldi keresletével, expanzív gazdaságpolitikájával és a fogyasztási adók csökkentésével. 2013-ra fenntartható, 5,2 százalékos emelkedés várható az országban”. Tehát Ollanta valóban erős lábakon álló gazdaságot vehet át elődjétől, a kérdés már csak az, hogy ezt hogyan tudja kiaknázni a szerkezeti problémák megoldására vagy a szegénység leküzdésére hosszú távon.

Sándor Nóra

Argentína választ: Cristina Kirchner nagy próbája

Argentína helyzete a térséghez viszonyítva különlegesnek mondható. Az ország hatalmas gazdasági növekedést tudhat magáénak, az infláció ugyanakkor még mindig óriási problémákat okoz a kormánynak. A választási eredményeket befolyásolható ellenzék harmatgyengének tűnik, így az elnöknek jó esélye van arra, hogy újra megválasszák, ugyanis hosszas várakoztatás után Cristina Kirchner bejelentette, hogy indul az októberi választáson.

Merre tart ma Argentína?

A jelenlegi gazdasági és politikai folyamatok megértése érdekében vissza kell néznünk az utóbbi évtizedek eseményeire. Az 1970-80-as évek katonai diktatúrájának bukását követő első demokratikus választásokat 1983-ban rendezték meg. Az egymást követő kormányok azonban rendre gazdasági problémákkal küzdöttek, melyek az ezredfordulóra történelmének legsúlyosabb válságába sodorták Argentínát. A pénzügyi történelem leghatalmasabb (körülbelül 178 milliárd dollár értékű) adósságát halmozta fel a dél-amerikai állam. A válság kitörésének okairól még ma is vitatkoznak a szakértők, azonban három körülmény valóban nem hagyható figyelmen kívül: a külföldi tőke elmaradozása az orosz pénzügyi válságot követően, a rögzített valutaátváltási rátán alapuló árfolyam-politika, valamint a felelőtlen fiskális politika.⁵¹

A gazdasági és társadalmi bajokra való „gyógyír” Néstor Kirchner elnök (2003-2007) személyében érkezett, akinek legfőbb prioritása a szociális problémák megoldása volt. Sikeres elérnie az adósság visszafizetésének átütemezését, majd egy sikeres államkötvény-aukció keretében átalakították az adósság szerkezetét is. Kirchner 2005 végén komoly lépésre szánta el magát: bejelentette az IMF-nél, hogy a hátralévő adósságot Argentína egy összegben kívánja visszafizetni.

Első elnöki kormányzását értékelve elmondható, hogy Cristina Fernández de Kirchner követi a tavaly októberben elhunyt férje által kijelölt, úgynevezett „kirchnerista” gazdaságpolitikát. Ennek középpontjában a termelő és feldolgozó ipar fellendítése áll: Néstor Kirchner elnökségének kezdete óta az építőipar érte el a legnagyobb növekedést. Az újraparosítás politikájának köszönhetően pedig számos új munkahely létesült.

---

⁵¹ Novoszáth Péter: Az argentin pénzügyi válság anatómiája, In: Polgári Szemle 2007. április – 3. évfolyam, 4. szám (http://www.polgariszemle.hu/app/interface.php?view=v_article&ID=181&paging=1)

A gazdaság erejének növelésére törekedve az elmúlt években a sikeres ikermérleg-többlet konszolidációjának köszönhetően a központi bank tartalékait is sikerült megnövelni. A kormány így meg tudta emelni a központi kiadásokra és az állami befektetésekre szánt összegeket.⁵² A 2008-as válság idején az argentin gazdaság csak kisebb lassulást könyvelhetett el a fejlett országok többségéhez képest. Az infláció viszont rendkívül kardinális kérdés az országban: nemzetközi adatbázisok fenntartásokkal kezelik a kormány által közölt inflációs számokat, jelenleg is azoknál jóval magasabb értékkel számolnak, körülbelül 22 százalékkal.⁵³

„Queen Cristina” felemás királysága

Cristina Fernández de Kirchner 2007. október 28-án nyerte meg a választásokat, elsöprő győzelmet aratott a Győzelmi Front színeiben, a szavazatok 45,3%-át szerezte meg, míg legnagyobb ellenfele, Elisa Carrió keresztényszocialista jelölt mindössze 23%-ot szerzett. Roberto Lavagna korábbi gazdasági miniszter 16,9%-kal került a harmadik helyre.⁵⁴ Ekkor a polgárok választási motivációi között a legfontosabb az volt, hogy valószínűleg folytatni fogja férje politikáját. Az elmúlt években Fernández (vagy, ahogy férjére utalva emlegetik, la señora K) valóban nem tért le a kirchneri útról, de a fent említett eredmények tükrében erre akkor sem lett volna oka, ha történetesen nem az előző elnök felesége lenne.

Az elsöprő választási győzelmet követő évben azonban sok feltétel megváltozott. Az ENSZ Latin-amerikai és Karib-térségi Gazdasági Bizottsága (CEPAL) szerint⁵⁵ a válság hatására az agrárszektor kínálatcsökkenése és a zsugorodó fogyasztói kereslet következtében csökkent az árutermelés, az export és az import volumene is, így az állami adóbevételek is megcsappantak az előző évekhez képest. Ezek növelésére az argentin kormány már 2008 nyarán igyekezett magasabb adókulcsokat bevezetni számos mezőgazdasági termék exportjával kapcsolatban,⁵⁶ hogy a befolyó bevételeket iskolák, kórházak építésére, útépitési beruházásokra fordítsák, a kistermelők hónapokig tartó tiltakozása, valamint a tervezet szenátusbeli elutasítása miatt azonban vissza kellett vonni az exportadó emeléséről szóló rendeletet. Sőt néhány hónappal később az exportadó-fizetés felfüggesztéséről kellett dönteni, ugyanis hetven éve nem tapasztalt szárazság tombolt az országban.⁵⁷

Argentínában 2008 novemberében sikerült elfogadtatnia a kabinetnek a magánnyugdíj pénztárak államosításáról szóló jogszabályt az államháztartás finanszírozási problémáinak megoldása érdekében. Részben ennek is köszönhetően

⁵²<http://www.elargentino.com/nota-92585-Un-analisis-desde-la-economia-politica-del-modelo-economico-kirchnerista.html>

⁵³ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/ar.html>

⁵⁴ <http://www.worlddialogue.org/content.php?id=431>

⁵⁵ [http://www.eclac.org/cgi-](http://www.eclac.org/cgi-bin/getProd.asp?xml=/de/agrupadores_xml/aes251.xml&xs1=/agrupadores_xml/agrupa_listado.xsl)

[bin/getProd.asp?xml=/de/agrupadores_xml/aes251.xml&xs1=/agrupadores_xml/agrupa_listado.xsl](http://www.eclac.org/cgi-bin/getProd.asp?xml=/de/agrupadores_xml/aes251.xml&xs1=/agrupadores_xml/agrupa_listado.xsl)

⁵⁶ A szőjatermékek utáni exportadót például 35%-ról 45%-ra kívánták emelni. Ez széleskörű tünteteshullámot váltott ki, elsősorban Buenos Aires, Córdoba, Santa Fe, Entre Ríos, La Pampa térségeiben. Néhol a tüntetések komoly összecsapásokba mentek át. Ez volt a fő oka annak, hogy az elnök népszerűsége mélypontra zuhant, mindössze fél évvel a megválasztása után a támogatottsága 57,8%-ról 23%-ra esett vissza.⁵⁶ 2008 áprilisában egy felmérésből az is kiderült, hogy a lakosság több mint fele, közel 60% nem elégedett Cristina de Kirchner politikájával.

⁵⁷ http://kitekinto.hu/amerika/2008/07/22/pirosat_kapott_az_argentin_exportado-rendelet/

2009-ben az állam növelni tudta a központi kiadásokat: több válságkezelési tervet kidolgozva a kormány úgy határozott, hogy a tartós fogyasztási cikkek gyártó ágazatnak és az építőiparnak hitelt nyújt a pénzügyi krízis átvészélése és a nemzeti termelés növekedése érdekében, hogy stabilitást teremtsen a foglalkoztatási és fogyasztási mutatók terén.⁵⁸ Az államadósság törlesztése érdekében 2010 márciusában Cristina Fernández de Kirchner elnök felhatalmazta a Központi Bankot, hogy az arra az évre esedékes külföldi hiteleket – az elmúlt években ötszörösére növelt⁵⁹ - devizatartalékokból törlesszék, hogy a legmagasabb kamatú hitelek visszafizetése a továbbiakban ne terhelje a költségvetést.⁶⁰ Ennek meg is lett az eredménye, hiszen a 2002. évi 145%-ról 48%-ra csökkent az államadósság GDP-hez viszonyított aránya.

Ellenfél-e az ellenzék?

Az argentin ellenzék legnagyobb problémája, hogy nem egységes, és legalább olyan gyenge lábakon áll, mint négy éve, mikor Cristina Fernández hatalmas fölényrel tudta maga mögé utasítani a többi jelöltet.

Hatalmas esélyt jelentett volna a Mauricio Macri politikus kezdeményezésére kidolgozott ellenzéki társulás aláírása, erre azonban nem került sor, miután Elisa Carrió és Fernando Solanas elutasították a javaslatot. Eduardo Duhalde ex-elnök – aki a peronista szövetség első, fővárosi jelöltállító szavazását megnyerte⁶¹ - és Julio Cobos alelnök támogatták volna egy hasonló szövetség létrehozását, és így egy közös jelölt állítását.

Míg az ellenzék azon vitatkozik, állítsanak-e közös jelöltet, addig az elnök magabiztosan vezeti a népszerűségi listákat, egy előzetes felmérés szerint a szavazatok 48 százalékát söpörné be, ha most tartanák a választásokat.⁶²

Fernández de Kirchner indulása egészen június végéig kétséges volt, addig az indulását firtató kérdésekre kitérő választ adott: *„Nem minden vágyam az újraindulás. Már mindent elmondtam, amit el kellett az üggyel kapcsolatban.”*⁶³ Nemrég bejelentette, hogy mégis hajlandó megmértenni magát: *„Tudtam, hogy indulok az elnöki pozícióért. Akkor tudtam, amikor ezek jöttek el a férjem búcsúztatójára, és azt kiáltották, „Légy erős, Cristina!”*” - nyilatkozta bejelentése kapcsán az elnök.⁶⁴

⁵⁸ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/02/07/argentin_gazdasag_marad_az_adossag/

⁵⁹ 2002-ben Argentína 10 milliárd dollár, 2010-ben már 48 milliárd dollár értékű devizatartalékkal rendelkezett (Forrás: <http://www.prosperar.gov.ar/es/prosperar-guia-del-inversor/economia.html>).

⁶⁰ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/03/13/tamadjak_a_rendeleti_kormanyzast_argentinaban/

⁶¹ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/04/06/az_els_jeloltallitot_duhalde_nyerte/

⁶² <http://www.infolatam.com/2011/06/22/argentina-cristina-fernandez-cuenta-con-una-intencion-de-voto-del-48-por-ciento/>

Itt fontos megjegyezni, hogy az argentin belpolitika elég bonyolult képlet szerint működik. A (jobbközép) ellenzék eltörpül a Perón örökségét folytató Juszticialista Párt mellett (noha vezetőjük, Mauricio Macri 2007-ben Buenos Aires polgármestere lett), a hatalmi harcok elsősorban a peronizmuson belül folynak, a „hivatalos”, Kirchner fémjelezte peronizmus és a balszárny, a szakszervezetiek között, akiket a karizmatikus Hugo Moyano vezet. Kirchner egyebek között épp azért nem indult a 2007-es választáson, hogy a peronizmus belső ellentéteinek felszámolására koncentrálja az erejét. A Kirchner-házaspár tehát úgy dolgozott Néstor haláláig, mint egy kétszemélyes, de egyetlen akaratot megtestesítő hatalmi központ, amelyben a döntő szó természetesen az ex-elnöké volt.⁶⁵

Pro és kontra

Az elmúlt három évben a gazdasági növekedési ráta 33 százalékos volt Argentínában, melynek hatására több mint 25 ezer új munkahelyet sikerült létrehozni,⁶⁶ ami hatalmas teljesítmény. Az egységes ellenzék hiánya is az elnök újabb győzelmét vetíti előre, ráadásul Fernández de Kirchner ma már ismét a régi nagy népszerűségnek örvendő a választópolgárok körében, a 2008 elején tapasztalt visszaesés a múlté.

Elnöksége alatt a gazdaság szépen növekedett, de a hatalmas inflációval egyelőre az ő kormánya sem tudott mit kezdeni. Argentínában az árak napról napra emelkednek, a lakosság minduntalan más árakkal találja szemben magát.⁶⁷ További nehézséget okozhat, hogy nemzetközi elemzők szerint Cristina válaszut elé érkezett, ha ugyanis ebbe az irányba folytatja a politikáját, az biztos csódhöz vezet.

Az idei elnökválasztáson kiderül, hogy a választók mit gondolnak Fernández vezetői képességeiről, most miután nem számíthat férje útmutatásaira. Fernández mellett szól még a fentebb említetteken túl az is, hogy a peronizmuson belül a hátralévő egy évben a Kirchner emléke iránti tisztelet valószínűleg lehetetlenné teszi, hogy akár Moyano, akár a párt második embereként számon tartott Daniel Scioli frontális támadást intézzen ellene, így minden bizonnyal ő lesz majd az egyetlen jelölt. Ha mégsem így lesz – megint csak Kirchner emlékének köszönhetően – Cristina akkor is esélyes befutó, bár, ez nem azt jelenti, hogy az argentinok hirtelen úgy gondolnák, hogy egy nő testesítené meg legjobban a nép akaratát, sokkal inkább, a körülményeket figyelembe véve, egy – már nem élő – férfire fognak szavazni.⁶⁸

---

⁶³

http://www.elpais.com/articulo/internacional/Cristina/Fernandez/muero/volver/ser/presidenta/elpepuintlat/20110512elpepuint_14/Tes

⁶⁴ http://www.bbc.co.uk/mundo/noticias/2011/06/110622_argentina_cristina_reeleccion_vh.shtml

⁶⁵ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/11/15/nk_az_elnoki_szekben/

⁶⁶ <http://www.elintransigente.com/notas/2011/3/28/urtubey-en-presidencia-cristina-kirchner-crecimiento-33-76861.asp>

⁶⁷ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/02/21/nem_megbizhatóak_a_novekedesi_adatok/

⁶⁸ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/11/15/nk_az_elnoki_szekben/

Horváth Marcell

Felemás Közép-Amerika

A választások jegyében Közép-Amerikában is fordulatos események zajlottak az utóbbi esztendőben, míg Dél-Amerikában általánosságban egy újbaldali előretörés és gazdasági erősödés tapasztalható, addig ebben a régióban a helyzet felemás képet mutat. Egyik oldalon a gazdasági fejlődés, a másikon a teljes elszegényedés áll, a demokrácia, jogállam és stabilitás reményével szemben a diktatúra, a káosz képe vizionálódik. Míg a déli államokban, így Panamában és Costa Ricában, ahol nagyobb hagyományai vannak a demokráciának, a gazdasági fellendülés és a viszonylagos jólét a jellemző, addig az északi államokban, Hondurasban, Nicaraguában, Guatemalában baloldali alternatívákkal és a véres hagyományoknak megfelelően puccsokkal tarkítva egyre nagyobb a szegénység és a nyomor.

Közép-Amerika államainak eltérő helyzete ellenére azonban általános és mindenhol tapasztalható súlyos problémát jelent a drogkereskedelem. Közép-Amerika tulajdonképpen a Mexikóba és az Egyesült Államokba irányuló kábítószerkereskedelem legfőbb szállítási útvonala. Így mindegyik országban komoly gondot jelentenek az erőszakos drokartellek, akik egyre jobban építik ki hálózatukat és nemcsak a hatóságokkal, de egymással is folyamatos ádáz harcban állnak. És ahol amúgy is törékeny stabilitású államokról van szó, mint például Salvador, Guatemala, Nicaragua, ott a drokartellek még jobban ki tudják terjeszteni a hatalmuk, tovább súlyosbítva a helyzetet.

A következőkben az általános elnökválasztások fényében körbejárom ezt a többre érdemes régiót, és röviden felvázolom a különböző államok helyzetét az aktuális választásoknak megfelelően, kezdve 2009-2010-es választásokkal, valamint hogy az azóta eltelt idő alatt mi lett a hangzatos választási ígéretekkel, illetve hogy mi várható a 2011-es választásokon.

Panama: Közép-Amerika feltörekvő csillaga

A Panamai Köztársaság a XX. század hosszú katonai diktatúráját és vérzivataros időszakát követően a kétezres évvel nagy ívű fejlődés útjára állt. 1999. december 31-én az amerikai kormány átadta a Panama-csatorna irányítását, így a világ egyik legfontosabb vízi útvonalának a bőséges bevételeit is. Ezzel nagy lehetőség elé nézett a panamai állam, és a jelek nagyon is azt bizonyítják, hogy Panama kitűnően sáfarkodott ezzel a kincssel.

A kis közép-amerikai ország bebizonyította, hogy az állam is sikeresen el tud boldogulni a verseny világában, és megcáfolva a negatív sztereotípiákat egy virágzó és nyereséges üzletté tette a Csatornát. Példaképpen a Csatorna 2009. évi bevétele 2 milliárd dollár volt, az ebből levont költségek után az államnak járó osztalék közel 760 millió dollárra rúgott a 2009. évi üzleti évben. Olyannyira sikeres volt az állam szerepvállalása, hogy 2007-ben, mikor már a világválság első tünetei jelentkeztek a kormány belefogott az évtized legnagyobb infrastrukturális fejlesztésébe, a Csatorna bővítésébe. Az óriás beruházást várhatóan 2014-re – a csatorna megnyitásának 100. évfordulójára – fejezik be, amelynek összköltsége 5,25 milliárd amerikai dollárra rúg.⁶⁹

A csatornabővítéssel Panama előtt hatalmas lehetőségek nyíltak az egyenlőtlenségek orvoslására és az egységes gazdasági fejlődés megindítására. A bővítésnek több kedvező hatása is van/lesz az ország számára. Elsőként, ami már most érezhető, a közvetlen gazdasági fellendülés. 5000 új munkahelyet hoztak létre, és a beruházás már a 2009-es évben 3,5 százalékkal növelte a GDP-t. Másrészt a bővítés nagy befektetési hullámot indíthat el a Csatorna körüli ipari szektorban. A nagyobb teherszállítók még inkább választják majd Panama valamely városát lajstromozási kikötőjüknek, a bővítés folytán a nagyobb turistahajók is keresztülvághatnak az idegenforgalmi látványosságnak számító Csatornán, tovább élénkítve az amúgy is fellendülőben lévő turizmust. Mindezek tovább növelik a Panamában tipikusan erős szolgáltatási szektort. Végezetül: a bővítéssel az állam is nagyobb bevételekre tesz szert, és megfelelő gazdaságpolitikával kilábalhat a Közép-Amerikára jellemző szegénységből.

Ebben a kedvező gazdasági környezetben lépett elő Ricardo Martinelli és nyerte meg a 2009. évi elnökválasztást a szavazatok 61%-val. Ezzel a győzelemmel megakadt a Latin-Amerika szerte tapasztalható újbaldali előretörés, ugyanis Panamában egy jobboldali, az USA-ban tanult és jó amerikai kapcsolatokkal rendelkező milliárdos győzedelmeskedett.

Az új elnök ígérete szerint országát Latin-Amerika gazdasági központjává teszi ötéves mandátuma alatt. A jobboldali Martinelli a választási kampányában fő céljaiként a gazdaság rendbetételét, az elharapódzó korrupció, bűnözés visszaszorítását, a közrend helyreállítását, és a szegénység elleni küzdelmet, az egészségügy és az oktatásügy megreformálását tűzte ki. Ezek fényében első lépéseként a szervezett bűnözés és a kábítószer-kereskedelem – mint Közép-Amerika egyik legnagyobb betegsége – elleni hatékonyabb harc érdekében együttműködési megállapodást kötött Kolumbiával és Mexikóval.⁷⁰

Martinelli elnök 2009-ben részben azzal a hangzatos és régóta megoldásra váró ígérettel nyerte meg a választásokat, hogy rendbe teszi és megreformálja a főváros

⁶⁹ http://www.economist.com/node/15014282?story_id=E1_TVDTQNRN

⁷⁰ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2009/07/06/megkezdzte_kormanyzasat_a_milliardos/

romokban heverő tömegközlekedését. 2010-ben ténylegesen a tettek mezejére lépett, megindította a panamai metróépítést. A kormány komoly intézkedéseket hozott az újabb infrastrukturális megberuházás megvalósítása érdekében, elsőként külön államtitkárságot hozott létre, amely államilag felügyeli és levezényli a projektet. A 2010 áprilisában kiírt tendert egy spanyol-brazil konzorcium, a Linea Uno nyerte el, amely cég a tervek szerint 1,45 milliárd dollárból (290 milliárd forintból) fogja megépíteni a 13,7 km hosszúságú metrót. Panama első metrója a főváros egyik külső városrészéből, San Miguelitóból fog indulni és a belvároson keresztül a központi buszpályaudvarig fog vezetni, a menetideje a végállomások között 23 perc lesz.

A Linea Uno konzorcium 2011 januárjában kezdte meg a munkálatokat és három év áll rendelkezésére, hogy befejezze a 13 állomásból álló vonalat. A hivatalos elvárások szerint legkésőbb 2013. december 1-én át kell adni az utazóközönségnek Panama első metróját. Mellékesen megjegyzendő, hogy a soron következő elnökválasztások Panamában 2014 elején lesznek, tehát az átadás a hagyományosan hosszú kampány végére fog esni.⁷¹

Ez az újabb infrastrukturális beruházás további háromezer munkahelyet teremt Panamában, és ismételt lökést ad az ország gazdaságnak, amely szinte komolyabb megrázkódtatás nélkül vészelt át a világválságot. Egyelőre úgy néz ki, hogy Martinelli elnök jó úton halad, hogy reformintézkedéseivel rendbe tegye és tényleg a gazdasági jólét irányába indítsa országát. Ha az elkövetkező három évben is következetesen a reformok szellemében tevékenykedik, állandósíthatja pártja hatalmát és egy jobboldali alternatívát kínálhat a chávez-i forradalomnak.

Costa Rica: Közép-Amerika „zöld paradicsoma”

Costa Rica hagyományosan a legbékésebbnek és legdemokratikusabbnak mondható állam a régióban. Az 1948-as 44 napos véres polgárháború óta hadsereggel sem rendelkezik, és független országgént helyezkedik el Közép-Amerika viharos történelmű államai között. A demokratikus viszonyoknak és a stabilitásnak köszönhetően, az országnak nem volt része nagyobb gazdasági hullámvölgyekben, fejlődése viszonylag töretlen volt. Több állammal szabadkereskedelmi megállapodást kötött, ennek ellenére 2009-ben Costa Rica is IMF hitelhez fordult gazdasága fellendítésének céljából.

A kedvező, viszonylag stabil demokratikus és gazdasági viszonyok mellett Costa Rica különlegessége, hogy komoly, tudatos zöld politikát folytat. 1997-ben bevezette a karbonadót, amivel a fakivágásokat kívánja megelőzni és további faültetésekkel is pótolja a fakitermelést, összességében a természet- és környezetvédelem kiemelkedő prioritásnak számít. Egyedülálló az az elhatározás, hogy 2020-ra szén-dioxid-kibocsátásukat a nullára szorítják vissza. Emellett meg kell említeni, hogy az ország

---

⁷¹ <http://www.mno.hu/portal/766664>

energiaigényének 90 százalékát megújuló erőforrásokból fedezik. Az ország zöld politikájának köszönhetően Közép-Amerika leglátogatottabb turistaparadicsomává vált az ország.

Costa Ricában 2010-ben került sor elnökválasztásra, amikor is a béke-Nobel díjas Óscar Arias elnököt korábbi alenőke, Laura Chinchilla váltotta, aki megszerezve a szavazatok többségét, az ország első női elnöke lett. A korábbi közbiztonsági miniszterhelyettes, majd igazságügyi miniszter kormányprogramjának főbb pontjai: a nyitott külkereskedelmi politika folytatása, aminek keretében további szabadkereskedelmi megállapodásokat kötne, felszámolná és privatizálná a nagy állami monopóliumokat; a rendőrség megerősítése és hatékonyabb kábítószer-ellenes küzdelem; a korrupció felszámolása, valamint a közoktatás és az egészségügy megreformálása.⁷²

Mindenekelőtt azonban Costa Ricában is az egyik legfontosabb feladatok közé tartozik az ország kivonása a Kolumbia és Mexikó közti drogútvonalból, és egy sikeresebb harc megindítása a drogkereskedelemmel szemben. A feladat azért sem könnyű, mert Costa Rica nem rendelkezik hadsereggel, így minden a rendőrségre hárul. További célkitűzés a gazdaság élénkítése és a szegénységi ráta csökkentése – amely a vidéki régiókban eléri a húsz százalékot is.

Chinchilla elnöknek is megvan a lehetősége és minden feltétele, hogy eleget tegyen az elvárásoknak és még zöldebb paradicsommá varázsolja Costa Ricát.

Nicaragua: az új-szocializmus régi bástyája

A XX. század különféle diktatúrai, hosszú és véres polgárháborúi, természeti katasztrófái nem igazán kedveztek ennek a csodás természeti szépséggel megáldott közép-amerikai országnak. Nicaragua Latin-Amerika egyik legszegényebb országai közé tartozik, annak ellenére, hogy a 2004-es évben a Világbank és Oroszország is elengedte az ország adósságának közel 80%-át. Ugyanis míg a két délebbi országnak mégiscsak sikerült valamelyes gazdasági fejlődést felmutatni, addig Nicaragua a Somozák majd a sandinisták diktatúrai alatt teljesen kivérezett, és a '90-es években bekövetkezett demokratizálódás sem lendített az ország rozoga szekerén.

Nicaraguában legutóbb 2006-ban volt elnökválasztás, amikor a korábbi sandinista gerillavezér Daniel Ortega a Sandinista Nemzeti Felszabadítási Front (FSLN) színeiben szerezte meg a hatalmat. Daniel Ortega a sandinista korszak végén, 1985-1990-ig egyszer már vezette Nicaraguát, legfőképp a szocializmus rögzös ösvényén. '90 óta többször is sikertelenül próbálkozott az elnökválasztásokon, míg végre 2006-ban ismételen az elnöki székbe ülhetett. Noha megválasztásakor felhördült a nyugati

---

⁷² http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/02/11/ni_vezet_all_a_hadsereg_nelkuli_oroszag_elere/

világ, az USA-val az élen, Ortega hangsúlyozta, hogy a demokráciát igyekeznek erősíteni – csak egy másfajta úton járva.

Ortega elnök hamar a chávez-i blokkba kalauzolta az országát és a neoszocializmusban vélte megtalálni a szegénység és nyomor elleni küzdelem, valamint a gazdasági fellendülés megoldását. Ennek jeleként 2008-ban csatlakozott is az ALBA (Bolívári Alternatíva Amerika Számára) gazdasági szövetségbe. Gazdaságpolitikája tekintetében Ortega elnök, noha a szabadpiacon alapuló gazdaságot továbbra is fenntartja, szakított elődeivel, és az USA-párti, neoliberális modell helyett egyértelműen szocializmust honosította meg, ismételten. Ortega sosem titkolta nézeteit, jó barátai között tartják számon Hugo Chávezt, Fidel Castrót, de jó kapcsolatokat ápol az iráni vezetéssel is, és a közelmúltban elsőként adott hangot nemtetszésének a NATO Líbia elleni beavatkozásának, megvédve régi barátját, Kadhafi ezredest.

Hogy milyen nagy hatással van rá a baráti Venezuela elnöke, jól mutatja, hogy mindenben igyekeznek Chávez útját járni. Chávezhez hasonlóan Ortega is mindent elkövetett, hogy elgördítse a jogi, alkotmányos akadályokat újraválasztása elől, ezért 2009 októberében alkotmánymódosítást kezdeményezett. A parlamentet megkerülve jogi úton érte el, hogy a következő, 2011. évi választásokon is indulhasson, és esetleg meghosszabbítsa kormányzását. Az elnök indítványára a nicaraguai Legfelső Bíróság Alkotmányjogi Tanácsa hatályon kívül helyezte az Alkotmánynak az elnök újraválaszthatóságát tiltó cikkét, mondván, hogy a rendelkezés emberi jogokat sért. Az alapokmány ezen szabályozása kimondja, hogy nem választható meg ugyanaz az elnökjelölt két egymást követő ciklusban, sem az, aki már korábban kétszer betöltötte ugyanazt a pozíciót. Ezzel a módosítással már elhárult minden akadály az elől, hogy Ortega elnök – akit 1984-ben és 2006-ban választottak meg – az idején, 2011-ben tartandó választásokon is újrainduljon. De az Alkotmányjogi Tanács döntése mintegy 109 sandinista polgármesternek is kedvez, akik szintén újraindulhatnak majd. Zárójelben meg kell jegyezni, hogy maga az Alkotmányjogi Tanács határozata igen érdekes körülmények között született meg. A hatfős Alkotmányjogi Tanácsból a határozat meghozatalakor csak a három sandinista küldött volt jelen, mert a liberális tagokhoz furcsa és titokzatos módon – egy váratlan és hosszú nyúló áramszünet következtében (!) – nem érkezett meg az értesítő üzenet az ülésről, így tulajdonképpen a liberális tagok távollétében döntöttek, egyhangúan.⁷³

Az újraválasztást lehetővé tevő döntést követően valóságos tiltakozó hullám indult meg a határozat törvényességét vitatva mind nemzeti, mind nemzetközi szinten. A Legfelső Bíróság liberális elnökétől, Manuel Martíneztől, az ellenzéki vezetőkön át a civil társadalomig mindenki megmozdult a döntés hatására.

Ugyanakkor a döntést nem kell túlértékelni, hiszen Ortega a 2006-os választást alig 40 százalékos arányban nyerte meg, tehát egyáltalán nem valószínű, hogy a következő

⁷³ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2009/10/24/aratlan_aramszunet_a_valasztasi_csalas_nyitany/

választásokon is nyerni fog. Mert, ha az ellenzék összefogva egy jelöltet tud kiállítani – nem úgy, mint 2006-ban –, akkor nagy valószínűséggel nem tud ismét győzedelmeskedni az elnök. Főleg, hogy Ortega által preferált szocializmusnak nem sikerült megváltani az országot. A gazdaság továbbra is stagnál, nem történt igazán előrelépés a reformok terén. De a legnagyobb probléma, hogy Ortégának sem sikerült megoldást találnia arra, hogy a drogkereskedelem és a vele járó féktelen erőszak mindinkább fel-felbukkan, tovább súlyosbítva az ország nyomorúságos helyzetét. Mellékesen az sem valószínű, hogy az USA ismételten hagyná, hogy még egyszer hatalomhoz jusson Ortega – mint ahogy arra már néhányszor volt példa a történelem során.

Honduras: az „ezer” puccs hazája

Honduras egy tipikus közép-amerikai ország. Feltéve, ha a közép-amerikai ország ismertetője a katonai diktatúrák, különféle puccsok, polgárháborúk váltakozása, általános szegénység, a drogkereskedelem és az erőszak tobzódása. Ha lehet hinni a statisztikáknak, másfél százados történelme során közel 140 véres és vértelen puccsnak „adott otthont” Honduras.

Ilyen hagyományok mellett nem csoda, hogy legutóbb 2009 júniusában került sor puccsra, amikor a regnáló elnököt, Manuel Zelayát pizsamában éjnek idején a hadsereg nemcsak a hatalomból távolította el, hanem egyúttal az országból is.

A katonai puccs legfőbb kiváltója az volt, hogy Zelaya elnök erősen kezdett felzárkózni Chávez mögé. 2008-ban beléptette országát az újbaloldali gazdaságpolitikai szövetségbe, az ALBA-ba, és jobbközép politikusból szép lassan a „neoszocializmus” hívévé vált, ő is a chávezi modellben találta meg országa felemelkedésének zálogát.

Ugyanis a liberális színekben győzedelmeskedő elnök kormányzása alatt inkább baloldali értékeket mutatott fel, aminek következtében többször konfliktusba keveredett pártjával. Szociális, gazdasági programjait inkább a baloldal fogadta lelkesedéssel. És hogy minél biztosabban valóra tudja váltani az elképzeléseit, a választás évében, 2009 áprilisában, „mentorához” hasonlóan alkotmánymódosítást kezdeményezett, többek között az elnök újraválaszthatóságát megcélózva. De törekvései nem találtak kedvező fogadtatására, még saját pártjában sem. Roberto Micheletti Baín a nemzeti parlament elnöke – aki egyben a Liberális Párt egyik vezető személyisége és Zelaya pártbéli vetélytársa – pártja másik elnökjelöltjével, Elvin Santos Ordóñez korábbi alelnökkel karöltve ítélte el Zelaya javaslatát.⁷⁴

Majd a felfokozott belpolitikai helyzetben, 2009 júniusában Zelaya elnököt tulajdonképpen saját pártja a hadsereg asszisztálásával távolította el a hatalomból. A

⁷⁴ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2009/04/07/mini-chavez_mozgolodik_kozep-amerikaban/

Zelayát váltó ideiglenes elnök, Micheletti (!) ígéretéhez híven ugyan 2009. november 29-re demokratikus szabad választást írt ki és tartott, de ennek eredményét mind a mai napig törvénytelennek tekinti a legtöbb latin-amerikai ország, és egyébként az amerikai kormányzat hozzáállása sem egyértelmű.

2009-es megválasztása óta az új elnöknek, Porfirio „Lobo” Sosanak nincs könnyű dolga. Lobo elnök ugyan igyekszik lecsillapítani a feszült hangulatot és a megbékélést elősegíteni, azonban hiába békítő törekvései, Zelaya hívei továbbra is elégedetlenek. Sőt, még a hadsereg és a puccsot támogató politikai erők számára is egyre kevésbé szimpatikus ez a megengedő politika.⁷⁵ A kétoldali politikai tűz mellett nemzetközileg is elszigetelődni látszik az új kormányzat, Latin-Amerika országai továbbra is törvénytelennek tekintik Lobo elnökségét, valamint nemzetközi jogvédő szervezetek is rendszeresen felemelik hangjukat az országban zajló jogsértések miatt. Mindez történik akkor, amikor az ország súlyos gazdasági és közbiztonsági válságban szenved. A meggyengült államhatalom, a stabilitás hiánya egyedül az előretörő drokartelleknek és utcai bandáknak kedvez, amely Guatemala sorsára juttathatja az országot.

Hondurasban Zelaya megbuktatásával úgy tűnik, újból megálljt parancsoltak a neoszocializmus közép-amerikai terjedésének. Kérdés, hogy Lobo elnök milyen alternatívát tud felmutatni és rendbe tudja-e rakni az egyre nagyobb válságba süllyedő országot, vagy mégis csak marad megoldásként Chávez „baráti” kéznyújtása. És Chávez sem tétlenkedik e tekintetben. A venezuelai elnök nagy sikereként értékelhető, hogy közvetítésével elérte, hogy 2011 májusában létrejött a megállapodás Lobo elnök és Zelaya exelnök között Cartagenában, Kolumbiában. A megállapodás alapján Lobo elnök ígéretet tett, hogy az önkéntes száműzetésbe vonult Zelaya egy év után ismét szabadon és sértetlenségét biztosítva visszatérhet hazájába. 2011. május 28-án érkezett meg Zelaya elnök ismét Hondurasba, számos Chávez-szimpatizáns latin-amerikai politikus kíséretében. A reptéren hívei tömege fogadta töretlen lelkesedéssel, majd az elnöki palotában fogadta őt Lobo elnök.⁷⁶ Nagy kérdés, hogy mit hoz még a jövő (és Chávez) Zelaya számára, mert az bizonyos, hogy a megbuktatott exelnök nem fog visszavonulni egyhamar a hondurasi politikától.

Az EU segítő keze

2010. május 19-én az Európai Unió társulási szerződést írt alá hat közép-amerikai országgal a közel húsz éve megindított interregionális együttműködési politika eredményeként – így többek között a most tárgyalt Costa Ricával, Hondurasszal, Nicaraguával és Panamával. Ez a megállapodás az első régióközi megállapodás a két

⁷⁵ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/07/04/honduras_egy_evvel_a_puccs_utan/

⁷⁶ <http://laht.com/article.asp?ArticleId=395238&CategoryId=10718>

térség között, amely szoros együttműködést hozhat el politikai, gazdasági és szociális téren, és hatalmas lehetőségeket nyújthat mindkét fél számára.⁷⁷

Az EU 2007-ben kezdte meg a szabadkereskedelmi tárgyalásokat hat közép-amerikai országgal. A hosszadalmas és heves vitáktól sem mentes egyeztetéseket követően az egyezmény aláírására a VI. EU-Latin-Amerika és Karib-térség csúcstalálkozóján került sor Madridban. Az EU spanyol elnöksége alatt zajló találkozáson született társulási megállapodásnak mindegyik aláíró fél nagy jelentőséget tulajdonított. Ahogy az Európai Tanács elnöke, Herman van Rompuy kifejezte reményét, ez a szerződés mindkét térség gazdaságát és országait közelebb fogja hozni egymáshoz, valamint egy virágzó fejlődési pályára állíthatja Közép-Amerikát, és a szegénység elleni küzdelem egyik eszköze lehet.

De nem csak gazdasági fellendülést hozhat e szerződés, hanem a közép-amerikai regionális integrációnak is lökést adhat, mint ahogy azt José Manuel Barroso is kiemelte. Az EU vezetői mellett, a közép-amerikai integráció részéről, Ricardo Martinelli panamai elnök szerint is történelmi esemény e szerződés aláírása. Martinelli a gazdasági lehetőségeken túl azt is kiemelte, hogy ez az egyezmény a szoros és hatékony együttműködés alapjait fektette le a kábítószer elleni küzdelem területén, hiszen Közép-Amerika az első arcvonal a drog elleni küzdelemben, mert az Európába érkező kábítószer nagy részét itt termelik és itt halad át a legnagyobb mennyiségű drog. A kábítószer-kereskedelem általánosságban nagy problémát jelent valamennyi közép-amerikai állam stabilitása számára. Ezért van szükség egy hatékony drog-ellenes védelemre, együttműködésre és technológiára, amelyet az EU kínál a szerződéssel.

A fő tartalma ennek a társulási szerződésnek a kereskedelem liberalizációja, mivel Közép-Amerikának az EU a második legnagyobb kereskedelmi partnere az USA után. A liberalizáció két fő területre, az ipari és a mezőgazdasági termékekre fókuszál. Többek között az európai autóiipar előtt – a Volkswagen AG, a Renault SA és a Fiat SpA – 10 évben belül fokozatosan megnyílik és vámmentessé válik a közép-amerikai piac. Mezőgazdasági kérdésekben pedig Közép-Amerika részesült előnyökben: kedvező kvótákat állapítottak meg a marhahús (!) és a rizs EU-ba irányuló behozatalára, illetve megegyeztek, hogy 10 éven belül teljesen felszámolják Közép-Amerika meghatározó mezőgazdasági termékére, a banánra kivetett európai vámokat. Ezzel a két térség igen szorosra fűzte kereskedelmi, gazdasági kapcsolatait.

De az igazi jelentősége a megállapodásnak az, hogy egy újabb régióba, a 40 milliós lakosságú közép-amerikai piacra vezető út válik szabaddá az EU számára. Hiszen a politikai elvek hangoztatása mellett – úgymint a demokrácia és az emberi jogok védelme – mégiscsak a gazdasági tényezők, érdekek a meghatározóbbak.

---

⁷⁷ <http://en.mercopress.com/2010/05/19/central-america-and-eu-reach-a-free-trade-agreement>

Hiába a baloldali – esetenkénti diktatórikus – elmozdulás a közép-amerikai térségben, a gazdasági szempontok mindent felülírnak, mert lehet, hogy a gazdasági térnyeréssel nagyobb és hatékonyabb eredményeket lehet elérni, vallják az EU vezetői. Kérdésként merül fel, hogy Magyarország számára milyen előnyt és hátrányt jelent ez az új megállapodás, és, hogy mikor fog megjelenni a hazai bevásárlóközpontokban a közép-amerikai marhahús.⁷⁸

Hova tovább?

Láthattuk, hogy az egyes államok hol és miként keresik a megoldást a térség legnagyobb problémáira, így a gazdasági kérdések rendezésére, a szegénység és a nyomor enyhítésére, és a drogkereskedelem és az azzal járó erőszak felszámolására. Úgy tűnik, hogy Közép-Amerika továbbra is a jobb és baloldali ideológiák, megoldások ütköző területe maradt, ahol az egymással vetélkedő USA és most már a Venezuela vezette újbaloldal próbálja bebizonyítani – kevés sikerrel –, hogy az általuk kínált alternatíva a lehető legjobb megoldás.

Emellett azért ott van az EU is, amely a '80-as évek óta törekszik, hogy egy harmadik útként egy további lehetőséget kínáljon, és a fejlődés útjára segítse ezeket az államokat. Azonban lehet, hogy Közép-Amerikának elsősorban a saját országaik iránt elkötelezett, nemzeti politikára és politikusokra lenne szüksége, akik megfelelően képesek egyensúlyozni a nagyhatalmak között és országuknak a legjobbat törekszenek elérni – mint valami olyasmi, ami Panamában és Costa Ricában körvonalazódik. Meglátjuk, mit hoz a jövő...

---

⁷⁸ http://www.polgariszemle.hu/app/interface.php?view=v_article&ID=423&paging=1

Zelei Dávid

Mexikó 2011-12: növekedés, leszámolás, váltás

Az újraválasztásról szóló törvényeket saját szája íze szerint értelmező-változtató országokon – mint például Nicaragua vagy Venezuela – kívül Mexikóban kap a leghosszabb időre felhatalmazást a mindenkori elnök a latin-amerikai régióban, ennek megfelelően pedig Felipe Calderón 2006-os, mindössze 0,64 százalékos előnnyel megszerzett győzelme után nagyszabású tervekkel vágott neki hatéves ciklusának, mely jövőre ér véget.

Az ország azóta túltette magát a gazdasági világválságon (ami pedig a térségben őt érintette a leginkább negatívan, 2009-ben 6,1%-kal esett a GDP), majd számottevő növekedésnek indult (2010-ben 4,9%-os növekedéssel zárt), de számtalan ok miatt valószínű, hogy tizenkét éves szünet után visszaveszi az irányítást az Intézményes Forradalmi Párt (PRI). Az 1929 és 2000 között kormányzó párt a '94-es gazdasági krízis után '97-ben a törvényhozás mindkét házában kisebbségbe került, majd 2000-ben az elnökválasztásokat is elvesztette – az elkövetkezendő bő egy évben a rivális PAN játszhatja el ugyanezt, pepitában.

“Narkómexikó”

Sejteni lehetett, hogy kulcsfontosságú lesz az a 2006. decemberi nap, mikor Felipe Calderón elnök 6500 katonát vezényelt Michoacánba, hogy megkezdje kábítószer-ellenes harcát, s valóban: nehéz lenne ennél meghatározóbb momentumot kiemelni az elmúlt öt év mexikói történelméből. Calderón új, minden eddiginél radikálisabb drogellenes politikája legalábbis kétélű: a harcba a kezdetektől bevonta a megemelt fizetésű hadsereg (beleértve a haditengerészet és a légierő) katonáit, akik amellet, hogy számos nagy fogást elkönnyelhettek az elmúlt években, olyan erőszakhullámot gerjesztettek, mely minden évben hatványozottan növelte a halottak számát: a 2007-es 2837 halotthoz képest tavaly 15273 áldozatról számoltak be a források.

Az Egyesült Államok 2008 óta, a Mérida-kezdemenyezés keretében évről évre dollárszázmilliókat áldoz a térség szervezett bűnözés elleni harcába, de a kemény kéz politikája, úgy tűnik, kontraproduktív: az emberek biztonságérzete egyre csekélyebb, s Ernesto Zedillo exelnök 2009-ben a Wall Street Journalban megjelent nyilatkozatát (“a drogháború kudarcot vallott”) egyre inkább magáévá teszi a lakosság is. Idén áprilisban, hetekkel azután, hogy fiát meggyilkolták, az 55 éves költő-író-újságíró, Javier Sicilia lépett elő a kormány drogpolitikájának apostoli hangú kritikuská. ⁷⁹ A

---

⁷⁹ <http://www.infolatam.com/2011/05/17/felipe-calderon-vs-javier-sicilia-dos-mexicos-frente-a-frente/>

nyílt levétől a tüntetéseken át a Cuernavacából Mexikóvárosba tartó békemenetig terjedő kezdeményezései nagy visszhangot kaptak, s az egész országban tüntetéseket gerjesztettek (a legnagyobb a békemenet végén, a Zócalón, Mexikóváros történelmi szívében, több mint százezer embert vonzott), melyek főbb követelései a katonák visszahívása az utcákról, a kábítószeres legalizálása, a korrupció visszaszorítása és Calderón lemondása voltak.

Esély a PRI-nek

A kormányfő népszerűsége még így is 49 százalékos,⁸⁰ de ha figyelembe vesszük, hogy 2007-ben ugyanez a mutató állt 63 százalékon⁸¹ is, sejthető, hogy pártja, a PAN (Nemzeti Akciópárt) nem számíthat túl sok jóra 2012-ben. Ő maga a választójogi törvények értelmében egyébként sem indulhatna. A 2000 óta kormányzó PAN és a PRI közti viszony 2010-re végképp megromlott, ami miatt számos (fiskális, telekommunikációs, stb.) reformtervezet megfeneklett, lévén a PAN-nak mindössze 141 helye van az ötszáz fős alsóházban, míg a PRI-nek 240 mandátuma.

A közvélemény-kutatások ráadásul azt mutatják, ennél csak kevesebb lesz: a Mitofsky márciusi mérésén a PAN-nak mindössze 22 százaléka volt a PRI negyvenével szemben. Igaz, az idén nyolc államban megtartandó kormányzósági választások finisére robbant a bomba a PRI oldalán is: júniusban Tijuana volt polgármesterét, a multimilliomos Jorge Hank Rhont 88 fegyver és mintegy 9000, kizárólag a mexikói hadseregre hitelesített töltény társaságában találták otthonában⁸² – nagy kérdés, a szervezett bűnözéssel való politikai összefonódást különösen Javier Sicilia kezdeményezései óta érzékenyen kezelő közvélemény mit szól ehhez.

Az eset Eruviel Ávila Villegas pozícióit is gyengíthette volna, ugyanis ő volt a PRI jelöltje Mexikó állam kormányzói posztjára – de már a botrány kirobbanásakor is nagyon valószínűtlen tartották, hogy a május végén 52 százalékon álló jogászt⁸³ bárki megelőzze. S így is lett: Eruviel Ávila 61 százalékkal győzedelmeskedett⁸⁴ a júliusi választásokon, így ő lesz az elnöki címre aspiráló, Enrique Peña Nieto utódja.

Idén eddig még két államban rendeztek választásokat: Guerreróban egy ex-PRI-s, Ángel Aguirre Rivero nyert, Baja California Sur államban viszont a PAN meg tudta tartani pozícióit. Ezen kívül idén nyáron még három szövetségi államban járulnak az urnákhoz, de egyikén sem valószínű, hogy a jelenlegi kormányzóerő győzedelmeskedik – mindenhol a PRI-nek áll a zászló.

Nagyon úgy néz ki tehát, hogy 2012-ben lezárul a PAN tizenkét éves uralma, és a huszonegyedik században először szociáldemokrata kormányfő irányítja majd az

80 http://www.infolatam.com/2011/06/01/mexico-_calderon-por-debajo-del-50-por-ciento-de-popularidad-segun-mitofsky/

81 <http://www.infolatam.com/2008/03/13/biografia-de-felipe-calderon-presidente-de-los-estados-unidos-mexicanos-2/>

82 <http://www.infolatam.com/2011/06/07/mexico-crisis-por-detencion-de-hank-exalcalde-de-tijuana-por-crimen-organizado/>

83 http://es.wikipedia.org/wiki/Elecciones_estatales_del_Estado_de_M%C3%A9xico_de_2011

84 http://clandestino.blog.hu/2011/07/07/popularis_politika

országot. Hogy pontosan ki, arról biztos információ még nincs, de nem lenne meglepő, ha nem a 2006-ban legyőzött López Obrador, hanem Mexikó állam jelenlegi kormányzója, Enrique Peña Nieto indulna a 2018-ig tartó periódus kulcsszerepéért, melyet Latin-Amerikában egyedülálló módon egyfordulós választáson lehet megszerezni.

Vogel Dávid

Venezuela: Chavizmo – a 21. század „új szocializmusa”

A Venezuelai Bolívari Köztársaság – bár európai szemszögből nézve 912 000 négyzetkilométeres területével óriásnak számít – latin-amerikai összehasonlításban mindössze a hetedik helyet képviselő ország, gazdasági és geopolitikai lehetőségeit kihasználva az utóbbi bő egy évtizedben regionális hatalmi státuszának megerősítésén dolgozik. Az ezt megelőző évek nyugalmasabb politikájában a változás egy magát forradalmárnak kikiáltó, egyesek szemében azonban inkább diktátorként megjelenő politikus, Hugo Rafael Chávez Frías elnöki székbe kerülésével vette kezdetét a győztes 1998-as elnökválasztást követően.

A fordulat embere

Chávez rendkívül színes életutat bejárt, ellentmondásos személyiségű államférfi, aki 1954-ben pedagógus szülők gyermekeként látta meg a napvilágot s eredetileg ugyan papnak készült, azonban később mégis katonának tanult. 1975-ben műszaki tiszti végzettséget szerzett, majd különféle parancsnoki beosztásokat töltött be, szolgált az ejtőernyősöknél is, vörös baretjében a mai napig is előszeretettel mutatkozik. 1992 februárjában, a Carlos Andrés Pérez elnök elleni sikertelen puccskísérletével lépett a politika színpadára, azonban ekkor már közel tíz éve létezett a hadsereg tisztikarán belül az általa életre hívott „Forradalmi Bolívari Mozgalom”, amelynek vezetője volt. Kudarcba fulladt puccskísérlete után „megjavult”, és bár súlyos börtönbüntetésre ítélték, két év után kegyelmet kapott,⁸⁵ hogy aztán a „Hazafias Pólus” nevű baloldali párt vezetőjeként a békés társadalmi átalakulást hirdetve, szélsőségesen populista és Amerika-ellenes retorikájának köszönhetően 1998-ban megnyerje az elnökválasztást. 1999 februárja óta Venezuela államfője.

Beiktatása után markáns gazdaságpolitikába fogott: leállította a venezuelai állami vállalatok privatizációját, magához vonta a gazdasági döntések meghozatala fölötti ellenőrzést és csökkentette az olajkitermelést, hogy emelje a kőolaj árát. Belpolitikai hatalmát növelendő módosította az Alkotmányt,⁸⁶ hogy jogköre megnőhessen, és

⁸⁵ <http://news.bbc.co.uk/1/hi/world/americas/1925236.stm>

⁸⁶ A népszavazáson közel 72 százalékos többséggel támogatott, 350 paragrafusával a világ egyik leghosszabb alkotmányának számító jogszabályban Simón Bolívar alkotmányról szóló írásainak szellemisége ugyanúgy érzékelhető, mint José Martí és a perui marxista, José Carlos Mariátegui gondolatai, különös hangsúlyt adva a népszuverenitásnak, a társadalmi felelősségvállalásnak, az igazságtalanság elleni felkelésnek, valamint az idegen hatalmaktól való teljes függetlenségnek. A reformok többek között Venezuelai Bolívari Köztársaságra változtatták az ország hivatalos nevét; a három hatalmi ágat ötre bővítette, beiktatva az „elektori hatalmat”, mely a szavazások lefolyásáért felelős, valamint a „polgárok hatalmát”, mely nagyjából a hazai ombudsmani rendszernek felel meg, feladata az állampolgárok jogainak védelme az állammal szemben. Mindezek mellett a tradicionális hatalmi ágak is átalakultak: a korábban kétkamarás törvényhozás egykamarássá változott,

hosszabb időt tölthessen hivatalban, ezzel együtt csökkentette a törvényhozás és az igazságszolgáltatás erejét. Chávez, hogy megtartsa népszerűségét, keményen fellépett a korrupció ellen, kritizálta a gazdasági oligarchákat, és több forrást biztosított a szociális programok számára. Emellett ellenfeleit és kritikussait, úgy az üzleti életben, mint a médiában is igyekezett ellehetetleníteni. Kiterjesztette a hadsereg szerepét, és szorosabb kapcsolatok kialakítását kezdte meg a közel-keleti olajtermelő államokkal és Kubával. 2000-ben ismét elnyerte az elnöki tisztséget, immár az új Alkotmány szerint rendezett választásokon. Elnökségének fő támogatói az alacsonyabb osztályok képviselői, ellenzői pedig azok közül kerülnek ki, akik sztrájkokkal és demonstrációkkal tiltakoztak az állami olajtársaságok feletti ellenőrzés bevezetése ellen, ami 2002 áprilisában még egy rövid életű puccskísérletet is eredményezett, valamint az olajbányászok sztrájkját okozta 2002 végén. Ellenzéke 2004 augusztusában népszavazást kezdeményezett visszahívása érdekében, ami csekély Chávez győzelmet eredményezett.

A hatéves ciklus lejártával a 2006-os választásokat megnyerve 2007. január 10-én tette le hivatali esküjét második terminusára.⁸⁷ Első hatalomra kerülése óta eltelt idő alatt Chávez politikája és támogatottsága is erősen megváltozott. Míg 1999-ben csupán egyetlen törvény és két adónem, s 2001-ben 49 törvény került elfogadásra, addig 2007 elején Chávez különleges felhatalmazást kapott: 18 hónapon keresztül a törvényhozás kihagyásával, rendeletekkel kormányozhat. A hivatalos álláspont szerint mindez annak érdekében, hogy a tizenegy széles területet lefedő témakörben – többek között a gazdaság, a pénzügyi szektor, az energiaügyek, a védelmi szféra – forradalmi változásokat vihessen véghez. Populista retorikájának ellenére, mellyel sokakat meg tud nyerni, egyre többen vannak azok, akik szerint Chávez a Latin-Amerikában oly ismert katonai diktátor, a caudillo jeleit mutatja.⁸⁸

Külkapcsolatok

Kontinentális külpolitikáját az egységesítés, az összefogás szorgalmazása jellemzi, a regionális összefogást támogatja legfőképpen az USA hegemoniájának ellensúlyozása érdekében. Nem egyszer szélsőséges politikája, illetve Venezuela egyéb külföldi kapcsolatai miatt azonban több ország elfordul Cháveztől, többen más országok belügyeibe történő beavatkozással is vádolják. Mindezek ellenére azonban szép számmal akadnak szövetségesei regionális és a szélesebb nemzetközi szinten is. A

---

részben csökkentett hatáskörrel, melyek jelentős részét az öt év helyett immár hat éves ciklust szolgáló elnöknek adva át, aki népszavazással – a többi megválasztott funkcionáriushoz hasonlóan – visszahívhatóvá vált pozíciójából, azonban bizonyos körülmények között megkapta a Nemzetgyűlés felosztatásának jogát. Emellett szintén bekerült az alaptörvénybe, hogy a bírók kinevezésük előtt egy közmeghallgatáson kell, hogy megfelelően találtassanak a talár elnyeréséhez, valamint jelentősen bővült az alapvető emberi jogok területe: az esélyegyenlőség, valamint az őslakos bennszülöttek jogainak biztosítása mellett számos szociális, gazdasági és kulturális jog illetve az egészségügyi ellátáshoz való jog mint emberi jog került megnevezésre a jogszabályban. <http://www.embavenez-us.org/news.php?nid=5234> (Az alkotmány hatályos szövege elérhető a <http://venezuelanalysis.com/constitution> címen.)

⁸⁷ Esküjében Jézus Krisztusra, mint a „történelem legnagyobb szocialistájára” esküdött, beiktatási beszédében pedig az elkövetkezendő hat év tennivalóit sorolta fel, többek között az Alkotmány újabb reformját, melynek során egyebek mellett eltörlésre kerülne az elnöki tisztség betöltését két ciklusban limitáló passzus.

kontinens integrációjának céljával Chávez számos szervezetet hozott létre vagy játszott szerepet létrehozásában, ilyen például az ALBA (Alianza Bolivariana para los Pueblos de Nuestra América – Bolivári Alternatíva Amerika Számára),⁸⁹ mely alapító okirata 19 pontban foglalja össze az együttműködés területeit az olaj- és energiaszektortól a haderő és oktatás területein át a nemek közti egyenlőség és migráció témaköréig. Jelentős érdemei vannak emellett Cháveznek a kőolaj kitermelésére, szállítására és kereskedelmére szakosodott PetroCaribe, illetve Petrosur, a Dél Bankjaként ismertté vált BancoSur, és a televíziós műsorsugárzást biztosító Telesur létrehozásában.

A regionális együttműködések előmozdítása mellett a nyugati politikai irányvonallal kevésbé szimpatizáló, távolabbi szövetségesekkel való kapcsolatépítés, a nemzetközi szinten való megnyilatkozások is prioritásként jelentek meg Chávez programjában. 2008-ban a függetlenségét alig pár napja kikiáltó Koszovó kapcsán erőteljes nyilatkozatot tett, miszerint Venezuela soha nem fogja elismerni a balkáni ország szuverenitását. Érvelésének egyik kissé hipokratikus pontjaként Hashim Thaci miniszterelnök forradalmár múltját említette, és a függetlenedés precedenssé válásának veszélyeire figyelmeztetett.

Mindazonáltal alig másfél év múlva Venezuela lett a harmadik a világon, mely elismerte a Grúziából orosz segítséggel kiszakadó Dél-Oszétia és Abházia függetlenségét. Az már természetesen csak a történelem fintora, hogy szintén ebben az időben vásárolt Venezuela orosz gyártmányú vadászgépeket és mintegy 100 000 darab Kalasnyikov gépkarabélyt, valamint állapodott meg Oroszországgal egy 4 milliárd USD tőkéjű közös bank létrehozásáról.

Külföldi szerepléseit folytatva 2010-ben Chávez hét, elsősorban nyugatellenes retorikát folytató országot látogatott meg, így Portugália mellett többeszerre tárgyalásokat folytatott Oroszországban, Iránban, Líbiában, Szíriában, Ukrajnában és Fehéroroszországban is, melyek során többek között a nukleáris energia előállítását, fegyverzettechnikai eszközök beszerzését, mezőgazdasági termékek és a kőolaj kereskedelmét, valamint a pénzügyi együttműködés területeit szabályozó megállapodásokat kötött.

A 2010-es év azonban nemcsak pozitívumokkal szolgált Caracas számára: az év közepén a leköszönő bogotái kormányzat – Álvaro Uribe elnök vezetésével – diplomáciai krízist idézett elő, mikor azzal gyanúsította meg Venezuelát, hogy az

---

⁸⁸ <http://www.ilustracionliberal.com/1/el-caudillo-chavez-carlos-alberto-montaner.html>

⁸⁹ Eredeti nevében a 'szövetség' szó helyett az „alternatíva” kifejezést használta a szervezet, ez a 2009. június 24-i közgyűlés alkalmával került megváltoztatásra. A kezdeményezés azonban elég nagyívű vállalásnak tűnik, ha számításba vesszük, hogy 2010-ben, a szervezet mind a nyolc tagállamának vásárlóerő-paritáson számított bruttó hazai termékének (GDP PPP) összértéke alig 642 milliárd dolláros mértékével még Hollandia szintjét sem éri el, az egy főre jutó GDP esetén pedig a helyzet még rosszabb. Az ALBA tagországok összlakossága alig nagyobb Franciaországnál. Azonban természetesen nem feledkezhetünk meg arról sem, hogy a tagok között van Latin-Amerika első és ötödik legnagyobb olajkitermelője (Venezuela, illetve Ecuador), valamint a kontinens két legnagyobb földgázvagyonnal rendelkező országa (Venezuela és Bolívia) is, melyek a földrész földgázvagyonának több mint 90 százalékát birtokolják. Latin-Amerikában pedig ez a szénhidrogén vagyon az egyedüli, ami jelentős változást képes véghezvinni a térség országainak fejlődésében. Forrás: Vogel Dávid: Az Egyesült Államok Latin-Amerika politikájának változása In Nemzet és Biztonság, 2010/3. 3-13. p. (neb.kezek.hu/letoltes.php?letolt=122)

aktívan hozzájárul a FARC (Kolumbiai Forradalmi Fegyveres Erők) terrorszervezet gerilláinak kiképzéséhez és pihentetéséhez, melyet Uribe a 2008-as – szintén diplomáciai bonyodalmakat kirobbantó, ecuadori szuverenitást megsértő – kolumbiai terrorellenes akció során szerzett laptopokból nyert információkkal támasztott alá.

Válaszlépésként Venezuela megszakította diplomáciai kapcsolatait Kolumbiával. A már-már háborús feszültséggé fokozódó konfliktust a megválasztott kolumbiai elnök, Juan Manuel Santos augusztus 7-i beiktatása oldotta meg, mikor a két elnök az UNASUR (Dél-amerikai Nemzetek Uniója) közvetítésével tárgyalóasztalhoz ült és megállapodott a békés rendezésről.

Gazdaságpolitikai intézkedések

Elnöki tisztségben eltöltött évei alatt Chávez az ország külkapcsolatainak fejlesztése mellett természetesen nagy hangsúlyt fordított a hátszói támogatottság megőrzésére, hatalmának megszilárdítására, az ország gazdaságának stabilizálására. Így többek között árszabályozást vezetett be 2003-ban, melynek célja az infláció megelőzése és a szegények védelme. A szabályozás mintegy 400 élelmiszerre terjed ki. A rendszernek azonban, ahogy azt a gyakorlat bizonyította, számos hátulütője van, így például az, hogy az adott árukat érintően általánossá vált a készlethiány, a nyomott árakon ugyanis nem kifizetődő a termelés, mert a mesterségesen alacsonyan tartott árak még az infláció mértékét sem követik, így a termelőket általánosságban mintegy 30-60 százalékos veszteség éri.

A rendszer másik negatív hozadéka a nemzetközi csempészet megerősödése: a központilag mérsékelt áron tartott árukat egyes csoportok felvásárolják, majd ezt követően a nagy mennyiségre való tekintettel a zöldhatáron át általában Kolumbiába csempészik, majd a vételár többszöröséért adják tovább. A szabályok kijátszása azonban országhatárokon belül is jelentős. A termelők visszafogják a nyomott áras termékek előállítását, vagy azok egy nem támogatott változatát dobják piacra, így például egy rizstermelő, terményének mindössze 10-20 százaléka kerül általános rizsként a piacra, a fennmaradó 80-90 százalék ízesített vagy egyéb más módon elkészített rizsként jelenik meg a piacon. A hasonló esetek megelőzése érdekében 2009 márciusában a venezuelai kormányzat tizenkét alapvető élelmiszer termelésére – mint például többek között a rizs, étolaj, kávé, cukor, tejpör, sajt vagy a paradicsom szósza – minimumkvóta-előírást vezettek be. A termelői oldal a szabályozást követően tiltakozásba kezdett, mondván, hogy a kötelező eladási árak bevezetése csődbe viheti őket.

A venezuelai valuta védelmében a caracasi kormányzat 2007. március 7-én bejelentette, hogy a 2008. év elején a bolívar redenominálásra kerül (vagyis ismét „nullevágást” hajtottak végre), 1:1000 arányban. Az így bevezetett „új” pénznem

pedig a bolívar fuerte, azaz az „erős bolívar” nevet kapta: a 2008. január 1-jén megszületett új fizetőeszköz árfolyama 1 USD = 2,15 VEF-ben került meghatározásra. Az infláció megakadályozása érdekében pedig visszaszorították az állami kiadásokat. Az első megválasztásától számított csaknem egy évtizeden keresztül elköltött pénzmennyiség azonban megtette hatását: hivatalos források szerint a szegénységi küszöb alatt élők száma a 1997-ben mért 54,5 százalékról 2006-ra 33,6 százalékra csökkent.

A következő évek világgazdasági körülményei ezt követően még kiszámíthatatlanabbá tették az ország pénzügyi helyzetét. A kőolaj árának 2007-es emelkedésével Caracas is növelte kiadásait, az ország gazdasága pedig mintegy 9 százalékkal nőtt. A 2008. júliusi kőolajár-zuhanás azonban jelentős bevételkiesést okozott, így a pozitív folyamatok is leálltak. Ezt a 2009-ben bekövetkező világgazdasági válság csak tovább súlyosbította, így már az év elején két százalékkal zsugorodott az ország gazdasága, a negatívum az év második felére már elérte a 4,5 százalékot is. A gazdasági hanyatlás az inflációra is hatott, mely 2009 végére elérte a 26,7 százalékot, ezt csak tovább nehezítette a Venezuelát sújtó – El Niñonak tulajdonított – szárazság, mely nemcsak a mezőgazdaság termelékenységét rontotta, hanem vízellátási problémákat és áramkimaradásokat okozott országszerte.

2010 januárjában Chávez elnök – csakugyan a hazai valuta védelmében – rögzített kettős árfolyamrendszer bevezetését jelentette be. Ennek lényege, hogy a bolívnak két hivatalos árfolyamát határozzák meg ezt követően: 2,6 bolívar/dollár árfolyamot az alapvető áruk, mint például az élelmiszer, a gyógyszer és az ipari gépek behozatalára, valamint 4,3 bolívar/dollár átváltási rátát az egyéb importárúkra, autókra, telefonokra, stb. Az árfolyamrendszer azonban nem hozta a várt eredményeket és számos kedvezőtlen fordulatot indukált, így 2011. január 1-jével beszüntették.⁹⁰

Bár Venezuela az ezredfordulót követően két jelentős természeti katasztrófát is elszenvedett, melyet csak a nemzetközi közösség, valamint a korábban a nemzetközi pénzügyintézetek – a Világbank és a Nemzetközi Valutaalap – segítségével volt képes kezelni, Chávez mindkét pénzügyintézetet a kapitalista világrend letéteményeseként, Washington „neo-kolonista”, „újragyarmatosító” politikájának eszközeként említette már hivatalba kerülésekor is. A szavakat pedig tettek követték, így a latin-amerikai ország miután kőolajbevételeinek köszönhetően visszafizette tartozásait, 2007. május 1-jén, a munka nemzetközi ünnepén, hivatalosan is bejelentette kilépését a két szervezetből,⁹¹ bár ezt de jure még a mai napig nem tette meg.

⁹⁰ http://relooney.fatcow.com/SI_FAO-LA/Stratfor-Venezuela_8.pdf

⁹¹ A bejelentés megtörténte ellenére, valamint figyelembe véve a tényt, hogy Caracas nem vesz részt látványosan sem az IMF, sem a WB munkájában, a két szervezet honlapja szerint Venezuela a mai napig tagsági viszonyal rendelkezik, sőt az IMF 186 tagja közül Venezuela a 20. legnagyobb szavazatszámúval (26,841 szavazat, 1,21 százalék) van jelen. <http://www.chinapost.com.tw/latestnews/200751/45857.htm> /<http://www.imf.org/external/np/sec/memdir/members.htm#3>

Saját irányvonalát és régióbeli szövetségeseit támogatandó, Chávez jelentős pénzügyi segítséget nyújtott Bolíviának és Argentínának is, hogy visszafizethessék tartozásaikat az IMF-nek, emellett jelentős gazdasági támogatással segítette ALBA-beli partnereit is. A pénzügyi együttműködés szervezetté formálódását pártoló Chávez, az IMF ellenpólusaként egy központi bank, a már említett BancoSur létrehozásában látta a megoldást. A nyomaték kedvéért az alapításhoz a Venezuelai Nemzeti Bank tartalékainak 10 százalékát ajánlotta fel. A pénzintézet végül 2009. szeptember 26-án jött létre 20 milliárd dolláros kezdőtőkével. A bank létrehozásának célja, hogy infrastrukturális beruházásokhoz, valamint elsősorban szociális programokhoz nyújtson segítséget a hitelkérelmező országok számára.

Chávez már a választási kampánya során is a kapitalista nyugatot, a nemzetközi nagytőke tulajdonosait tartotta felelősnek országa, sőt egész Latin-Amerika problémáiért. Hatalomra kerülését követően intézkedések sorával tett lépéseket a külföldi gazdasági, politikai befolyás visszaszorítása érdekében. Az IMF és a Világbank kapcsán említett elszigetelődés mellett, a gazdasági élet egyéb területein is jelentős változásokat eredményező döntéseket hozott.

2007-2008 folyamán Chávez elnök az ipar területén számos külföldi kézbe került venezuelai vállalatot államosított.⁹² Ez az „erőszakos” állami tulajdonba vétel azonban csak névleg egyezik meg a hazánkban a második világháborút követően felálló rendszer központi államosítási intézkedéseivel. Csak a legjelentősebbeket említve, elsőként az olajipar területén történtek változtatások: az Orinoco-medence négy, mintegy 30 milliárd USD összértékű projektjét működtető cégek (Exxon, ConocoPhillips, Total, StatoilHydro) venezuelai leányvállalatait vásárolta ki a caracasi vezetés közel 1 milliárd dollár értékben. A brit BP és az amerikai Chevron kisebbségi tulajdonosként az országban maradt. Hasonló visszavásárlások történtek emellett az energiatermelési valamint a telekommunikációs szektorban is.

Mindannak ellenére, hogy Chávez hivatalban töltött idejének második felében – a kőolajárak folyamatos növekedésének köszönhetően – a gazdasági világválság kirobbanásáig konstans módon nőtt az ország GDP-je, a szegénység kezelésének területén még jócskán van behoznivalója Venezuelának. Bár a Datos, független venezuelai think-tank („agytröszt”) kutatásai szerint a reáljövedelmek 2003 és 2006 között mintegy 137 százalékkal növekedtek, a hivatalos mutatók pedig a szegénységben élők számát illetően 10 százalékos csökkenést mutatnak, elemzők szerint a javulások egyöntetűen a kőolaj magas világpiaci árának köszönhető és nem a gazdaságpolitikai intézkedésekben rejlő reformoknak.

A helyzet tehát korántsem mondható szilárdnak, még akkor sem, ha a kormányzati retorika a kritikákra válaszul az ország 60 milliárd dollár értékű kőolajtartalékát említi a támogatási rendszer hosszú távú működtetésének biztosítékeként. A Datos kutatása arra az egyedi tényre is rávilágít, mely szerint „a venezuelai szegények

⁹² <http://www.reuters.com/article/idUSTRE5243CX20090305>

sokkal jobb körülmények között élnek manapság, mint korábban, nőtt a vásárló erejük is...de mindezen változások anélkül mentek végbe, hogy a lakhatási körülményeik, iskolázottságuk vagy mobilitási képességük növekedett volna”. Az olajbevételek milliói tehát „felületi kezelésekre” és nem a problémák gyökerének megoldására fordítottak, így a jelenlegi állapotok korántsem tekinthetők stabilnak. Mindazonáltal tagadhatatlan tény, hogy a Világbank elemzése szerint, a vizsgálat tárgyát képező évtizedben, 1995-2005 között a szegénysorban élő családok száma tíz százalékkal csökkent.⁹³

Megmentő vagy diktátor

Chávez első megjelenése óta megosztja a közvéleményt. Egyesek az ország saját lábára állását, az USA hegemoniájától való elszakadást elősegítő „boliváristát” látják benne, mások a saját hatalmát bebetonozni akaró, már-már caudilloként viselkedő öntörvényű demagógnak tekintenek rá. Számos nemzetközi jogvédő szervezet – így a Human Rights Watch, az Amnesty International vagy a Freedom House – adott közre jelentéseket a venezuelai helyzetről vagy éppen Chávez tevékenységéről. Ezek tartalma szintén elég változatos.

Egy részük kiemeli a látványos eredményeket, melyeket az alkotmánymódosítás és az azok nyomán bevezetett reformok idéztek elő többek között a bennszülöttek és a nők jogainak védelmében, egyenjogúságuk biztosítása érdekében, másik részük a sajtószabadság megsértését emeli ki, mely területen rendkívül sok kritika éri Chávezt, évek óta „nem szabad” jelzővel illetve a helyi médiát. Számos más eset mellett példaként említve egyes tévétársaságok engedélyének meg nem hosszabbítását, melyek hirdetésekkel és egyéb műsorokkal támogatták a Chávez-ellenes 2002-es puccskísérletet.⁹⁴

A média egy tekintélyes részének ellenzéki irányultságának ellensúlyozása érdekében Chávez a latin-amerikai Al Jazeera megalapítását tűzte ki célul, a már említett TeleSUR létrehozásával, mellyel az Egyesült Államokból sugárzott CNN en Español befolyását is csökkenteni kívánja. A hagyományos médiatermékek mellett azonban, felismerve a potenciális lehetőségeket, Chávez a közösségi média felületeit is próbálja a maga hasznára állítani: saját Twitter profilt működtet, melynek látogatói 2010 decemberében meghaladták az egymillió főt. A mintegy kétszáz tagból álló csapat által működtetett oldal az elnök szerint „fegyver, melyet szintén használni kell a forradalomban”. Az internet-hozzáférés növelése érdekében 2010 márciusáig 668 Infocenter jött létre országszerte, mely szintén hozzájárulhatott ahhoz, hogy előző évben 43 százalékkal nőtt az internethasználat.

Népszerűségének megtartásában, illetve növelésében szintén nagy szerepe van a hivatalosan a részvételi demokrácia erősítése érdekében létrehozott „közösségi

⁹³ <http://venezuelanalysis.com/news/1774>

⁹⁴ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/6215815.stm>

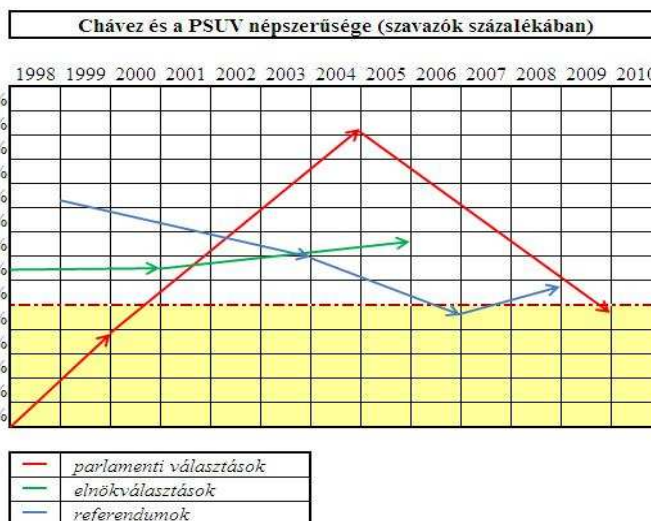
tanácsok” hálózatának. Az önálló minisztériumi irányítás alatt működő terület 2010 szeptemberéig harmincezer ilyen, helyi érdekekkel és fejlesztésekkel foglalkozó „tanácsot” hozott létre a caracasi kormányzat, melyek további bővítéséhez Chávez 2010 szeptemberében újabb 203 millió USD állami támogatást biztosított. Az OAS 2010. évi jelentésében az ilyen és ehhez hasonló programok tevékenységének köszönhetően jelentős előrelépésekről számolt be az analfabetizmus, az egészségügyi ellátottság, a szegénység felszámolása és más gazdasági és szociális területeken is.

Minden igyekezet ellenére azonban Chávez népszerűsége erősen ingatag. Az ellenzékkel szembeni fellépések és a hatalmát megszilárdítani hivatott lépések, valamint nem utolsósorban az elmaradt ígéretetek a (mély)szegénység felszámolása mellett más szociális és egészségügyi, valamint gazdasági reformok elmaradása

egyre több támogatóját bizonytalanítja el. A közbiztonság és általában véve a bűnözés területén bekövetkezett rendkívüli visszaesés – 1999-2009 között 4 550-ről 16 047-re nőtt a gyilkosságok éves száma, egy másik felmérés szerint pedig 2010-ben Caracas volt a világ legveszélyesebb városa – is tovább gyengíti Chávez helyzetét.

A népszerűségvesztés jele az elnök pártjának, a PSUV-nak (Venezuelai Egyesült Szocialista Párt) 2010. szeptemberi szereplése is a parlamenti választásokon, melyet ugyan megnyert, de előnyét mindössze 1,1 százalékkal tudta megőrizni riválisával szemben. Ennek köszönhetően pedig elvesztette kétharmados többségét a törvényhozásban, bár hozzá kell tenni, hogy a venezuelai választási rendszer egyediségéből adódóan ez a csekély különbség is 96 helyet juttatott a pártnak, a második helyezett MUD (Ellenzéki Kerekasztal) 64 mandátumával szemben.⁹⁵

A MUD elnöke, Guillermo Avelado azonban egy nyilatkozatában már be is jelentette, hogy pártja birtokolja a lakosság többségének támogatását, így a 2012. decemberi elnökválasztás a jelenlegi kormány bukását fogja hozni. Ez persze még korántsem lefutott meccs, hiszen a fennmaradó másfél évben még Chávez az elnök, akit a még a PSUV irányítása alatt álló, mandátumának lejártá előtt hihetetlen törvénykezési munkába kezdő törvényhozás 18 hónapra feljogosított a rendeletekkel való kormányzásra.

⁹⁵ <http://psephos.adam-carr.net/countries/v/venezuela/venezuela20101.txt>

A jogi lehetőségek tehát az elnök rendelkezésére állnak, hogy jelentős mértékben is akár befolyásolni tudja a közhangulatot, különösképpen, ha a kőolaj világpiaci ára továbbra is a Venezuela számára optimális magasságban marad, megfelelő pénzügyi háttérrel nyújtva különböző hangulatjavító vagy akár gazdasági reformokat bevezető intézkedések támogatására is. A potenciális változtatások pedig talán nemcsak a különböző magazinok által összeállított listákon való előkelő pozíciókat – így többek között a New Statesman „A világ legbefolyásosabb emberei” tizedik helyét⁹⁶ – hanem akár egy harmadik elnöki ciklust is hozhatnak Chávez számára.

---

⁹⁶ <http://www.newstatesman.com/international-politics/2010/09/hugo-chavez-latin-lover-russia>

Szeghalmi Zsolt

Paraguay: Fernando Lugo elnöksége

Fernando Lugo 2008-as megválasztása a több évtizedes egypártrendszerrel és a korábbi diktatúrával való végső leszámolást jelentette. A politikan kívüli világból érkező egykori püspök eddigi elnöksége alatt a kis dél-amerikai ország világviszonylatban is példátlan mértékű GDP-növekedést ért el, az elnök hazájára nézve rendkívül kedvező szerződést hozott tető alá Brazíliával, valamint lépéseket tett az Európai Unióval kötendő történelmi megállapodás létrejötté érdekében. A számos méltató jelzöt kiérdemlő Fernando Lugo alig három éves elnöksége alatt jelentős eredményeket ért el, többször megmutatva azt is, hogy milyen, mint magánember.

A diktatúra és az egypártrendszer vége – a múlt öröksége

2008 áprilisában a választók véget vetettek a 61 éve hatalmon lévő nemzeti konzervatív Colorado párt uralmának, megválasztva az „outsider” Fernando Lugót, újabb dicsőséget szerezve ezzel a latin-amerikai „új baloldalnak”. Dél-Amerika második legszegényebb országa a katonai rezsimmel már 1989-ben leszámolt, ekkor ért véget ugyanis Stroessner tábornok 1954 óta tartó diktatúrája. A békés átmenet megtörtént, de az egypártrendszer húsz évig továbbélt.⁹⁷

Az elnöki posztot Nicanor Duarte-tól vette át, akinek hatalmi ideje alatt az ország gazdaságilag a csúcsra jutott, és aki maga is a régi vállalkozói és militarista elit körein kívülről érkezett. Duarte azonban korántsem lett a „nép fia”. A sajtóval való botrányos kapcsolata, a legnagyobb médiumok ellen indított szabályos hadjárata (a médiatulajdonosokat egy ízben adócsalóknak és a parasztok kizsákmányolóinak nevezte) sokat ártott népszerűségének. A tény pedig, hogy a hagyományosan római-katolikus Paraguayban első protestáns elnökként került hatalomra, számos kellemetlenséget szült. Elnöki mandátuma végén stratégiai okból lemondott, hogy így szenátorként jelöltethesse magát.⁹⁸ Duarte örökségénél nagyobb súllyal nyomott a latba a korábbi diktátor, Stroessner tábornok hagyatéka: a korrupció.

„Paraguay Obamája”, a „szegények püspöke” és a „paraguayi Mandela” – Ki Fernando Lugo valójában?

Fernando Lugót számos jelzővel illették már alig hároméves elnöksége alatt. Az USA jelenlegi elnökével azért állítják párhuzamba, mert Obamához hasonlóan ő is kívülről

⁹⁷ http://kitekinto.hu/amerika/2008/05/04/allam_es_egyhaz_katolikus_puspokbl_allamf lett/

⁹⁸ <http://www.ultimahora.com/notas/79953-Nicanor-tilda-a-la-prensa-de-analfabeta-y-se-lanza-contr-H>

érkezve ígéri, hogy kivezeti népét a „múltból”, a változást hirdelve,⁹⁹ Lugo az első latin-amerikai elnök, aki korábban püspök volt. 30 éves vallási szolgálatát követően XVI. Benedek személyesen fogadta el kérelmét egyházi hivatásának megszüntetéséről.

Megválasztásakor előrebocsátotta, hogy 2013-ban, amikor lejár a megbízatása, visszatér az eklézsiához. Egy olyan országban, ahol mind a szegénység, mind a vallás központi szerepet játszik, példaértékű gesztus, hogy a Kongresszus előtti elnöki esküjét Lugo szandálban és nyakkendő nélkül tette meg.¹⁰⁰ „Paraguayi Mandelának” saját egészségügyi minisztere nevezte – kisebb belpolitikai vitát kiváltva. Utalt ezzel arra, hogy Lugónak sikerült a politika minden szereplőjével szót értenie, párbeszédet kialakítania.

Minden idők legnagyobb GDP-növekedése

Hivatali ideje kezdetén Lugo, választási ígéretéhez híven, a földkérdés rendezésére tett lépéseket. Az agrárprobléma évtizedek óta napirenden van, megoldása – nehézsége miatt is – eddig mindig váratott magára. A helyzet alapja, hogy Paraguayban nagyon kevés embernek van tulajdonjoga. Hivatalos adatok szerint a földek közel nyolcvan százaléka a lakossága egy százalékának kezében koncentrálódik.¹⁰¹ Eredmény csak a politikai alkukkal kikövezett hosszú út végén várható. Szintén lassabban halad a szegénység felszámolása. Az ország 35 százaléka szegény, míg a lakosság 20 százalékról mondható el, hogy abszolút szegénységben él. Lugo szerint a „szűkölködés a 200 éves függetlenség ideje alatt mindig az ország egyik legnagyobb gondja volt.”¹⁰²

Kormánya első kézzelfogható eredményét az egészségügyi ellátás terén érte el. A rendszer fokozatos javítása tetőpontjaként 2009-ben egy elnöki határozat a teljes lakosság számára ingyenessé tette a közkórházi ellátást, az egyszerű konzultációtól kezdve, bizonyos gyógyszereken át a bonyolult műtétekig.¹⁰³

Legnagyobb gazdasági sikere kétség kívül a 30 éves vitát lezáró, Brazíliával közös tulajdonú Itaipú víztározó és erőmű ügyében tető alá hozott megállapodás. A brazil-paraguayi határon fekvő Itaipú által megtermelt energia fele-fele arányban oszlik meg a két állam között, mivel azonban Paraguay kicsi ország, energiaszükségletét saját része öt százalékából fedezni tudja. Az így fennmaradó részt eladja óriási szomszédjának. Gazdaságilag kedvezőtlen helyzete miatt viszont évtizedekig méltánytalan áron volt „kénytelen” értékesíteni azt.

Ezen változtatott Lugo, amikor kiharcolta, hogy Brazília az eddigi évi 120 millió dollár helyett 346 millió (!) dollárt, vagyis a korábbi ár közel háromszorosát fizesse

⁹⁹ <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1891408,00.html>

¹⁰⁰ <http://kitekinto.hu/latin-amerika/2008/08/20/milyen-elnok-lesz-egy-volt-papbol/>

¹⁰¹ <http://kitekinto.hu/latin-amerika/2008/08/20/milyen-elnok-lesz-egy-volt-papbol/>

¹⁰² <http://www.paraguay.com/politica-nacionales/lugo-admite-que-reduccion-de-la-pobreza-sigue-siendo-deficit-70607>

¹⁰³ <http://www.cnnchile.com/salud-medio-ambiente/2009/12/27/salud-gratis-en-paraguay/>

Paraguaynak.¹⁰⁴ A sikert Lugo és szövetségesei a választási ígérek során hangoztatott „energetikai szuverenitás” jegyében érték el, javítva az ország gazdasági megítélésén, politikai súlyán. A plusz bevételt illetően a kormány hamar leszögezte, hogy nem fogja „feldarabolni” a különböző ágazatok között, az ugyanis nem érné el a kívánt eredményt. A tervek szerint 40-40 százalékot fordítanak az infrastruktúra és a szociális helyzet javítására, 10 százalékot a humántőke fejlesztésére, a további 10 százalékból pedig egy stabilitási alapot hoznak létre.¹⁰⁵

2010 decemberében a CEPAL megerősítette, hogy a régióban Paraguay gazdasági növekedése volt a legnagyobb: 9,7 százalék, szemben a latin-amerikai és karibi térség 6 százalékos átlagával. Az ENSZ latin-amerikai regionális tanácsa a térség fejlődését a kormányok válságkezelő lépéseivel, továbbá a 2009-es nemzetközi gazdasági válságból való gyors kilábalással magyarázza. Paraguay esetében szerepet játszott a rendkívüli mennyiségű gabonatermés is.¹⁰⁶

Paraguay gazdasága tovább dübörgött, mire az IMF 2011-es tavaszi jelentésében szereplő számok még a CEPAL mutatóin is túlszárnyaltak. A Valutaalap adatai szerint Paraguay GDP-je 2010-ben 15,3 százalékkal (!) nőtt, ami messze a legnagyobb regisztrált növekedés, amióta a GDP-t jegyzik (1950 óta), továbbá az egyik legjobb gazdasági teljesítmény az egész világon. Az IMF szerint a növekedés többek között a kiváló mezőgazdasági termelésnek, az erős exportnak és az élénk pénzügyi szektornak köszönhető. A rekord méretű növekedés a nyolc éve tartó folyamatos – átlagban 5 százalékos – fejlődés megerősítése. (Egyetlen évben volt recesszió: 2009-ben, a válság miatt.) A 2011-es előrejelzések szintén bizakodásra adnak okot, a paraguayi hatóságok véleménye szerint az ország pénzügyi tartalékai elegendő biztosítékot nyújtanak a még mindig törekeny világgazdasági kilábaláshoz.¹⁰⁷

Történelmi együttműködés az EU-val, béke a szomszédokkal – Lugo külpolitikája

1991-es megalakulása óta, a MERCOSUR (Déli Közös Piac) működésének kardinális kérdése a négy tagország különböző gazdasági-politikai súlya. Az integráció előnyei egyenlőtlenül oszlanak meg a két „erősebb” tag, a régió piacából 70 és 20 százalékkal részesedő Brazília és Argentína, valamint a két kisebb állam, Paraguay és Uruguay között. (Venezuela a csatakozás végső fázisában jár.) Utóbbi kettő egy illetve két százalékot tudhat magáénak.

A szakértők abban egyetértenek, hogy ha a két kisebb tagállam nem látja az integráció előnyeit, hosszú távon nemcsak az együttműködés elmélyítése kerülhet veszélybe, hanem az egész MERCOSUR legitimitása. Az aszimmetria felszámolására,

¹⁰⁴ <http://america.infobae.com/notas/24899-Brasil-pagara-el-triple-por-la-energia-de-Itaipu>

¹⁰⁵ <http://www.paraguay.com/nacionales/lugo-presento-al-congreso-proyecto-de-fondo-de-desarrollo-economico-71922/pagina/4>

¹⁰⁶ <http://www.paraguay.com/nacionales/cepal-confirma-que-paraguay-registro-el-mayor-crecimiento-economico-de-la-region-57631>

illetve saját érdekeik hangsúlyosabb érvényesítésére a legkézenfekvőbb alkalom, amikor Paraguay vagy Uruguay tölti be a szervezet soros elnöki tisztjét.¹⁰⁸

A jelenlegi paraguayi elnökség a végéhez közeledik, amit a szokásos féléves MERCOSUR-csúcs zár le, ezúttal június 29-én Asunciónban, Paraguay fővárosában.¹⁰⁹ Lugo elnöksége – és MERCOSUR soros elnöksége – alatt fontos előrelépések történtek az Európai Unió és a Déli Közös Piac együttműködésében.

A két blokk három év után tavaly Madridban tért vissza a tárgyalóasztalhoz, miután 2004-ben megszakadt az egyeztetés. A két közösség célja a kereskedelem liberalizációja egymás viszonylatában. A történelmi jelentőségű megállapodás még várat magára, de ha egyszer megszületik, egy 750 millió főt lefedő szuperpiac jöhet létre. Lugo, első paraguayi elnökként látogatást tett az Európai Bizottságnál (mely jogosult szerződést kötni az Unió nevében), ahol a José Manuel Barrosóval folytatott tárgyalásokat követően újból szembesült a megállapodás nehézségeivel. Az Unió számos országa, élükön Franciaországgal és Írországgal, aggodalmát fejezte ki, féltve saját mezőgazdaságát. Amíg Európa nem jut közös nevezőre, marad a mindkét fél részéről fennálló, ünnepélyes beszédekben előszeretettel hangoztatott „töretlen optimizmus”.¹¹⁰

Legjelentősebb belpolitikai hozammal bíró külpolitikai sikeréről, a Brazíliával kötött Itaipú-megállapodásról a fentiekben már esett szó.

Szintén egy hosszú ellenségeskedést zárt le, amikor 2009-ben, 75 évvel a múlt század egyik legvéresebb háborújának tartott paraguayi-bolíviai harcok befejeződése után, Evo Morales elnökkel megegyezett a két ország közti végső határvonalról.¹¹¹

A líbiai beavatkozás kapcsán negatív véleményének adott hangot. Bírálta a fegyverek alkalmazását, megkérdőjelezte az ENSZ Biztonsági Tanácsa által hozott határozat jogalapját, továbbá a gyermekek védelmére és a halálesetek kivizsgálására szólított fel.¹¹²

Három évvel az alapító egyezmény elfogadása után, június elején a Szenátus elfogadta Paraguay csatlakozását a Dél-Amerikai Nemzetek Uniójához (Unasur), így ha a Képviselőház is jóváhagyja azt, már csak Lugo ratifikációja választja el az országot attól, hogy formálisan is az Unasur tagja legyen. A szövetség célkitűzései

---

¹⁰⁷ <http://www.imf.org/External/spring/2011/imfc/statement/eng/ch1.pdf>

¹⁰⁸ <http://kitekinto.hu/latin-amerika/2008/12/12/del-amerikai-konfliktusok-a-mercosur-kozso-gazdasagi-problemakrol-targyal/>
<http://kitekinto.hu/latin-amerika/2009/02/21/ersod-toresvonalak-a-mercosurban/>

¹⁰⁹ <http://www.paraguay.com/nacionales/cumbre-semestral-del-mercosur-se-realiza-en-paraguay-a-fin-de-mes-71824/pagina/5>

¹¹⁰ <http://www.paraguay.com/nacionales/lugo-y-barroso-abogan-por-superar-diferencias-en-pacto-ue-mercosur-71195/pagina/2>

<http://www.paraguay.com/nacionales/lugo-abordara-negociaciones-entre-la-ue-y-el-mercosur-en-bruselas-71164/pagina/2>

¹¹¹ <http://kitekinto.hu/latin-amerika/2009/04/30/75-evig-huzodott-a-bekekotes/>

¹¹² <http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/04/01/latin-velemenyek-a-libiai-beavatkozasrol/>

között a dél-amerikai országok fejlesztése, a társadalmi és gazdasági egyenlőtlenség eltörlése, valamint az állampolgári részvétel és a demokrácia megerősítése áll.¹¹³

Újraavasztás, leváltott miniszterek, személyes botrányok – a belpolitika alakulása

Az országot hónapokig tartotta lázban a kérdés: hogyan viszonyulna Lugo – akinek mandátuma csupán 2013-ban jár le! – egy második ciklushoz. Az ügy azért szövevényes, mert az alkotmány ezt nem teszi lehetővé, Lugo szövetségesei azonban hamar megbarátkoztak egy az Egyesült Államokban bevett jogi megoldással, az alkotmányhoz fűzött kiegészítés gondolatával.

A baloldali erők aláírásgyűjtésbe kezdtek az alkotmánymódosítás érdekében, javaslatuk szerint ezzel tennék lehetővé, hogy Lugo újra induljon a 2013-as elnökválasztáson. Paraguay 1992-ben elfogadott alkotmányának értelmében az elnök mandátuma öt évre szól, és nem választható újra. Az alaptörvény módosításának kérdését hivatalból az alkotmányjogi bizottság vizsgálta, a liberális Alfredo Jaeggli javaslatára azonban a szenátus előrehozottan foglalkozott vele. A képviselők egy része fenyegetést látott a lépés mögött, szerintük az alkotmánymódosítás a paraguayi demokratikus berendezkedést fenyegeti, hiszen az elnök újraavaszthatósága magában hordozza a diktatúra veszélyét, így a szenátus 2011 júliusában elutasította az alkotmánymódosító javaslatot.¹¹⁴ A vonatkozó jogszabály szerint ez azt is jelenti, hogy a kérdést egy évig nem lehet újra a parlament elé vinni.

A paraguayiakban élénken él az 1954-1989 közötti diktatúra rémképe, Noha hosszú hallgatás után, maga Lugo jelentette ki, hogy nem kíván még öt évig elnök lenni, a közvélemény, a sajtó és a politikai ellenzék szkeptikus.¹¹⁵ Lugo nyilatkozatának ellentmondott az említett aláírásgyűjtés, amit a kormányt alkotó néhány szövetséges párt szervezett, és melynek célja az volt, hogy a Kongresszus vegye napirendre az újraavasztás alkotmányos lehetőségét. A kezdeményezés arca, Anibal Carrillo büszkén „lebegtette” a tervezett 30 ezer helyett végül 80 ezer összegyűjtött aláírást, hangsúlyozva, hogy az emberek már ezzel is azt üzenik: nem látják egy esetleges második ciklusban a korábbi diktatúrák rémét.

Lugo júniusi kormányátalakítása szintén új kontextusba helyezte korábbi álláspontját.¹¹⁶ A nyár eleje ugyanis a menesztésektől volt hangos. Lugo két kulcsfontosságú tárca élén váltotta le minisztereit. A belügy- és a közigazgatásért felelős miniszternek sajtóértesülések szerint azért kellett távoznia, mert nyíltan hangoztatták, nem támogatják az alkotmány kiegészítését, ezzel mintegy

¹¹³<http://www.paraguay.com/nacionales/camara-de-senadores-aprobo-el-ingresso-de-paraguay-a-unasur-71740/pagina/6>

¹¹⁴ <http://www.elnuevoherald.com/2011/07/13/982950/paraguay-primer-reves-registra.html>

¹¹⁵ <http://www.paraguay.com/nacionales/tras-largo-silencio-lugo-dice-que-no-quiere-la-reeleccion-71552>

¹¹⁶ <http://www.paraguay.com/nacionales/carrillo-anuncia-que-el-lunes-entregaran-firmas-por-la-reeleccion-72110>

megtámadva Lugo esetleges újraválasztását.¹¹⁷ Többen, köztük a korábbi oktatásügyi miniszter, megkongatták a vészharangot, mondván az újraválasztás érdekében történő alkotmánymódosítás nemcsak Lugo elnökségének, hanem az egész paraguayi demokráciának a legnagyobb politikai válsága lenne.¹¹⁸ A közügyekért felelős miniszter az ellenkezőjéről igyekezett meggyőzni a lakosságot, míg maguk a választók összességében pozitívnak ítélték a lépést.¹¹⁹ Egy biztos: hatalomra kerülése óta ez volt Lugo legfontosabb kormányt érintő döntése, ami egy addig nem látott képet alakított ki vezetői ambícióiról, erősen megkérdőjelezve korábbi, az újraválasztást tagadó szándékát.

Napvilágot láttak olyan pletykák, hogy Lugo rokonai közül többen is állami pozíciót töltenek be, ami egy 2005-ös törvény szerint tilos. A Kongresszus indítványára tíz személy ügyét vizsgálta meg az „illetékes” hatóság, ami az ügyek egy részében épp azt állapította meg, hogy nincs hatásköre eljárni, a fennmaradó esetekben az elnököt tisztázták a vádak alól. Az érintettek vagy nem voltak rokonai Lugónak, vagy olyan távoli fokban voltak azok, hogy azt a törvény nem tiltja.¹²⁰

Elnökségének eddigi három éve nem volt mentes személyes drámáktól, botrányoktól sem. Tavaly augusztusban bejelentette, hogy rosszindulatú rákos daganatot találtak a nyirokcsomójában. Fél évvel –és hat kemoterápiával- később katéterét eltávolították, több tumort nem találtak és teljes felépülésről adtak hírt.¹²¹ A nép egyetlen „igazi” botrányát is megbocsátotta. Hatalomra kerülése egyéves évfordulóján kiállt a nyilvánosság elé és beismerte, hogy tíz évvel korábban, püspöksége idején, szerelmi viszonyt kezdett egy fiatal lánnyal, akitől megválasztása előtt két évvel gyermeke született. Azt viszont tagadta, hogy a lány kiskorú volt, amikor elkezdődött a kapcsolat. A paraguayiak többsége – szemben az amerikai társadalommal – úgy vélte: „ez magánügy, a XXI. században élünk.”¹²²

---

¹¹⁷ <http://www.paraguay.com/nacionales/lugo-va-por-la-reeleccion-tras-echar-a-detractores-en-su-gabinete-72004/pagina/2>
<http://www.paraguay.com/nacionales/lugo-destituyo-a-ministros-del-interior-y-de-obras-publicas-71991/pagina/3>

¹¹⁸ <http://www.paraguay.com/nacionales/galeano-perrone-asegura-que-es-la-crisis-mas-profunda-del-gobierno-72020/pagina/2>

¹¹⁹ <http://www.paraguay.com/nacionales/lilian-soto-afirma-que-no-hay-crisis-por-cambios-en-el-gabinete-72079>

¹²⁰ <http://www.paraguay.com/nacionales/sfp-informa-sobre-supuestos-casos-de-nepotismo-que-salpican-a-lugo-71683>

¹²¹ <http://www.telesurtv.net/noticias/secciones/nota/76244-NN/medicos-detectaron-cancer-a-presidente-de-paraguay-fernando-lugo/>

<http://www.pagina12.com.ar/diario/ultimas/20-157880-2010-12-01.html>

¹²² <http://www.time.com/time/world/article/0,8599,1891408,00.html>

Klopfstein-László Kornél

Bolívia: a „sztrájkország”

Bolívia a dél-amerikai szubkontinens egyik legszegényebb országa. Nevét Simón Bolívar latin-amerikai szabadságharcos után kapta, aki jelentős szerepet vállalt az 1825-ös függetlenség kivívásában. Noha az ország eredetileg a Bolívar nevet viselte, azt később többször is módosították, míg végül megállapodtak a Bolívia Többnemzetiségű Állam használatánál. A terület nyersanyag-lelőhelyekben rendkívül gazdag, a szegénységi ráta mégis 60 százalék körül mozog.

Bolíviát több forrás is a „legek országaként” emlegeti, nem minden ok nélkül. Itt található a világ legmagasabban fekvő fővárosa¹²³ (La Paz) és legmagasabb hajózható tava is (Titicaca-tó). Szintén itt van Földünk legkiterjedtebb sósivataga, a Salar de Uyuni. Ráadásul egész Dél-Amerikában itt él a legnagyobb arányú őslakos-indián lakosság,¹²⁴ akik a teljes populáció mintegy 50-55 százalékát adják. A leginkább használatos spanyol mellett 34 különféle őslakos nyelvet ismer el hivatalosnak az állam.

Bolíviában a hatályos alkotmány értelmében erős elnöki rendszer működik. A törvényhozás a kétkamarás országgyűlés hatáskörébe tartozik. Az elnököt és a képviselőket pedig egyaránt öt évre választják. A voksolás minden tizennyolcadik életévét betöltő bolíviai számára kötelező. A jelenlegi elnök, Evo Morales 2006 óta irányítja az országot.¹²⁵

A pulóveres elnök

Az 51 éves Juan Evo Morales Ayma egy ajmarák lakta (Bolívia egyik legnagyobb indián közössége) kistaluban született nem messze az argentin határtól. Gyerekként apjával gyakran átjártak a szomszédos országba, ahol főleg cukornád-ültetvényeken dolgoztak. Moralest 16 éves koráig tulajdonképpen lámapásztorként és a helyi focicsapat szervezőjeként ismerték a helyiek.¹²⁶ Ezután volt csak lehetősége oktatásban részt venni, katonai szolgálata miatt azonban a középiskolát végül nem tudta befejezni.

Morales stílusa radikálisan eltér a Latin-Amerikában megszokott elnöki imázstól. Egyrészt sosem házasodott meg, noha két gyereke is van, két különböző anyától. Lakását pedig megosztja a párt néhány hivatalnokával. Fizetését 2006-ban 57

¹²³ <http://www.travel-amazing-southamerica.com/la-paz.html>

¹²⁴ <http://web.worldbank.org>

¹²⁵ <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-12166905>

százalékkal csökkentette, ami így most nagyjából 1.800 dollár (körülbelül 340 ezer forint). Különc ruházata is többször adott már okot mosolygásra politikus körökben. Az elnök ugyanabban a csíkos alpakaszőr¹²⁷ pulóverben jár nemzetközi sajtótájékoztatókra és futballmeccsekre.

Morales sosem rejtette véka alá a marxista forradalmár, Che Guevera iránti szimpátiáját sem. Egyik nyilatkozatában egyenesen úgy fogalmazott: „Che emléke még mindig arra ösztönöz minket, hogy folytassuk a harcot, változtassuk meg nem csak Bolíviát, hanem egész Latin-Amerikát”.¹²⁸

Kétszer is kizárják

Politikai karrierje a helyi kokatermesztők szakszervezetével veszi kezdetét, aminek első titkárává is választják. Ezt követően 1997-ben az úgynevezett Izquierda Unida¹²⁹ (Egyesült Baloldal) színeiben beválasztják a Kongresszusba. A párt vezetőjével való állandósult konfliktusa miatt röviddel ezután kizárják a frakcióból. A történetek azonban nem rettentik el a politikai tevékenységtől, 1999-ben újraéleszti az inaktivitásban szunnyadó Movimiento al Socialismot¹³⁰ (Mozgalom a Szocializmusért, MAS). A párt támogatja a kokatermesztő őslakosok fegyveres harcát a hatáskörükkel visszaélő rendőrökkel szemben. A konfliktusra - amely halálos áldozatokkal is jár - nem sokkal később valóban sor kerül. Ezért Moralest 2002-ben a Kongresszus is kizárja soraiból, mivel az ő nevéhez kötik a kezdeményezést. Mindezt annak ellenére tették, hogy ő volt a legnagyobb arányban megválasztott – tehát az egyik leginkább támogatott - képviselő az egész országgyűlésben.

Terveiről azonban ezek után sem akar letenni. Még ugyanabban az évben indul az elnökségért a MAS színeiben, ahol végül a második helyen végez.¹³¹ Az eredmény meghozza a régóta várt népszerűségét nem csak Bolíviában, hanem az egész szubkontinensen. Ráadásul felkelti az amerikaiak érdeklődését is, noha azt negatív értelemben. Az Egyesült Államok nagykövete a választás előtt vele kapcsolatban úgy fogalmaz: „Amennyiben olyasvalakit választanak meg elnöküknek, aki az országot a világ legnagyobb kokain-exportőrévé akarja tenni, az egyet jelent a két nemzet kapcsolatának megromlásával”.¹³²

A rajt-cél győzelem

Rövid tétlenséget követően Morales 2005 júniusában először lemondásra kényszeríti az akkori elnököt, Carlos Mesat, majd a MAS-szal közösen követelik az új választások

---

¹²⁶, <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-12166905>

¹²⁷ http://news.bbc.co.uk/2/hi/in_pictures/4630396.stm

¹²⁸, <http://www.cbsnews.com/stories/2009/10/09/ap/latinamerica/main5373045.shtml>

¹²⁹ <http://www.bolivian.com/iu/>

¹³⁰ [http://es.wikipedia.org/wiki/Movimiento_al_Socialismo_\(Bolivia\)](http://es.wikipedia.org/wiki/Movimiento_al_Socialismo_(Bolivia))

¹³¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Bolivian_presidential_election,_2002

¹³² <http://www.zcommunications.org/evo-morales-and-opposition-to-the-us-in-bolivia-by-erin-ralston>

kiírását. A kormányváltást a rendszeres demonstrációkkal és a folyamatos útzárakkal végül sikerül kiharcolniuk.

A decemberre kiírt elnökválasztáson Evo Morales már az első forduló alkalmával megszerzi az abszolút többséget (54 százalékot) a konzervatív-nacionalista jelölttel, Jorge Quirogaival szemben. Az eredmények tudatában a frissen megválasztott elnök kijelenti: ő Latin-Amerika első őslakos-indián vezetője ezen a poszton, noha ezen állításával nem mindenki ért egyet. A Nobel-díjas perui író, Mario Vargas Llosa például rasszizmussal vádolja meg, hivatkozva Latin-Amerika sokszínű népességére.¹³³ Hivatalos beiktatása előtt a leendő államfőt ajmara szokások szerint „legfőbb vezetőjüknek” (Apu Mallku) választják az őslakos-indián közösségek.

„Rázós” első ciklus

Beiktatását követően Morales szinte azonnal összehívta az alkotmányozó nemzetgyűlést, amely 2007 végére elő is állt az új alaptörvény szövegével. Annak végső verzióját azonban csak 2009-ben fogadta el az országgyűlés.

A frissen megválasztott elnök első ciklusát heves tüntetések jellemezték, melyek során többször is posztjáról való lemondását követelték a demonstrálók.¹³⁴ A meghatározó konfliktus mégis inkább az ország két régiója közötti ellentét felerősödése volt ebben az időszakban. Az ellenzék központja, a nyersanyag-lelőhelyekben is gazdag, piacpárti politikusokkal tűzdelt Santa Cruz régiója 2008-ban népszavazást követelt autonómiája kivívásához.¹³⁵ Egyes politikai elemzők szerint ennek célja inkább a terület erőforrásai feletti ellenőrzés megszerzése volt, nem annyira a kulturális önállóságért vívott harc.

A referendumot végül májusra írták ki a hatóságok, noha annak végeredménye igencsak megkérdőjelezhető volt. A bolíviai lapok urnaégetésekről, előre kitöltött szavazólapokról, és más egyéb visszaélésekről is beszámoltak. A szavazást még a hivatalos eredmények kihirdetése előtt illegitimnek tekintette a bolíviai Országos Választási Bizottság is.¹³⁶

Ezt követően eddig még egy kísérletet láthattunk Morales elmozdítására. Az ellenzék 2008 augusztusában elérte, hogy újabb népszavazást írjanak ki az elnök, valamint a régiós vezetők visszahívásáról. A referendum ugyan nem járt sikerrel, egy jobboldali politikusokból álló csoport mégis megpróbálta erőszakkal átvenni a hatalmat.¹³⁷ A puccskísérlet mögött többen az amerikai nagykövetet, Philip S. Goldberget sejtették. Noha eleinte a közvélemény támogatta a felkelőket, a gyorsan növekvő erőszak és a porveniri mézszárlás miatt később elvesztették a nép szimpátiáját. A felkelést a

¹³³ http://news.bbc.co.uk/1/hi/spanish/latin_america/newsid_4633000/4633898.stm

¹³⁴ http://www.lostiempos.com/diario/actualidad/local/20070226/muere-el-cocalero-luciano-colque_4398_4752.html

¹³⁵ <http://www.ft.com/cms/s/0/df18a852-ac41-11dc-82fo-0000779fd2ac.html>

¹³⁶ http://www.boliviainfoforum.org.uk/documents/832802512_BIF%20Emergency%20Bulletin%20Dec%2007.pdf

¹³⁷ <http://edition.cnn.com/2008/WORLD/americas/05/08/bolivia.referendum/>

kormány leverte, Goldberget pedig kiutasítják az országból. Ennek ellenére 2009 januárjában Evo Morales és a MAS rendeletben határoznak a régiók autonómiájáról.

Morales első kormányzati ciklusának vívmányaihoz tartozik, hogy növelte a legszegényebb rétegek életszínvonalát, látványosan csökkent a mélyszegénységben élők és az írástudatlanok aránya is.¹³⁸ Ezzel párhuzamosan azonban végbement az állam hatalmának drasztikus kiterjesztése. Államosították az olajkitermelést, a bányákat, később pedig az egész médiát is. A kormány bevezette a nem járulékalapú nyugdíjrendszert. Központilag határozzák meg a benzin- és élelmiszerárakat is. Ezek a lépések mind közrejátszottak az infláció megfékezésében, később pedig a viszonylagos gazdasági stabilitás megteremtésében.

Új alkotmány, új választások

A politikus második ciklusa az új alkotmány februári bevezetésével vette kezdetét igazán. A nemek közötti egyenlőség nevében az államfő tíz férfit és tíz nőt választott be a megalakuló kabinetbe. Az alaptörvény emellett rendelkezett öt úgynevezett „strukturális reformról” is, melyek szabályozzák az állam jogait, felépítését, területi kérdéseit, gazdaságát, valamint kijelölik a követendő normákat.

Az újonnan elfogadott alkotmány értelmében, 2009 januárjában ismét elnökválasztásra került sor. Ezen Moralest elsőprő többséggel, a szavazatok mintegy 64 százalékaival választották újra. Ezzel azonban a 2009-es év még közel sem ért véget az elnök számára. Áprilisban a bolíviai rendőrség különleges alakulata rajtaütött egy az elnök ellen állítólag merényletet tervező négytagú társaságon.¹³⁹ Az áldozatok között volt a bolíviai-magyar-horvát állampolgár, Eduardo Rózsa-Flores is, aki még a horvát függetlenségi háborúban szerzett magának nemzetközi hírnevet. A hatóságok szerint a csoport a Titicaca-tóra tervezett robbantást, ahol Evo Moralesnek lett volna találkozója.

Nemzetközi szintéren az ország főként a klímaváltozás kérdésében jelent meg a világsajtóban a 2010-es év során. Bolívia rendkívül éles kritikával illette például ENSZ koppenhágai Klímaváltozási Konferenciáját, az elfogadott egyezmény kirívóan alacsony elvárásai miatt. Sőt egy alternatív nemzetközi konferenciát is rendezett¹⁴⁰ a helyzet előmozdítására.

Relatív sikeressége ellenére Moralesnek júliusban újból szembe kellett néznie az ország déli részén kialakult általános sztrájkmozgalommal.¹⁴¹ A követelések elsősorban az Oruro megyei mész-kőbánya-konfliktus megoldását, a közműhálózat

¹³⁸ <http://upsidedownworld.org/main/bolivia-archives-31/2243-the-speed-of-change-bolivian-president-morales-empowered-by-re-election>

¹³⁹ <http://www.independent.co.uk/news/world/europe/the-irishman-and-the-plot-to-kill-the-bolivian-president-1674009.html>

¹⁴⁰ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/04/21/koppenhaga_kicsiben_folytatodik_a_klimaharc/

¹⁴¹ http://www.lostiempos.com/diario/actualidad/nacional/20100817/retorna-la-normalidad-a-potosi-tras-casi-tres-semanas-de_85470_163190.html

kiépítését, valamint a potosi reptér azonnali felújítását sürgették. A tárgyalások során a tüntetők szinte összes követelését teljesítette a kormány.

Nem kellett azonban sokat várni a következő atrocitásig. Az új felkelés, ami később „gasolinazo”¹⁴² néven lett ismert, a benzinár állami támogatásának csökkentése miatt tört ki december végén. Az általános nyomás hatására a rendeletet visszavonta a kormány. Noha Evo Morales második ciklusa alatt szinte mindvégig meg tudta tartani népszerűségét, ez a tüntetéssorozat jelentősen csökkentette az emberek bizalmát az elnök iránt.

Az idei év mérlege – 2011

Az üzemanyag körüli csetepatét szinte azonnal az élelmiszerárak éles növekedése, és az emiatt kialakult feszültség váltotta fel.¹⁴³ Nem sokkal később a munkások ismét országos sztrájkba kezdtek, magasabb fizetéseket követelve. A helyzet kezelésére az elnök a minimálbér húsz, míg az átlagkeresetek tíz százalékos emelésével válaszolt. A szakszervezetek feszültsége azonban a mai napig nem csillapodott le teljesen.

A helyzet stabilizálását az sem segítette, hogy az időközben kirobbant drogcsempészeti botrányban Morales egyik embere is érintett volt.¹⁴⁴ A feltételezések szerint René Sanabria, a kábítószer elleni harc egyik magas rangú tisztje aktívan segédkezett az Egyesült Államokba irányuló csempészetben. Morales ezt követően nagyszabású drogellenes hadjáratot indított,¹⁴⁵ a legfrissebb kormányzati jelentések szerint 2011 első félévében mintegy tíz tonna kokaint foglaltak le a hatóságok, és 1633 embert tartóztattak le kábítószer-kereskedelemben való részvétel vádjával.

Egy ideig úgy tűnt, hogy végre helyreállhatnak a két ország közötti kapcsolatok, melyek – mint korábban utaltunk rá – 2008-ban kerültek mélypontra a bolíviai amerikai nagykövet kiutasítása miatt.¹⁴⁶ Egy hónap múlva a DEA kábítószer-ellenes ügynökség tagjait is kiutasította az országból, felfüggesztve ezzel az ügynökség 35 éves bolíviai munkáját. Válaszul Washington is hazaküldte a bolíviai nagykövetet.

Az idén nyáron indult tárgyalásokkal ezt az ellentétet kívánják feloldani, legalábbis bolíviai kormányzati források szerint, mert amerikai oldalról ezt még nem erősítették meg.¹⁴⁷ Ha a hír igaz, akkor az stratégiai váltást jelezne Morales politikájában. Ez azonban azért sem valószínű, mert a bolíviai kormány nemrég bejelentette, hogy húszezer hektárra emeli a legális kokaültetvények megengedett össz nagyságát, mely jócskán meghaladja a hatezer hektárról szóló amerikai javaslatot. Az ENSZ adatait nézve Moralesnek meg kellene fogadni az amerikai tanácsot, ugyanis a

¹⁴² http://www.la-razon.com/version_temp.php?ArticleId=1105&EditionId=2393&idp=10&ids=164

¹⁴³ <http://www.economist.com/node/18285808>

¹⁴⁴ http://www.lostiempos.com/diario/actualidad/politica/20110302/caso-sanabria-aniquilla-inteligencia-antidrogas_115312_228608.html

¹⁴⁵ <http://www.infolatam.com/2011/07/19/bolivia-intensifica-lucha-antidrogas-tras-caida-de-jefe-policial/>

¹⁴⁶ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2008/09/13/kiutasitott_usa_kovetek

¹⁴⁷ <http://www.allheadlinenews.com/articles/90053430?Bolivia%2C%20U.S.%20negotiate%20to%20resume%20diplomatic%20relations>

világszervezet Kábítószer- és Bűnügyi Hivatala (UNODC) legfrissebb jelentése szerint a megtermelt marihuána 2003-as 8,5 tonnányi becsült értéke 2009-re elérte az 1937 tonnát, tehát a hat év alatt évente 147 százalékos növekedés következett be.¹⁴⁸

Július végén az amerikai képviselőház külügyi bizottsága arról határozott, hogy – Argentínához, Ecuadorhoz, Nicaraguához és Venezuelához hasonlóan – Bolíviától is befagyasztja a kormányzati segélyek folyósítását, mondván az említett államok „ellenállnak a demokratikus folyamatoknak”¹⁴⁹ (a bizottsági határozatot azonban még a szenátusnak is jóvá kell hagynia). Ezt követően Morales azonnal bejelentette,¹⁵⁰ hogy tárgyalni szeretne Barack H. Obama amerikai elnökkel a kétoldalú kapcsolatok javítása érdekében.

Láthattuk, hogy ez idáig az idei év sem bizonyult zökkenőmentesnek Morales számára, akinek bár január óta sikerült feltornáznia népszerűségi indexét 48 százalékra,¹⁵¹ mégis arról panaszkodik, hogy legnagyobb politikai bázisa, az őslakos közösség egy része nem támogatja olajipari, infrastrukturális és energetikai beruházási terveit.¹⁵²

---

¹⁴⁸ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/07/24/viragzik_a_drogtermeles_boliviaban/

¹⁴⁹ <http://www.infolatam.com/2011/07/21/ee-uu-comite-elimina-ayuda-a-argentina-venezuela-nicaragua-ecuador-y-bolivia/>

¹⁵⁰ <http://www.infolatam.com/2011/07/22/evo-morales-quiere-hablar-con-pinera-y-obama-para-mejorar-las-relaciones/>

¹⁵¹ <http://www.infolatam.com/2011/07/20/bolivia-evo-morales-recupera-su-popularidad/>

¹⁵² <http://www.infolatam.com/2011/07/17/bolivia-morales-se-queja-del-abandono-de-los-indigenas-que-no-apoyan-sus-proyectos/>

Vogel Dávid

A stabilizálódó Ecuador: „Eróm az Alkotmányban”

Ecuador, ez a hazánknál háromszor nagyobb területű ország, az elmúlt évek politikai stabilizálódását tekintve, úgy néz ki, talán révbe ér. Egy Belgiumban és az Egyesült Államokban is tanulmányokat végzett 47 éves közgazdász, Rafael Correa Delgado, az országot uraló korrupció elleni harcot, valamint a hatalmas méreteket öltő államadósság felszámolását zászlajára tűző programmal megnyerte a 2006. évi elnökválasztást és azóta is az ország elnöke.

A változás Ecuador esetében kézzelfogható. A mindössze 181 éves államban, a Nagy-Kolumbiától való függetlenség elnyerésétől, azaz az 1830. május 13-tól eltelt idő alatt, a jelenlegi elnök megválasztásáig 89 kormány, katonai junták és ideiglenes kormányok váltották egymást, az így egy-egy adminisztrációra jutó átlag 2 évet tehát Correa már többszörösen túlszárnyalta.

Új Alkotmány a Hazáért

A 2006-os elnökválasztásra „Szövetség a Büszke és Szuverén Szülőhazáért” (Movimiento Alianza PAIS (MP) – Patria Altiva y Soberana) néven szervezett mozgalmával a szegényebb rétegeket szólította meg, problémáik megoldását első számú prioritásként kezelve. A heves indulatokat gerjesztő kampány másik hangsúlyos elemévé pedig az alkotmányreformot tette Correa. A választások első fordulójában végül mindössze 22,84 százalékkal a második helyet tudta megszerezni, a banánmágnás, az Intézményes Cselekvés a Nemzeti Megújulásért Párt – (Partido Renovador Institucional Acción Nacional – PRIAN) színeiben induló korábbi elnök, Álvaro Noboa 26,83 százalékkal szemben. A november 26-án megrendezett második fordulóban azonban 56,67 százalékkal diadalmaskodott kihívójával szemben.¹⁵³

A kampányban tett ígéretéhez híven Alkotmányozó Nemzetgyűlést hívott össze egy új alkotmánytervezet kidolgozása érdekében. A testület tagjainak megválasztására 2007 szeptemberében került sor, mely során a 130 mandátumból nyolcvan az MP, míg a második helyen befutó Hazafias Szocialista Párt (Partido Sociedad Patriótica 21 de Enero – PSP) mindössze 19-et, Noboa PRIAN-ja pedig csak nyolcat. A grémium által elkészített tervezetet 2008 szeptemberében népszavazásra bocsátotta, melyen a csaknem tízmillió szavazásra jogosult állampolgár háromnegyede vett részt, 64 százalékban igent mondva a módosításokra, többek között arra, hogy az elnök ne

¹⁵³ <http://www.electionguide.org/results.php?ID=1012>

csak egy négyéves ciklust tölthessen be, hanem mandátumának lejártá után még egy alkalommal közvetlenül is indulhasson az államfői székért.

Correa 2008 decemberében bejelentette, hogy az ország vezetősége nem ismeri el a korábbi (általa korruptnak és zsarnokinak nevezett) kormányok által felhalmozott államadósságot, számos esetben adósságmérséklést harcolva ki e területen. 2009 júniusában csatlakozott a venezuelai kollégája, Hugo Chávez által indított Bolívari Szövetség a Mi Amerikánkért (Alianza Bolivariana para las Américas – ALBA) szervezethez. Az újonnan elfogadott alkotmánynak megfelelően, a csak 2011-ben lejáró mandátumának ellenére 2009-ben Correa ismét harcba szállt az elnöki székért, melyet meggyőző, közel 52 százalékos többséggel meg is szerzett, a mindössze 28 százalékos támogatottságú ex-elnök, a PSP színeiben induló Lucio Gutiérrez elől: harminc éve először került sor arra, hogy második forduló megtartása nélkül sikerüljön elnököt választani.¹⁵⁴ Az alaptörvény értelmében tehát a 2013-ig tartó első ciklust, kedvező esetben akár 2017-ig is meghosszabbíthatja.

Az elnökválasztással egy időben megrendezett parlamenti választásokon szintén nyerni tudott az MP, azonban mindössze 59 helyet szerezve a 124 fős törvényhozásban, elvesztve ezzel az Alkotmányozó Nemzetgyűlésben korábban birtokolt többségét, bár így is 40 fővel megelőzve a második legnagyobb frakciót, a PSP-ét.

„Nem hátrálok meg”

A magát templomba járó, humanista keresztényszocialistaként meghatározó Correa a 21. századi szocializmus képviselőjének tartja magát. A már megválasztásakor a latin-amerikai baloldal vezetőivel közeli kapcsolatba kerülő politikus rendkívüli érzékenységgel tapintott rá a társadalmi problémákra, jó érzékkel kezelve a belpolitikai nehézségeket. Az ALBA tagországaként még közelebbi kapcsolat fűzi a szervezet mozgatójához, Venezuelához, mellyel közös földgáz – és kőolajprojekteket indított útnak, illetve az Ecuador TV beindításához is jelentős segítséget nyújtott Caracas a quitoi kormányzatnak. A Correa által követett irányvonal, valamint a kontinens baloldali kormányainak erősödő szövetsége azonban számos helyi és regionális érdekcsoport nemtetszését kiváltotta, többek között a korábban egyeduralkodó Washington ellenérzéseit is, az érdekszférájához tartozó terület politikai berendezkedésének változásai kapcsán.

A kezdetekben felszín alatt munkálkodó erők aztán 2010. szeptember 30-án már konkrét akcióban öltöttek testet: a rendőrség alakulatai – egy véleményük szerint őket hátrányosan érintő törvényjavaslatra hivatkozva, mely juttatásaikat csökkentette volna – sztrájkba kezdtek, melynek során nemcsak a munkát szüntették

be, hanem fontos utakat zártak le, elfoglalták a Parlament valamint az állami tévécsatorna épületét, illetve Quito és Guayaquil nemzetközi repülőtereit is.¹⁵⁵ A történekről értesülő Correa a rendőrség központjába ment tárgyalni, de mindhiába. Itt hangzott el az öt fogságba ejtő rendőrökhöz intézett, azóta elhíresült mondata, miszerint „nem hátrálok meg, uraim, ha valaki meg akarja ölni az elnököt, itt vagyok, ha van mersze, tegye meg”.

Az ezt követően egy szintén lázadók által megszállt kórházba kísért Correa kihirdette a rendkívüli állapotot. Bár az elnökhöz mindvégig hű hadsereg különleges alakulatai egy négy életet követelő kisebb fegyveres összetűzés során kiszabadították Correat, a sikeres, 2009-es hondurasi puccs után a történetek jelentős regionális és nemzetközi visszhangot váltottak ki, a nemzetközi közösség szereplői kivétel nélkül a legitim kormányzat mögé sorakoztak fel.

A vizsgálatok után 46 rendőrtisztet vettek őrizetbe a puccsban való részvétel gyanújával. A szálak további felgöngyöltése során fény derült az előző elnökválasztásból vesztesen kikerülő Gutiérrezhez közeli érdekeltségek, valamint a bennszülötteket tömörítő Pachakutik Mozgalom részvételére az akcióban. A téma szakértői azonban az utóbbi években jelentős hatalmi pozícióvesztést elkönyvelő Egyesült Államok szerepét is felvetették, korábbi washingtoni nyilatkozatokra, valamint a School of the Americas (SoA, Amerikák Iskolája), a United States Agency for International Development (USAID, Egyesült Államok Nemzetközi Fejlesztési Hivatala) és a National Endowment for Democracy (NED, Nemzeti Alapítvány a Demokráciáért) programjaira hivatkozva.¹⁵⁶

Annak ellenére azonban, hogy a puccs – különösen arra tekintettel, hogy annak résztvevői az egyik fegyveres erőszakszervezet vezetői közül kerültek ki – jól koordinált, szervezett akció volt, nem tudott sikert elérni, viszont mindenképpen jelzésértékű mindkét fél számára. Az ellenzék részére azért, mert bebizonyosodott, hogy jelen pillanatban többségben vannak a Correához lojális erők, az elnök számára pedig azért, mert kézzelfogható jelét kapta annak, hogy a hol jobban, hol kevésbé formálódó ellenzéke nem riad vissza az erőszakos akcióktól sem.

Nem elhanyagolható körülmény, hogy egyetlen ország vagy szervezet sem állt, még nyilatkozat szintjén sem a legitim vezetést megdönteni szándékozó puccsisták mellé, a lakosság pedig a még fél napig sem tartó krízis alatt az ország több pontján is szimpátiatüntetések tartott az elnök mellett.

---

¹⁵⁴ <http://psephos.adam-carr.net/countries/e/ecuador/ecuador2009.txt>

¹⁵⁵ <http://www.bbc.co.uk/news/world-latin-america-11447519>

¹⁵⁶ <http://www.webcitation.org/5tBUOepW>

Az elmúlt év tehát nem volt eseménymentes, és a történekből tanulva a választásokig elkövetkezendő további három év sem lehet az, ha Correa sikerrel szeretne élni az új alkotmányban garantált újraválaszthatóság lehetőségével.

A kőolaj fogságában

A gazdasági összkép vegyes: mindössze öt százalékos munkanélküliségi rátájával az előkelő 45. helyen áll a világranglistán¹⁵⁷ – míg hazánk jelenleg a 116. a sorban – azonban Ecuador gazdaságának stabilitása rendkívül érzékeny, tekintettel arra, hogy exportjának döntő többségét petróleumtermékek és a banántermesztés adja, ezért a kőolaj világpiaci ára, valamint a banán termelési mutatói alapvetően meghatározzák az ország gazdasági teljesítőképességét. Az ország 1999-2000-ben súlyos pénzügyi krízist szenvedett el: a GDP 5,3 százalékkal csökkent, jelentős mértékben nőtt a szegénység, összeomlott a bankrendszer, a quitói kormányzat nem tudta törleszteni külső adósságait.

Erre válaszul számos intézményi reformot fogadott el a kongresszus, 2001-től pedig bevezette az USA dollárt, mint hivatalos fizetőeszközt. A változtatások, illetve a kőolaj világpiaci árának emelkedése segítette kilábalni Ecuadort a válságból, a pozitív tendencia pedig 2007-ben 7,2 százalékos GDP növekedést eredményezett. A közben hatalomra kerülő Correa még megválasztása előtt bejelentette, hogy felül fogja vizsgálni az általa törvénytelennek minősített – elsősorban külső – államadósságot: a vizsgálóbizottság megállapításai alapján végül több milliárd dollár visszafizetését tagadta meg. A radikális lépést újabb követte, mikor 2009-ben Correa bejelentette, hogy 13 kétoldalú gazdasági szerződést mond fel. Mindezen döntések, valamint a kibontakozó gazdasági válság, a kőolaj világpiaci árának hirtelen zuhanása 0,4 százalékra mérsékelte a GDP éves növekedését, mely azonban 2010-re már újra növekedésnek indult s elérte a 3,7 százalékot.

Felmondás várt a Quito és Washington közti szerződésre is, mindazonáltal az USA – megelőzve a környező szövetséges államokat – egyharmados-egynegyedes arányával jelenleg is Ecuador legnagyobb export-import partnere. Az energiaéhes Egyesült Államokkal való kereskedelemben természetesen elsősorban az energiahordozók, főként a kőolaj játssza a hangsúlyos szerepet: Ecuador 6,542 milliárd hordónyi bizonyított kőolajvagyonából – mely a világ 22. legnagyobb kőolajkészlete – napi mintegy 338 000 hordót termel ki, melynek 60 százalékát az USA-nak értékesít.¹⁵⁸

A kőolajkészletek kapcsán feltétlenül említést kell tenni a Yasuní-ITT Kezdeményezésről, melyet az ENSZ 2007. évi Közgyűlésén vetette fel Correa. A tervezet lényege, hogy a bizonyítottan a világörökség részének nyilvánított Amazon-

¹⁵⁷ <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/rankorder/2129rank.html?countryName=Ecuador&countryCode=ec&regionCode=sa&rank=46#ec>

¹⁵⁸ http://www.economywatch.com/world_economy/ecuador/industry-sector-industries.html

vidéki Yasuní Nemzeti Park alatt rejlő 846 millió hordónyi nyersolajat a környezet – közel egymillió hektáron többek között 2274 fa- és fűféle, mintegy 600 madár, 150 kétéltű, 121 hulló és több százezernyi ízeltlábú – megóvása érdekében Ecuador nem bányássza ki, ezért cserébe mintegy 3,6 milliárd dollárt, a kőolaj ellenértékének minimum 50 százalékát kéri a nemzetközi közösségtől. A beadvány szerint „a fennmaradó rész az ecuadori nép hozzájárulása a világnak”.¹⁵⁹

Ez a kőolajkészlet az, amely nemcsak a környező, politikailag azonos színezetű országokhoz fűződő kapcsolatainak kialakításakor tölt be meghatározó szerepet az ország életében, hanem távolabbi szövetségesek megjelenését is lehetővé teszi. A Kínai Népköztársaság az Andes Petroleum és a Petroriental kapcsán több mint 700 millió dolláros beruházási kötelezettségvállalással jelent meg az ecuadori kőolajszektorban 2010. év végén.

A kőolaj-kereskedelem mellett szintén jelentős hangsúllyal jelennek meg az ecuadori külkereskedelmi kapcsolatok terén a védelmi jellegű megállapodások, melyek az ország fegyveres erejének modernizációját célozzák meg. E fejlesztésnek csak első lépcsője volt a Venezuelától kapott hat Mirage-50 típusú vadászpilóta nélküli repülőgéppel. További beszerzésekről szóló megállapodások jöttek létre Indiával is, a légierő Dhruv típusú helikopterekkel történő felszerelésére, kiegészítendő az ONGC Videsh indiai olajmogullal történő megállapodást.¹⁶⁰

Külön kiemelendő partnerként jelenik meg Ecuador szempontjából Irán. A már Correa 2007-es elnöki beiktatásán is résztvevő Mahmúd Ahmadinezsád iráni elnök ezzel a gesztusával is a latin-amerikai régió kiemelt fontosságát demonstrálta, ezt követően pedig több alkalommal is a legmagasabb szinteken történtek látogatások a két állam között. Megállapodás született többek között számos kereskedelmi, pénzügyi és több ipari beruházás tekintetében is.¹⁶¹

Correa stabilizációs politikájáról tehát elmondható, hogy elődjeivel ellentétben, nem kizárólag a kontinens „tradicionális nagytestvéréhez”, az Egyesült Államokhoz kívánja elkötelezni magát, sőt. Kihasnálva a latin-amerikai országok politikai berendezkedésében bekövetkezett baloldali fordulatot, elsősorban regionális szövetségeket épít ki, azonban ezeket kiegészítendő, távolabbi partnerországok felé is nyitott politikát folytat, mind az export, mind az import tekintetében.

Mindazonáltal az is megjegyzendő, hogy bevételi forrásai jelenleg sem bővülnek, így a szinte monokultúrásnak mondható mezőgazdasága által termelt banán valamint a kőolaj értékesítésére alapulnak, mely továbbra is kiszolgáltatott helyzetben tartja az országot a külső, általa nem befolyásolható tényezőknek. A távoli országokkal

¹⁵⁹ <http://sef.umd.edu/sef2007.html> letöltve: 2011-06-09

¹⁶⁰ <http://news.oneindia.in/2006/07/20/ongc-videsh-petroecuador-ink-mou-for-co-operation-in-energy-sector-1153388204.html> letöltve: 2011-06-09

¹⁶¹ http://www.tehrantimes.com/Index_view.asp?code=184370 letöltve: 2011-06-09

kialakulóban lévő együttműködései pedig szintén megkérdőjelezhető hatékonyságúak, hiszen azokat – kimondva vagy kimondatlanul – több esetben is a hasonló színezetű politikai irányvonalak hívták életre, konkrétan az Egyesült Államokkal szembeni politikai önmeghatározás, ennek bizonyítására, elég ha csak az Iránnal kiépülni látszó gazdasági kapcsolatok tartalmi részét vizsgáljuk.

A szándék azonban világos: Correa célja egy több lábon álló, szociális kérdésekre érzékenyen reagáló ország kiépítése, mely képes érdekeit érvényesíteni belföldön s külföldön egyaránt és a reformok által elért pozitív változások által hatalmát továbbra is megerősíteni. A kérdés már csak az, hogy az elnök ennek eléréséhez jó eszközöket választott-e.

Soltész Béla

Chile: földrengés, bányászmentés, tüntetések – a Piñera-kormány első éve

Bő egy évvel az után, hogy Chilében – a Pinochet-rezsim 1990-es bukása után először – jobboldali kormány került hatalomra, Sebastián Piñera elnök népszerűsége látványosan lecsökkent. Ráadásul környezetvédők tüntetései és indián éhségstrájkolók is borzolják a kedélyeket, miközben a tavalyi földrengés utáni újjáépítés számos kívánnivalót hagy maga után. A chilei gazdaság azonban továbbra is jól teljesít.

A Sebastián Piñera vezette jobbközép kormány első éve bővelkedett a drámai eseményekben. 2010. február 27-én a Richter-skála szerinti 8,8-as erősségű földrengés rázta meg a dél-amerikai ország középső területeit, épp a történelmi jelentőségű elnökválasztás után, de még az új kabinet hivatalba lépése előtt.¹⁶² Az 523 halálos áldozatot követelő természeti katasztrófa közel 30 milliárd dolláros anyagi kárt okozott, amely Chile éves GDP-jének 18 százalékát tette ki. A chilei jobboldalt újjászervező, a gazdasági növekedést kampánya középpontjába állító dúsgazdag üzletember, Sebastián Piñera¹⁶³ programja tehát már a kezdet kezdetén jelentős módosításra kényszerült, az újjáépítést nemzeti prioritássá nyilvánítva, melyet széleskörű társadalmi egyetértés kísért, lévén, hogy csaknem egymillió chilei szenvedett kisebb-nagyobb anyagi kárt a földrengés során.

Több mint egy évvel a katasztrófa után azonban még mindig csak a munkálatok felével végeztek, ráadásul sok helyen késésekkel, vagy egyáltalán nem érkeznek meg a segélyek. Mindezek mellett 2011 elején nyilvánosságra került egy hangfelvétel, amelyen Jacqueline van Rysselberghe, a földrengés által leginkább sújtott Biobío régió kormány megbízottja beismerte, hogy egyes, az újjáépítésre szánt kormányzati pénzeket más célokra használtak fel. Noha az ellenzék – a választási vereség után lassan magára találó balközép Concertación – a kormány megbízott lemondását követelte, Rodrigo Hinzpeter belügyminiszter kiállt van Rysselberghe mellett. Az ellenzék válaszul márciusban a kormány megbízott bírósági eljárás alá vonását

¹⁶² http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/03/01/katasztrofa_chileben_tobb_mint_700_halott/

¹⁶³ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/01/19/20_ev_utan_eselyt_kapott_a_jobboldal/

kezdemenyezte, mire április elején van Rysselberghe lemondásra kényszerült, jelentős presztízsveszteséget okozva a kormány számára.¹⁶⁴

Míg a földrengést követő újjáépítés körüli visszasságok nagyban rontották az elnök és a kormány munkájának megítélését, egy kisebb, de rendkívüli médiavisszhangot kapott szerencsétlenség paradox módon kifejezetten kapóra jött Sebastián Piñerának. 2010 augusztusának végén ugyanis beomlott egy bánya az észak-chilei Copiapó közelében, amely következtében harminchárom bányász a föld alatt rekedt. Bár néhány napig úgy tűnt, hogy mindannyian meghaltak, mindegyik vájár szerencsésen túlélte a bányaomlást – megmentésük azonban szinte megoldhatatlan technikai feladatnak mutatkozott.

Piñera elnök jó kommunikációs érzékkel az első pillanattól kezdve nemzeti ügyként kezelte a bányászok megmentését, szinte hetente látogatott a helyszínre, és előszeretettel adott sajtótájékoztatókat munkavédelmi sisakban az egyre nagyobb számban a bányához érkező hazai és külföldi tudósítóknak. A mentés végül sikerrel járt, a kiszabadult bányászokról készült felvételek bejárták a világsajtót, jelentősen növelve az elnök, illetve Laurence Golborne bányáügyi miniszter népszerűségét (utóbbiét annyira, hogy az eufória napjaiban sokan már azt is tudni vélték, hogy ő lesz a következő választásokon Piñera utódja, a jobbközép Renovación Nacional jelöltje).

A bányászok kálváriája ráadásul épp a szeptemberben tartott bicentenáriumi megemlékezésekkel párhuzamosan történt: Chile 2010. szeptember 18-án ünnepelte függetlenségének 200. évfordulóját, országsszerte nagyszabású rendezvényekkel, amelyek szintén jó alkalmat nyújtottak Piñera számára, hogy nyilvánosan szerepeljen, és a nemzet egységét megtestesítő államfő szerepében mutakozzon.¹⁶⁵ Szeptember végén az elnök népszerűsége elérte a 63 százalékot. Az Adimark közvélemény-kutató adatai szerint azonban ez a magas érték nem bizonyult tartósnak: egy hónap alatt 50 százalékra csökkent, 2011 júniusában pedig a chileiek mindössze 36 százaléka értékelte megfelelőnek a kormány teljesítményét.¹⁶⁶

A népszerűségvesztés oka a már említett akadozó újjáépítés mellett az volt, hogy számos társadalmi csoport úgy érezte: a Piñera-kormány feláldozta őket a jó gazdasági teljesítmény oltárán. Értelmiségi körökben komoly felzúdulást keltett, hogy a Piñera által gyakran hangoztatott „Chilean Way” politikája kisebb, hatékonyabb államapparátus létrehozását ösztönözte. A gyakorlatban azonban ez a kormány első hivatali éve alatt tízezer köztisztviselő elbocsátását jelentette. Mindemellett az elnök és közvetlen környezete egyre szorosabb politikai kontroll alá

¹⁶⁴ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/03/03/chile_egy_evvel_a_foldrenges_utan/

¹⁶⁵ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/10/13/oromunnepet_ulnek_a_chilei_banyaszok/

¹⁶⁶ <http://www.publimetro.cl/nota/cronica/adimark-pinera-recibe-solo-un-36-de-aprobacion-y-un-56-de-rechazo/xIQkfb!teDZPmkOaCsCw/>

vonta az államigazgatás minden szegmensét, ráadásul a politikai és gazdasági elit közti összefonódások is megkérdőjelezhető döntéseket eredményeztek. A középosztályt érzékenyen érintette az energiaárak drasztikus megemlése – Chile legdélebbi régiójában, Magallanesben 2011 januárjában a lakosság általános sztrájkok és útlezárások formájában fejezte ki elégedetlenségét (az energiaügyi dilemma részleteit lásd alább). A chilei népesség öt százalékát kitevő mapuce indiánok pedig azt sérelmezték, hogy az ősi földjeik visszaszerzéséért indított békés mozgalom vezetőit a szigorú (még Pinochet által, a rendszer ellenségeinek akadálytalan likvidálása érdekében hozott) terrorellenes törvény értelmében a bíróság aránytalanul súlyos börtönbüntetésre ítélte. A rabok a börtönben éhségstrájkba kezdtek, amire a bányászmentési akció miatt kevés médiafigyelem irányult, így három hónap után felhagytak vele, 2011 márciusának elején azonban újrakezdték. Az éhségstrájk június 9-éig tartott.¹⁶⁷

A legnagyobb, a társadalom minden rétegét mozgósító elégedetlenségi hullám oka azonban a kormány által május elején elfogadott HidroAysén-projekt volt. Chile ugyanis évek óta komoly energiaellátási problémákkal küszködik. A Bolíviával fennálló határvita¹⁶⁸ miatt az andoki ország nem ad el több földgázt Chilének, így azt egy ideig Argentínából vásárolta. 2006 telén viszont Argentína saját ellátási problémáira hivatkozva egy időre leállította a földgáz-szolgáltatást, komoly válságot okozva ezzel Chilében. Az észak-chilei bányák megnövekedett energiaigényét a kormány először egy széntüzelésű erőmű építésével tervezte kielégíteni Punta de Choros mellett. Ez a próbálkozás azonban veszélyeztette volna az Atacama-sivatag páratlan élővilágát, többek között a virágzó sivatag néven ismert egyedülálló természeti jelenséget. Piñera elnök végül személyesen jelentette be a terv elvetését, ugyanakkor néhány hónappal később kiállt egy másik elképzelés, a HidroAysén-projekt mellett.

A projekt¹⁶⁹ keretében magánberuházók több vízierőművet építenének a chilei Patagónia leggyéribben lakott régiójában, Aysén érintetlen őserdeiben, és egy több mint 2000 kilométer hosszú gigantikus elektromos vezeték segítségével juttatnák el az áramot Észak-Chilébe. A megalomán és környezetromboló beruházást a chileiek nagy többsége ellenzi. Május közepén csaknem ötvenezres tömeg tüntetett Santiagóban a projekt ellen, de Chile szinte minden nagyobb városában szerveztek tiltakozó megmozdulásokat.¹⁷⁰ A rendőrség a kelleténél erőteljesebben lépett fel a tüntetők ellen, ami tovább gerjesztette a kormányellenes indulatokat. Noha kétségtelen, hogy Chile energiaproblémái veszélyeztetik a gazdasági fejlődés ütemét, környezetvédő szervezetek úgy látják, hogy ésszerűbb energia-felhasználással a

---

¹⁶⁷ <http://www.elmostrador.cl/noticias/pais/2011/06/09/se-acaba-la-huelga-de-hambre-mapuche-luego-de-86-dias/>

¹⁶⁸

¹⁶⁹ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/05/12/chile_elfogadta_a_hidroelektromos_projektet/

¹⁷⁰ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/05/16/tuntetesek_sora_a_valasz_a_kormany_tervere_chileben/

jelenlegi termelési szint mellett is elkerülhető a HidroAysén-projekt megvalósítása és az ezáltal okozott környezetpusztítás.

Nem csoda, hogy a fentiek értelmében egyre több chilei gondolja úgy, hogy Piñera elnök és kormánya alkalmatlan az ország vezetésére. Bár a 2013-2014-es választások még messze vannak, az évi átlagos 7 százalékos gazdasági növekedés világviszonylatban is elismerésre méltó, a kormány pedig mérsékelt külpolitikai sikereket is maga mögött tudhat – Barack Obama amerikai elnök például, rövid latin-amerikai körútja során nemrégiben felkereste Chilét,¹⁷¹ a korábban ellenséges Peru pedig egyre szorosabbra fűzi kapcsolatait déli szomszédjával¹⁷² -- az ellenzéki Concertación támogatottsága lassan, de biztosan növekszik.

Az előző államfő, Michelle Bachelet – noha kormánya számos vitatható intézkedést tett, így például az oktatási reform és a santiagoói tömegközlekedés átszervezése is felemás eredményeket hozott – népszerűsége ma csaknem kétszerese Piñera elnökének. Bachelet presztízsét az is nagyban növeli, hogy 2010 őszén kinevezték az ENSZ újonnan létrehozott nőügyi szervezete, a UN Women élére.¹⁷³ A világszervezetben betöltött vezető pozíció tovább emelte az egyébként is igen elismert baloldali politikus, Chile első női elnökének nemzetközi renomóját.

Mivel a chilei alkotmány tiltja, hogy egy elnök egymás után két hivatali periódust is kitöltsön, a 2009-2010-es választáson így nem Bachelet, hanem az idős és kevésbé népszerű Eduardo Frei Ruiz-Tagle szenvedett vereséget. Pontosan emiatt Sebastián Piñera sem lesz elnök 2014 után, az azonban kétséges, hogy utóda (Golborne vagy más) sikerrel veszi-e fel majd a küzdelmet a Concertación jelöltjével. Michelle Bachelet visszatérését a chilei politikába ugyan még nem jelentette be hivatalosan az ellenzéki párt,¹⁷⁴ de amennyiben indul a következő választáson, komoly kilátásai lehetnek a győzelemre.

---

¹⁷¹ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/02/07/obama_latin-amerikaba_keszul/

¹⁷² http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/04/09/uj_paktum_alakult/

¹⁷³ <http://www.reuters.com/article/2010/09/14/us-un-women-idUSTRE68D3XG20100914>

¹⁷⁴ <http://santiagotimes.cl/politics/presidential/21416-chiles-socialist>

Klopfstein-László Kornél

Uruguay: a Mujica-kormány elmúlt két éve

Az uruguayiak április óta legálisan termeszthetnek marihuánát, fogyasztási célra pedig tarthatnak is maguknál egy kisebb mennyiséget. A melegek élhetnek élettársi kapcsolatban, sőt akár gyerekeket is örökbe fogadhatnak. Az abortusz azonban még mindig tilos. Röviden így foglalható össze a „legélhetőbb és legzöldebb” dél-amerikai ország, Uruguay utóbbi két esztendeje.

Nincs korrupció, legális a marihuána, sőt a melegeket is elfogadják

A mindössze három és fél millió lakosú Uruguay – guaraní nyelven „a festett madarak folyója” - Dél-Amerika keleti partjain található miniállam. Kiterjedését tekintve Suriname után ez a második legkisebb ország a kontinensen (ami még így is Magyarország kétszerese). A lakosság mintegy 88 százaléka európai bevándorlók leszármazottja.

Politikai és gazdasági stabilitásának köszönhetően Uruguayt már a XX. század derekán „Dél-Amerika Svájcaként” kezdték el emlegetni. Noha rövid történelme során az ország több gazdasági hullámvölgyön is keresztülment. A két világháború különösen nagy gazdasági fellendülést hozott az akkoriban mezőgazdaságilag igen fejlett Uruguaynak. Termékeit főként az éppen lábadozó Európában remekül tudta értékesíteni. A második világháború után azonban az élelmiszerárak csökkenése visszavetette a gazdaságot, az 1960-as évekre pedig megrogyott a szociális rendszer is. A kínálkozó lehetőséget kihasználva a Tupamaros néven ismertté vált gerillacsoport megpróbálta erőszakkal átvenni a hatalmat. Válaszként, még 1968 júniusában Jorge Pacheco Areco kihirdette a szükségállapotot, amit szinte azonnal az emberi jogok további csorbítása követett 1972-ben.

A következő évben az ország hatalmas pénzügyi válságba került, az uruguayi hadsereg végül feloszlatta a kongresszust is. Ezzel tulajdonképpen megnyílt az út egy fél-katonai diktatúra megteremtéséhez, megkezdődött az ország történelmének egyik legvéresebb periódusa, annak politikai tisztogatásaival és a régióban szinte „kötelező jellegű” tömeges gyilkosságaival.

A nehéz időknek végül maga a hadsereg vetett véget az 1984-es új alkotmánnyal, amely egyben demokratikus választások kiírását is jelentette. A voksoláson a legjelentősebb történelmi alakulat, a Partido Colorado jelöltje, Julio María Sanguinetti szerezte meg a legtöbb szavazatot. Megindult a demokratikus jogállam helyreállítása, illetve a gazdaság viszonylagos stabilizálása is.

Mérete ellenére Uruguay gazdasága rendkívül fejlett,¹⁷⁵ az egy főre számított bruttó hazai össztermék (GDP) regionális szinten igen magas. A Transparency International kimutatta: Uruguay a második legkevésbé korrump ország egész Dél-Amerikában, csupán kicsivel lemaradva Chile mögött. Életminőség szempontjából pedig a szubkontinens első helyén találjuk. A Reader's Digest szerint¹⁷⁶ is benne van a bolygó tíz „legélhetőbb és legzöldebb” államában. Az ország világelső volt abban az akcióban,¹⁷⁷ amely során minden iskolás ingyen laptopot és vezeték nélküli Internet-hozzáférést kapott.

Szintén az első állam volt a kontinensen, amely az egész országra kiterjedően engedélyezte az azonos neműek regisztrált élettársi kapcsolatát.¹⁷⁸ Mi több, 2009 óta a meleg gyerekeket is örökbe fogadhatnak.¹⁷⁹ A törvény ezen felül biztosítja egyenlőségüket a társadalombiztosítás, a nyugdíj, valamint öröklési kérdésekben. A pároknak ehhez mindössze regisztrálniuk kell magukat az illetékes önkormányzatnál. A rendelet emellett a kapcsolatok lezárását is beemeli a törvény lapjaira. Noha más dél-amerikai országokban is találunk ehhez hasonló melegjogi kezdeményezéseket, azok mindig csak egy-egy városra korlátozódtak, mint ahogy Buenos Aires vagy Mexikóváros esetében is történt. Az idáig vezető út persze nem volt könnyű. Az örökbefogadási törvényt például már az előző elnök, Tabaré Vázquez és a mögötte álló koalíciós párt is támogatta. Ennek ellenére szinte folyamatos vita zajlott a befolyásos Római Katolikus Egyház és a politikai döntéshozók között.

A meleg egyenjogúsítása mellett Uruguay a könnyű drogok legalizálásában is élen jár. A marihuána otthoni, kísérleti termesztését, sőt annak legális terjesztését idén április 24-én fogadta el az uruguayi parlament alsóháza.¹⁸⁰ A rendelet többek között szabályozza a fogyasztási célból magunknál tartható marihuána mennyiségét, fejenként összesen 25 grammot. A törvény kihirdetésével párhuzamosan létrehoztak egy bizottságot is, amely a bevezetést követő néhány hónap során ellenőrzi majd a szabályozás társadalmi hatásait.

68-as gerilla az elnök

Uruguayban, ahogy a latin-amerikai országok zömében, erős elnöki rendszer működik. A kormány tagjait öt évre választják a szavazópolgárok, a törvényhozás pedig a mindenkori kétkamarás országgyűlés hatáskörébe tartozik. Az aktív választójog gyakorlása minden 18 évesnél idősebb állampolgár számára kötelező. A Latinobarómetro 2010-es felmérése szerint¹⁸¹ az egész szubkontinensen az

¹⁷⁵ http://www.upi.com/Top_News/Special/2011/01/21/Uruguay-has-too-many-jobs-too-few-takers/UPI-28831295648103/#ixzz1OWloxlc5

¹⁷⁶ http://southern-trends.com/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=192

¹⁷⁷ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/8309583.stm>

¹⁷⁸ <http://legacy.signonsandiego.com/news/world/20071129-1132-uruguay-gay-.html>

¹⁷⁹ http://www.google.com/hostednews/afp/article/ALeqM5gu1QYorSnG_WrGpbQ-ic2fMpxObg

¹⁸⁰ <http://www.taringa.net/comunidades/cannabis/2479622/se+legaliza+plantacion+en+Uruguay+y+porte+de+25+gramos.html>

¹⁸¹ <http://www.latinobarometro.org/latino/latinobarometro.jsp>

uruguayiak támogatják leginkább a demokratikus értékeket, és ők is a legelégedettebbek annak működésével.

Uruguayt politikai története során nagyrészt egyetlen párt, a centrista-liberális Partido Colorado (Vörös Párt) kormányozta. Noha az utolsó két választás alkalmával, 2004-ben és 2009-ben a Frente Amplio (Széles Front)¹⁸² néven ismertté vált baloldali koalíció kapta a legtöbb szavazatot.¹⁸³

A Széles Front több szocialista párt és a keresztény-demokraták összefonódásából született pártkoalíció. Gazdasági programját tekintve baloldali, amivel közelebb áll a Brazília, Chile vagy Peru által folytatott politikához, mintsem az Evo Morales képviselte bolíviai radikális elképzeléshez. Vagyis nem államosítottak semmilyen iparágat, beemeltek egyes piac-barát elemeket a gazdaságpolitikába, miközben csökkent a munkanélküliség is, ezzel növelve a befektetők bizalmát az ország iránt. Az utolsó elnökválasztáson, a Széles Front jelöltje, José Mujica kapta a voksok többségét, maga mögé utasítva ezzel a Nemzeti Párt (más néven: Blanco – „Fehér”) indulóját, Luis Alberto „Cuqui” Lacalle ex-elnököt.

Mujica politikai karrierje során egyszer már részt vett kormányzati munkában, 2005 és 2008 között ugyanis mezőgazdasági miniszterként dolgozott. A 75 éves politikus életpályája azonban más miatt érdekes igazán. A 60-as években ugyanis a kubai forradalomtól inspirálva csatlakozik a Tupamaros¹⁸⁴ néven elhíresült gerilla-csoporthoz, aminek később egyik vezetője is lesz. Különböző terrorista-akciói miatt végül a 68-ban szükségállapotot kihirdető akkori elnök, Jorge Pacheco Areco börtönbe záratja. Innen először sikeresen megszökik, majd a rendőrség előli menekülés közben hat golyót kap a testébe. Ezt követően újabb 14 évnyi szabadságvesztésre ítélik, ahonnan csak 1985-ben, az amnesztia-törvény után szabadul véglegesen. Hosszú szünet után végül 1999-ben, mint megválasztott szenátor tűnik fel újra a politikai életben.

Karrierjének csúcsa, hogy a 2009-es elnökválasztás második fordulójában, jelentős különbséggel, 52-43 százalékos arányban megválasztják az ország elnökének.¹⁸⁵ Politikai elemzők szerint azonban ez a teljesítmény nem kizárólag neki, inkább az előző elnöknek, a szintén a Széles Fronthoz tartozó Tabaré Vázqueznek volt köszönhető. Az ex-elnök támogatottsága még közvetlenül a választások előtt is 60 százalék körül mozgott. Elindulni csak azért nem tudott, mert az uruguayi alkotmány értelmében senkit sem lehet kétszer újraválasztani.

José Mujica, barátainak „El Pepe” politikai ideológiája sokat finomult a 68-as gerillavezérsége óta. Az utóbbi időben például a korábbinál jóval lazább baloldali elképzelést képvisel. Igazodva természetesen a mögötte álló párt programjához.

¹⁸² <http://www.frenteamplio.org.uy/>

¹⁸³ <http://www.nytimes.com/2009/11/30/world/americas/3ouruguay.html?ref=josemujica>

¹⁸⁴ <http://en.wikipedia.org/wiki/Tupamaros>

¹⁸⁵ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/8544503.stm>

Az elnök megválasztása óta Uruguay gazdasága lassult ugyan kissé a pénzügyi válság miatt, 2009-től azonban újra visszaállt a növekvő pályára. Kezdetben mindössze 2,9, majd 2010-től ismét 7 százalékkal emelkedett a GDP. Ráadásul a kormánynak az inflációt is sikerült a 4-6 százalékos tartományba szorítani. A teljesítmény egyedülálló a régióban és világszinten is. Az elnök ezt főként olyan szektorok fellendülésének köszönheti, mint a tömegközlekedés, a kommunikáció, valamint a folyamatosan növekvő közkiadások.

Sokak szerint Mujica népszerűsége az egyszerű stílusában rejlik. Rosario Queirolo uruguayi politológus¹⁸⁶ személyiségével kapcsolatban úgy fogalmazott: „ő egy antipolitikus, olyan aki nagyon is beszél a nép nyelvét”. Noha oda nem illő megjegyzései miatt nem egyszer bajba is került már.

Mujica egyébként sok más téren is eltér az előző államfőtől. Vázquez például korábban megvétózta az abortusz legalizálását előterjesztő javaslatot, míg Mujica egy interjúban kijelentette, hogy ő mindenképp teret adna egy ilyen jellegű tervezetnek.

Nemzetközi kapcsolatait illetően az európai uniós tárgyalásokat és a régió legjelentősebb kereskedelmi blokkját, a Mercosurt erősítené legszívesebben. Az ország vitáját Argentínával – egy közös folyószakaszra tervezett erőmű-beruházás miatt – inkább a megegyezés irányába szeretné tolni. Luiz Inácio „Lula” da Silva, volt brazil elnök Iránhoz való közeledésével kapcsolatban kijelentette: „minél jobban elzárkózunk Irántól, annál rosszabb lesz a világ többi részének”.¹⁸⁷

---

¹⁸⁶ <http://www.um.edu.uy/universidad/profesores/39-rosario-queirolo/>

¹⁸⁷ <http://en.mercopress.com/2009/11/27/mujica-supports-lula-da-silva-government-style-and-his-iran-policy>

Hajdú Lilla

Kolumbia: irányváltás Uribe után

Az elmúlt egy évben, mióta megválasztották Juan Manuel Santost Kolumbia elnökének, rengeteg változás történt az ország életében. Tavaly májusban, megválasztásakor rengeteg találgatás és várakozás előzte meg hivatalba lépését. Az elemzők megosztottak voltak a tekintetben, hogy a már nyolc éve az elnöki székben ülő Álvaro Uribe volt védelmi minisztere vajon folytatja-e az elődje által kijelölt utat, vagy épp ellenkezőleg, egy új korszak kezdődik beiktatásával. *Jelen tanulmány célja, hogy erre a kérdésre találja meg a választ a Santos-adminisztráció első évének elemzésén keresztül.*

Egy korszak vége?

Álvaro Uribe nyolc éves adminisztrációja (2002-2010) alatt a lakosság körében is népszerű elnökké vált. Az ország évtizedek óta dúló belső konfliktusában ugyanis sikerült egy új fejezetet nyitnia, amikor is elszánt harcot hirdetett a gerillákkal és a drogkereskedelemmel szemben. Mindezt az 1999-ben elindított Kolumbia Terv (Plan Colombia) névre keresztelt program volt hivatott véghezvinni, melynek alapja, hogy amerikai segítséggel kezelje elsődlegesen az illegális drogkereskedelmet, majd szeptember 11-e után a narkóterrorizmust. Vagyis a gerillák elleni belső konfliktus megoldását is támogatta az amerikai kormány. 2002-ben kormányra kerülésekor Uribe még intenzívebbé tette a harc katonai dimenzióját, a biztonságpolitikát tette mindenekelőtti prioritássá, a legfontosabb külpolitikai partnerként pedig az Egyesült Államokat tartotta számon. Ezt jelzi, hogy 2009 októberében a két ország által megkötött védelmi szerződés hét kolumbiai katonai bázist enged át az amerikai hadseregnek.¹⁸⁸

A nyolc év alatt látványos sikereket ért el a gerillák elleni harcban az Uribe-adminisztráció, hatalmas területeket szerzett vissza a kolumbiai állam a felkelők fennhatósága alól, több erős csapást mértek többek között a FARC-ra (Kolumbiai Forradalmi Fegyveres Erők): túszoikat szabadítottak ki, továbbá az egyik rajtaütés során meghalt a szervezet főtitkárságának egy tagja, az egyik hírhedt vezért, Raúl Reyes. Mára a felkelők az ország peremvidékeire szorultak, de még mindig életben vannak, és nem adták fel a harcot, folyamatos terrorista merénylettekkel nehezítik meg Kolumbia életét.¹⁸⁹

¹⁸⁸ <http://news.bbc.co.uk/2/hi/americas/8334045.stm>

¹⁸⁹ <http://www.crisisgroup.org/en/regions/latin-america-caribbean/andes/colombia/B23-improving-security-policy-in-colombia.aspx>

Mindezek ellenére, Uribe elnök második ciklusának végére népszerű vezetőnek számított az emberek körében. Sok elemző úgy vélte, 2010 után is csak úgy lehet a biztonságpolitikai sikereket megőrizni, és tovább folytatni az uribei politikát, ha maga Uribe marad az elnöki székben. Egyedül ő az, aki eléggé erőskezű ahhoz, hogy folytassa a megkezdett utat.¹⁹⁰ Így a Latin-Amerikában oly jellemző újraválasztási láz Uribét is utolérte. Már 2006-ban is úgy sikerült újraválasztatnia magát, hogy módosította az Alkotmányt, mely addig nem engedte, hogy egy elnök két ciklust tölthessen ki. A második újraválasztási szándékát egy népszavazással szeretne volna szentesíteni. Az előzetes felmérések szerint a nép támogatta volna egy harmadik Uribe-elnökséget. Nem így az Alkotmánybíróság, amely 2010 februárjában elutasította az alkotmánymódosító javaslatot, hogy egy elnököt kétszer is újra lehessen választani.¹⁹¹ Így a népszavazásra már sor sem kerülhetett. Az Alkotmánybíróság ezen döntését több szakértői fórum – így például az International Crisis Group – is üdvözölte, miután a végtelen hosszú elnöki ciklusokat kitöltő vezetők esetében fennáll a veszélye annak, hogy esetleg sérül a demokratikus intézmények függetlensége.¹⁹²

Uribe jobb keze

Ekkor tűnt fel az elnökjelöltek sorában a kolumbiai politikai élet egy prominens személyisége, Juan Manuel Santos. Az Uribét támogató, annak közvetlen köreiből tartozó politikus csak abban az esetben volt hajlandó jelöltetni magát az elnökválasztásokon, ha Uribe nem indulhat harmadik alkalommal.¹⁹³ Santos három évig Uribe védelmi minisztere volt (2006-2009). Andrés Pastrana, korábbi elnök idején pedig már töltött be pénzügyminiszteri tisztséget (2000-2002). Santos fontos támasza volt Uribének. A 2006-os újraválasztása előtt alapított egy pártot, hogy egyesítse az elnök híveit különböző pártokból, vagyis az uribistákat, és ezzel nyújtson támogatást a kampányhoz.

A 2005-ben alapított Nemzeti Egység Szocialista Párt, vagy ismertebb nevén az “U” Párt mára a legnagyobb kongresszusi párttá nőtte ki magát, elnöke pedig továbbra is Juan Manuel Santos.¹⁹⁴ A 2006-os választási sikerek után Uribe megtette védelmi miniszterévé Santost. Így az adminisztrációja fő sikerének számító biztonságpolitikai intézkedések tulajdonképpen mindkettőjük nevéhez köthető.

¹⁹⁰ <http://www.crisisgroup.org/en/regions/latin-america-caribbean/andes/colombia/031-uribes-possible-third-term-and-conflict-resolution-in-colombia.aspx>

¹⁹¹ <http://www.elmundo.es/america/2010/02/27/colombia/1267226285.html>

¹⁹² <http://www.crisisgroup.org/en/regions/latin-america-caribbean/andes/colombia/031-uribes-possible-third-term-and-conflict-resolution-in-colombia.aspx>

¹⁹³ <http://www.elmundo.es/america/2010/02/27/colombia/1267226285.html>

¹⁹⁴ <http://www.partidodelau.com/>

A “parapolitika-botrány”

Rengeteg kritika is érte azonban az Uribe-éra második felvonását. Botránnyok sorozata rombolta az elnökről kialakult képet mind otthon, mind pedig külföldön. Ilyen volt többek között a “parapolitika-botrány”,¹⁹⁵ mely 2006-ban robbant ki. Eszerint az elnök, közeli rokonai és más kormánypárti politikusok szoros kapcsolatban állnak félkatonai szervezetekkel, elnézőek azok illegális tevékenységével szemben, cserébe ezek a paramilitáns csoportok pedig anyagilag támogatják az egyes képviselők kampányát.¹⁹⁶

Emellett a “hamis pozitívumok” botránnyától volt hasonlóan hangos a média 2008-ban. Ekkor derült ki, hogy a hadsereg számos alkalommal követ el emberiség elleni bűncselekményt, hágja át a nemzetközi humanitárius jog szabályait, mikoris ártatlan civileket végez ki, miközben harcokban elesett gerilláknak titulálja őket. Mindezt pedig azért, hogy szépítsenek a statisztikákon, hogy a megölt gerillák száma növekedjen, vagyis az uribei intenzív offenzíva sikerei még fényesebbek legyenek. Santos maga is elismerte a fegyveres erők bűntetteit 2008-ban, és azonnali felelősségre vonást ígért. Ettől kezdve valóban csökkent ezen esetek száma. Noha 2009-ben az ENSZ raportőre, Philip Alston jelentésében megállapította, hogy ez nem volt része a hivatalos kormánypolitikának, viszont kétségtelen, hogy az erőszakos, eredményorientált biztonságpolitikának közvetett következményei voltak a hadsereg túlkapásai.¹⁹⁷

Juan Manuel Santos ilyen szempontból szerencsés helyzetben volt, mikor tavaly júniusban elnöknek választották. Mindenki nagy reményeket fűzött az új vezetőhöz. Akik elismerték Álvaro Uribe sikereit, azok folytonosságot vártak Santostól, mint az előző adminisztráció védelmi miniszterétől, akik pedig szívesebben hangsúlyozták az Uribe-éra fogatékosságait, azok irányváltásra számítottak az új elnöktől.¹⁹⁸

Santos első éve

1. Biztonságpolitika

Probléma: Álvaro Uribe második elnöki ciklusában meghirdetett Demokratikus Béke nevű politikájának, mely a felkelők és fegyveres csoportok leküzdésére, a belső biztonság megteremtésére koncentrált, legnagyobb hibájaként azt tartják számon,

¹⁹⁵ Mario Uribe ex-szenátort, Álvaro Uribe másod-unokatestvérét és egyik első számú politikai szövetségeseit többször is letartóztatták a paramilitáris szervezetekkel való együttműködés alapos gyanúja miatt. Egy alkalommal nem kevesebb, mint harminckét másik politikussal együtt, akikről a “parapolitika-botrány” kirobbanásakor kiderült, pénzügyileg segítettek, vagy együttműködtek illegális félkatonai szervezetekkel. Mario Uribe kapcsán többször az AUC nevű szervezettel való kollaboráció merült fel, mely vádak az ellene felsorakozott tanúk állításai ellenére mindig tagadott.

¹⁹⁶ <http://colombiareports.com/colombia-news/news/9348-mario-uribes-parapolitics-trial-begins.html>

¹⁹⁷ <http://www.elespectador.com/philip-alston/articulo146447-onu-confirma-desalentador-panorama-derechos-humanos>

¹⁹⁸ <http://www.semana.com/politica/uribe-santos-senales-marcan-distancia/140475-3.aspx>

hogy túlságosan is militarista jelleget öltött a küzdelem, és figyelmen kívül hagyta a konfliktus egyéb forrásait. Pedig a katonai győzelem mindaddig lehetetlen, amíg a felkelőknek van motivációja folytatni a harcot a kormány ellen, hiszen az intenzív offenzíva ellenére megtalálták a módját, hogy hogyan maradjanak életben, alkalmazkodtak az állandó katonai nyomáshoz.¹⁹⁹

Megoldás lehetne esetleg a tárgyalás, amit Uribe teljesen elvetett, utoljára Andrés Pastrana elnöksége (1998-2002) idején történt rá kísérlet, bár részleges sikereket ért, mint például a félkatonai szervezetek (AUC) lefegyverzése, de a konfliktust nem oldotta meg egyszer s mindenkorra. Kérdés, hogy az USA Külügyminisztériuma által is a terroristaszervezetek között számon tartott FARC és ELN gerillacsoportokkal van-e értelme tárgyalni.

Mit lép az elnök? Juan Manuel Santos, mint az előző ciklus védelmi minisztere tudja, hogyan kell az intenzív katonai nyomást továbbra is fenntartani a felkelők és más fegyveres csoportok felett. Viszont meglepő módon, Uribétől eltérően, megválasztásakor még hajlandónak mutatkozott volna a tárgyalásokra is. Azonban rögtön a beiktatása után egy héttel szertefoszlott ennek lehetősége, ugyanis újabb terrorcselekményen keresztül hallatta hangját a FARC. Erre Santos válasza az volt, hogy addig ne akarjon egy szervezet békéről tárgyalni, amíg maga le nem teszi a fegyvert.²⁰⁰

Így maradt a katonai nyomásgyakorlás, ami szükséges a jelen biztonsági helyzet fenntartásához. Még nincs teljesen egy éve, hogy Santos elfoglalta székét, de máris szimbolikus jelentőségű sikerekről számolhat be a gerillákkal folytatott harc kapcsán. Többek között lebombázták a FARC legfőbb katonai bázisát, és ezzel egy időben, szeptemberben megölték a szervezet katonai szárnyának első emberét, Mono Jojoyt.²⁰¹ Annak ellenére, hogy a fegyveres erők főparancsnoka, Edgar Cely admirális szerint, a „gerillák már haldokolnak”²⁰² a tisztán katonai győzelem – már ha lehetséges –, nem jelentené a belső konfliktus végső megoldását.

Probléma: Nehézséget jelent, hogy az egyes illegális fegyveres csoportok a drogkereskedelemben való részvételből származó bevételekből adódóan elegendő forrással rendelkeznek a harc folytatásához. Emellett számottevő volt mindezidáig az emberrablásokból befolyó jövedelem, amit az utóbbi időben a zsarolás váltott fel. Fontos bevételi forrásuk továbbá a Kolumbiában egyre termelékenyebb bányászat is: kormányzati becslések szerint illegális a Kolumbiában jelenleg működő arany- és szénbányák közel fele. A gerillák már nagyjából három évtizede működtetnek illegális

¹⁹⁹ <http://www.crisisgroup.org/en/regions/latin-america-caribbean/andes/colombia/034-colombia-president-santoss-conflict-resolution-opportunity.aspx>

²⁰⁰ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/08/31/nemzetkozi_szinteren_bekulnenek_a_gerillak/

²⁰¹ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/10/04/attor_siker_a_kolumbiai_gerillakkal_szemben/

²⁰² <http://www.infolatam.com/2011/04/20/colombia-jefe-militar-afirma-que-las-guerrillas-de-las-farc-y-el-eln-agonizan/>

bányákat. Megjegyzendő azonban, hogy nem minden engedély nélkül működő bánya van a felkelők tulajdonában. Sok közülük független magánszemélyek kezén van.²⁰³

Mit lép az elnök? A fegyveres csoportok narkódollároktól való megfosztása, ami tulajdonképpen a drogtermelés és -kereskedelem visszaszorítását jelenti, olyan kihívás Kolumbia számára, melyet már régóta ismer és küzd ellene. A santosi politika e tekintetben kontinuitást kell, hogy jelentsen az elődei által megkezdettekhez képest. A töretlen kokairtas intenzitása az elmúlt egy évben ugyan nem döntött rekordot, de a folyamat sikerét jelzi, hogy az elnök arról számolt be, hogy a Kolumbia Terv elindítása óta most a legkisebb azon földterület nagysága, melyen kokát termelnek.²⁰⁴ 2010-ben 12 százalékkal csökkent az előző évhez képest a termőterület. Az Igazság- és Belügyminisztérium szerint, ha ez a tendencia nem változik, hamarosan eléri, hogy a termelés csak néhány tartományra koncentrálódjon. Ez köszönhető részben a "Társadalmi Akció" nevű programnak, melynek keretében az emberek bevonásával történő kézi irtást alkalmaznak. Ez a program még az előző adminisztráció elején indult el, és többek között a mélyszegénység csökkentése is célja.

Pozitívumként jegyzendő meg a drogtermelés visszaszorításával kapcsolatban, hogy az országot az esős évszakban sújtó meteorológiai jelenség, a La Niña, amely hatalmas áradásokat okozott, a kokatermelést is visszavetette.²⁰⁵

Probléma: Az Uribe-adminisztráció alatt súlyos veszteségeket elszenvedett felkelők és más bűnözői csoportok azért is képesek folytatni harcaikat, mert a súlyos emberveszteséget pótolták, a vidéki, szegény lakosságból toboroztak utánpótlást – sokszor erőszakkal. A kormány feladata lenne, hogy ezeket a sebezhető társadalmi csoportokat megvédje az önkényes fegyveres csoportoktól. A polgári védelem megerősítése a mindenekelőtti napirendi pontként kell, hogy szerepeljen, főként azon távoli régiókban, amelyeket újonnan szabadítottak fel a gerillák "uralma" alól. Az itt élők, vagy az ide visszaköltöztetett lakosság többsége továbbra is fenyegetetten él.

Másfelől alternatív munkalehetőséget kellene, hogy biztosítson számukra a távoli és elmaradott régiók fejlesztésével. Mindezt olyan fejlesztési programok elindításával, melyek a területek gazdaságba való reintegrálásával munkahelyet – azaz legális jövedelemforrást – teremtenének az embereknek, vagy lehetővé tennék a polgárok aktív részvételét az állami intézmények újbóli kiépítésében. Így nem lennének rákényszerülve, hogy a drogkereskedelmet vagy a gerillákhoz való csatlakozást válasszák más lehetőség híján. A szegénység ezúton való felszámolása tehát közvetett, ám elengedhetetlen feltétele a konfliktus megoldásának.²⁰⁶

²⁰³ http://www.bbc.co.uk/mundo/noticias/2011/03/110310_colombia_mineria_ilegal_az.shtml

²⁰⁴ http://wsp.presidencia.gov.co/Prensa/2011/Mayo/Paginas/20110507_04.aspx

²⁰⁵ <http://www.wradio.com.co/nota.aspx?id=1466812>

²⁰⁶ <http://www.crisisgroup.org/en/regions/latin-america-caribbean/andes/colombia/034-colombia-president-santoss-conflict-resolution-opportunity.aspx>

Mit lép az elnök? Santos az elmúlt év novemberében hirdette meg kormánya négyéves programját, a “Nemzeti Fejlesztési Terv 2010-2014”-et (NFT). Noha a program az azóta kiegészült indítványokkal és módosításokkal együtt jelen tanulmány megírásakor még a Kongresszus előtt elfogadásra várakozott, de ígéretes programokat vázolt fel a fent említett problémák megoldására. Fontos megemlíteni, hogy az NFT kidolgozásában egy példátlanul széleskörű nemzeti konzultáció segítette a kormányt. Az “Egyezmények a Jólétért” nevű akció keretében a kormány minden héten kétnapos konzultációt tartott, minden alkalommal az ország más régiójában, és minden alkalommal más politikai terület kérdéseit tárgyalva. Így az állampolgárok aktív résztvevői lehettek, és lehetnek a döntéshozatalnak, közelebb érezhetik magukhoz az állami intézményeket.²⁰⁷

Az NFT fontos célkitűzései között szerepel, hogy a gazdasági növekedés egyenlően érintse a társadalmat, szűküljön a gazdagok és szegények közti széles szakadék, hogy csökkentse a szegénységet és a munkanélküliséget. A második legnagyobb tétele az NFT költségvetésének az “egyenlő lehetőségek biztosítása” című fejezet alá tartozik, ennek keretén belül az egyik legfontosabb szerepet játszaná, hogy az oktatási rendszert mindenki számára elérhetővé teszik. Emellett a prioritások között szerepel az infrastrukturális hálózat fejlesztése, útépitések, az egészségügyi szolgáltatások minőségi javítása, nem utolsó sorban pedig a gerillák és más bűnözői csoportok támadásait kivédendő közbiztonság fejlesztése. Egy külön fejezetet szentel a program az emberi jogok tiszteletben tartásának is. Érdekessége, hogy a finanszírozását a magánszektor bevonásával irányozza elő a terv.²⁰⁸ Az összköltségvetése a jelenlegi tervek szerint 546 milliárd peso (kb. 56 milliárd forint) lesz.²⁰⁹

Probléma: Égető kérdés, hogy minél gyorsabban újra kiterjessze az állam hatalmát a gerillák által éveken át pusztított területek felett. Az egyes intézmények léte, a jogszolgáltatáshoz és más állami szolgáltatásokhoz való hozzáférés is szükséges ahhoz, hogy a felkelők áldozatai kárpótlást kapjanak, és biztonságban érezhessék magukat. Emellett talán az egyik legfőbb prioritás a földkérdés megoldása, vagyis hogy a gerillák és paramilitáns csoportok által kisajátított földeket visszaszolgáltassák.²¹⁰

Mit lép az elnök? Az elnök beiktatásakor megígérte, hogy minden állampolgár, akit erőszakkal űztek el földjéről, vissza fogja kapni azt, figyelmen kívül hagyva, hogy ki a jelenlegi tulajdonos. Ekkor mindenki azt hitte csupán retorikai fogásról van szó, viszont 2010. szeptember 7-én benyújtotta a törvényjavaslatot az új földtörvényről a Kongresszusnak. Azonban számos nehezen leküzdhető akadály áll ezen reform

²⁰⁷ <http://www.regiones.gov.co/acuerdos/Paginas/AcuerdosparalaProsperidad.aspx>

²⁰⁸ http://www.elcolombiano.com/BancoConocimiento/S/santos_lanzo_plan_de_desarrollo/santos_lanzo_plan_de_desarrollo.asp

²⁰⁹ <http://www.portafolio.co/economia/al-plan-desarrollo-le-estan-colgando-todo>

²¹⁰ <http://www.crisisgroup.org/en/regions/latin-america-caribbean/andes/colombia/034-colombia-president-santoss-conflict-resolution-opportunity.aspx>

útjában. Először is a legtöbb, földjét elvesztett polgár nem rendelkezik a tulajdonjogáról szóló okirattal. Másrészt rendkívül költséges már maga a törvénykezés is a földek visszaszolgáltatásáról. Az sem tisztázott, hogy hány évre visszamenőleg állítanák helyre a tulajdonviszonyokat, ugyanis a földkérdés problémája egészen 1948-ig nyúlik vissza.²¹¹ Nem mellékesen pedig a még mindig nagy befolyással bíró exelnök, Uribe is azon munkálkodik, hogy akadályozza a földtörvény elfogadását.²¹²

2. Külpolitika

Éles váltás érzékelhető az elmúlt egy év külpolitikájában az Uribe-éráéhoz képest. Az előző adminisztráció Egyesült Államok központú külpolitikáját, mely tele volt feszültségekkel a szomszédok irányában, egy Latin-Amerika felé forduló külpolitika váltotta fel. Santos felismerte, hogy a belső konfliktus megoldásának szempontjából sem mellékes, hogy milyen kapcsolatot ápol Kolumbia olyan szomszédokkal, mint Venezuela vagy Ecuador. A felkelők határon átnyúló tevékenységeinek, mint például a drogkereskedelem, a fegyverszállítások és más utánpótlási szállítások ellenőrzése nem lehetséges a szomszédokkal történő szoros együttműködés nélkül.

Ecuador: Kolumbia kapcsolata a déli szomszédal akkor vált fagyossá, majd teljes diplomáciai szakítás következett be, amikor 2008-ban egy FARC elleni hadművelet során a kolumbiai fegyveres erők átlépték az ecuadori határt, és az idegen ország területén is folytattak bombázásokat. Az eset pikantériája, hogy az akcióra az akkori védelmi miniszter adott parancsot, vagyis Juan Manuel Santos. Ellene és más katonai vezetők ellen peres eljárás indult Ecuadorban a Főnix hadművelet miatt. Mégis ezen is túl tudott lépni a két szomszéd. Santos bocsánatot kért, Rafael Correa ecuadori elnök pedig – bár az estét nem felejtette el –, elfogadta, hogy kezdjenek tiszta lappal. 2010. november 26-án újra felvették a diplomáciai kapcsolatokat hivatalosan is.²¹³

Venezuela: Álvaro Uribe és venezuelai kollégája, Hugo Chávez közötti viszálykodás alapja is jórészt a gerillák elleni harc volt. Hivatalba lépésekor Chávez megpróbálta a felkelőket nem terrorista csoportokként, hanem politikai szereplőkként beállítani a nemzetközi közösség előtt. Majd, amikor Kolumbia aláírta az Egyesült Államokkal az amerikai katonai bázisok létesítéséről szóló egyezményt, Chávez személye elleni támadásként fogta fel azt. Tavaly pedig végleg holtpontra jutott a két ország kapcsolata, amikor Uribe nemzetközi fórumok előtt vádolta meg Chávezt, miszerint Venezuelában az említett szervezetek támaszpontot tartanak fenn, kiképzéseket folytatnak, mindezt pedig a venezuelai államfő tudtával és beleegyezésével. Ekkor szakadt meg a diplomáciai kapcsolat.

²¹¹http://www.elcolombiano.com/BancoConocimiento/T/temores_frente_a_la_ley_de_tierras/temores_frente_a_la_ley_de_tierras.asp

²¹²<http://ipsnoticias.net/nota.asp?idnews=96697>

²¹³http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/12/02/szent_a_beke_kolumbia_es_ecuador_kozott/

Santos azonban prioritásként kezeli a Venezuelával való jó viszonyt. Két nappal beiktatása után találkozott a két vezető. Lefektették a jövőbeni kapcsolat alapelveit, vagyis hogy fátylat borítanak a múltra, kerülnek a neuralgikus pontokat, mint például a venezuelai FARC támaszpontok létezését. Ezekről Santos azt vallja, hogy tudja Kolumbia, hogy léteznek, de nem a venezuelai kormány támogatásával.²¹⁴ Emellett a fontos kérdésekben kompromisszumra törekszenek. Ennek jegyében az azóta eltelt időszakban 16 megállapodást írt alá a két ország, köztük egyet a drogkereskedelem elleni közös küzdelemről. Olyannyira szívélyes partnerekké váltak a drog, s mi több a felkelők elleni harcban, hogy áprilisban a venezuelai hatóságok fogták el a FARC egyik prominens személyiségét. A szervezet “európai nagykövetségként” ismert ’Alberto’-t haladéktalanul kiadták Kolumbiának.²¹⁵ Santos hatalomra kerülése óta Alberto elfogása Mono Jojoy megölése után talán a legnagyobb jelentőséggel bíró fejlemény. Természetesen Kolumbia is hasonlóképpen készséges keleti szomszédjával. A területén letartóztatott venezuelai drogkereskedő, William Makled USA-nak való kiadatását megtagadta, ehelyett a venezuelai hatóságok vehették át a bűnözőt.²¹⁶

Unasur: Egy újabb bizonyítéka a kolumbiai-venezuelai barátságának, hogy Néstor Kirchner októberi halála után az Unasur (Dél-Amerikai Nemzetek Uniója) főtitkári posztját felváltva tölti be a kolumbiai María Emma Mejía és a venezuelai Ali Rodríguez. Az Uribe alatt gyakran a Kolumbiát érő kritikák helyszínét jelentő Unasur, ma az andokbeli ország regionális előretörésének helyszínévé vált.²¹⁷

Nemzetközi szervezetek: A santosi Kolumbia a nyomasztó belső problémákon túl már az országhatárokon túlra is tekint. Láthatóan az új elnök egy jelentőségteljesebb szereplővé szeretné tenni hazáját a nemzetközi porondon. A kormány azon munkálkodik, hogy csatlakozzon az OECD-hez (Gazdasági Együttműködési és Fejlesztési Szervezet) és az APEC-hez (Ázsiai Csendes-óceáni Gazdasági Együttműködés). Emellett a külkapcsolati hangsúlyeltolódást mutatja, hogy áprilisban Kolumbia Chilével, Ecuadorral, Peruval, Costa Ricával, Panamával, Nicaraguával, Hondurasszal, El Salvadorral és Mexikóval együtt elindított egy új integrációt, az Arco Pacíficót (Csendes-óceáni Ív). A regionális szervezet célja, hogy versenyképesebbé, termelékenyebbé tegye a tagországokat gazdasági, technikai és fejlesztési együttműködés útján. A szervezet létrehozása azon a felismerésen alapult, hogy a világgazdaság tengelye már nem az Atlanti-óceán, hanem a Csendes-óceánra tevődött át. A cél, hogy egy olyan gazdasági tömörüléssé váljanak, mely egyenrangú félként tárgyal Kínával, és képes meghódítani az ázsiai piacokat.²¹⁸

²¹⁴ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/08/22/uj_elnok_uj_kezdet_bekulnek_a_szomszedok/

²¹⁵ <http://www.infolatam.com/2011/04/26/alberto-tras-las-rejas/>

²¹⁶ <http://www.infolatam.com/2011/04/19/colombia-como-actor-regional-relevante/>

²¹⁷ <http://www.infolatam.com/2011/04/26/colombia-los-pilares-de-la-nueva-politica-exterior-de-santos/>

²¹⁸ <http://www.infolatam.com/2011/04/26/chile-peru-colombia-y-mexico-se-lanzan-a-la-conquista-de-asia/>

Fontos kolumbiai külpolitikai sikerként említendő meg a leírtakon túl, hogy mint az ENSZ Biztonsági Tanácsának ideiglenes tagja, Kolumbia egy rendkívüli ülést hívott össze, ahol Santos elnökletével egy jelentős összegű segínyt szavaztak meg Haitinek.²¹⁹

Az Egyesült Államok és Európa: Bár már nem az egyedüli jelentős kereskedelmi és külkapcsolati partner az Egyesült Államok, de továbbra is fontos a jó viszony fenntartása Kolumbia számára. Úgy tűnik, a 2006 óta az amerikai Kongresszus ratifikációjára váró kétoldalú szabadkereskedelmi egyezmény is hamarosan elfogadásra kerül. Obama elnök maga tett ígéretet Santosnak, hogy előmozdítja a kérdést a Kongresszusban. Eddig az emberi jogsértések, a szakszervezeti vezetők rossz biztonsági helyzete volt, ami visszatartotta az amerikai törvényhozást a szerződés hatályba léptetésétől.

Az Európai Unióval kötendő szabadkereskedelmi egyezmény is még csupán a tárgyalás fázisában van, de Santos mindent megtesz, hogy minél hamarabb elnyerje az európai politikusok bizalmát. Ennek érdekében már kétszer is ellátogatott Európába megválasztása óta.²²⁰

3. Gazdaság

Kolumbia diplomáciai törekvéseinek, a lassú, de egyenletes térnyerésnek a regionális politikában és a nemzetközi porondon, erős hátszelet ad a gazdasági potenciál. A virágzó gazdaság egyértelmű bizonyítéka, hogy a külföldi befektetők számára rendkívül vonzó országnak számít. A kontinensen Kolumbiában volt a második legnagyobb a külföldi közvetlen befektetések (FDI) növekedésének mértéke az előző évhez képest.²²¹ 2011-ben szakértők szerint a beáramló FDI meg fogja haladni a tízmilliárd dollárt.²²²

A többi latin-amerikai gazdasághoz hasonlóan itt is gyors gazdaságnövekedést figyelhetünk meg. 2010-ben 4,3 százalékkal nőtt a GDP az előző évihez képest.²²³ Sikeres ágazatokként említendő a kőolajipar és bányászati termelés, mely jelenleg történelmi csúcson van, mi több, a következő évekre hatalmas fellendülést jósolnak a bányászatban.

A 2011-es év a kolumbiai export számára is “bőséges esztendő” lesz. Becslések szerint több mint 43 milliárd dollár értékű exportforgalmat bonyolíthat az ország, ha a

²¹⁹ <http://www.semana.com/nacion/lider-regional/155268-3.aspx>

²²⁰ <http://www.infolatam.com/2011/04/26/colombia-los-pilares-de-la-nueva-politica-exterior-de-santos/>

²²¹ <http://www.semana.com/nacion/lider-regional/155268-3.aspx>

²²² <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/CMS-9101280>

²²³ <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/CMS-9074663>

jelenlegi tendencia folytatódik. Nagy előnyt jelent, hogy Kolumbia diverzifikálta az eladásait: nőtt Európa, Ázsia és a saját régiója, Latin-Amerika jelentősége, mint kereskedelmi partnereké.²²⁴ A gazdaság szárnyalását kissé visszarántotta azonban az ez évi esős évszak, mely alatt a La Niña meteorológiai jelenség következtében kialakult hatalmas esőzések elképesztő pusztítást végeztek az országban.²²⁵ Szintén megjegyzendő a gazdaság virágzása mellett, hogy sajnálatos módon a növekedés nem érint minden társadalmi csoportot, és a nagy szakadék a gazdagok és szegények között nem csökken a gazdasági fejlődés hatására sem.²²⁶

Népszerű elnök

Juan Manuel Santos politikai sikereit és támogatottságát alátámasztja, hogy a nemzetközi médián túl a lakosság körében is nagy népszerűségnek örvend. A Mitofsky közvélemény-kutató cég felmérése szerint, amely 20 elnököt vizsgált az amerikai kontinensről, egyedül Santos kapott "kitűnő" értékelést. Az osztályzás alapja az volt, hogy az adott elnök kormányzásával a lakosság hány százaléka elégedett. Santossal elnöksége 7. hónapjában az emberek 77 százaléka volt elégedett.²²⁷

A tanulmány zárásaként, annak érdekében, hogy jobban érzékelhetőek legyenek a prioritások közti különbségek, e táblázat foglalja össze Santos és elődje, Uribe elnökségének főbb jellemzőit.

	Álvaro Uribe (2002-2010)	Juan Manuel Santos (2010-)
Harc a gerillák és a drogkereskedelem ellen	katonai offenzívák sorozata: integrált küzdelem a drogkereskedők és a felkelők ellen, amerikai segítség	folymatódó katonai nyomásgyakorlás, de a fejlesztés hangsúlyosabb, kísérlet a földtörvényre, szomszédos államok segítségével
Gazdasági fejlődés	gyors gazdasági növekedés, növekvő export, külföldi tőke növekvő beáramlása	
	Acción Social program, újjáépítési program a gerilláktól visszafoglalt területeken	egyenlő lehetőségek biztosítása, állampolgárok bevonása a fejlesztési programok kidolgozásába
Külkapcsolatok	USA-orientált	nagyobb hangsúly a latin-amerikai kapcsolatokon, regionális hatalmi ambíciók
Belpolitikai botrány, korrupció	"parapolitika-botrány", hamis pozitívumok, korrupciós ügyek	a „hamis pozitívumok” őt is érintik (2008)
Népszerűség	elnöksége alatt Kolumbiában népszerű, a botrányok sokat rontottak hitelén	nagyon népszerű

²²⁴ <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/CMS-9101280>

²²⁵ <http://www.stop.hu/articles/article.php?id=859479>

²²⁶ <http://www.eltiempo.com/archivo/documento/CMS-9074663>

²²⁷ <http://www.ultimahora.com/notas/414131-Fernando-Lugo-esta-entre-los-presidentes-con-evaluacion-baja-en-America>

Solti Ágnes

Brazília: A Vaslady kihívásai

2010. október 31-én a brazil demokrácia fejlődése újabb lépcsőfokához érkezett: a dél-amerikai ország történelmében először választott női elnököt: egy elvált asszonyt, aki az 1964-től 1985-ig tartó brazil katonai diktatúra alatt gerillaként harcolt az autoriter rezsimmel szemben, amiért több évre börtönbe is zárták, s kegyetlen kínzásoknak vetették alá.²²⁸ Szabadon engedése után fokozatosan tért vissza a politikai életbe, ahol elnökké választásáig egyetlen választott pozíciót sem nyert el, mindig kinevezéssel került egyre feljebb a ranglétrán: tanácsadóként kezdte, később pedig energiaügyi államtitkárként, majd Luiz Inácio „Lula” da Silva kormányában e tárca minisztereként dolgozott. Munkásságának köszönhetően Brazília villamos energiával való ellátottsága jelentősen javult, megszűntek a korábban rendszeres, hatalmas területeket érintő áramszünetek. Sikerének záloga a piaci szereplőkkel való megállapodás volt. Rouseff az elnökjelöltség kedvéért lemondott a kabinetfőnöki posztról, melyet öt évig töltött be Lula mellett. Választási indulásának bejelentése előtt már közel két éve lehetett sejteni, hogy Lula Dilmát fogja megnevezni utódjaként. Pedig amennyiben a brazil alkotmány lehetővé tenné, Lula da Silva minden valószínűséggel harmadízben is indult volna az elnökválasztáson, és bizonyára meg is nyerte volna. Azonban Lula az alkotmánymódosítás kieszközölése helyett minden energiáját és befolyását saját jelöltje, Dilma Rouseff kampányának érdekében vetette latba. És sikerrel. Dilma az októberi második fordulón megszerezte a voksok közel 56 százalékát,²²⁹ így Argentína, Costa Rica (és korábban Chile) után újabb elnöknővel gazdagodott a latin-amerikai politikai paletta.²³⁰

Lula hagyatéka

Lula da Silva elnöksége (2003-10.) alatt a brazil gazdaság újabb fénykorát élte meg, melynek záloga kezdetben az ország GDP-jének egynegyedét termelő agrárágazat, később a 2007 elején felfedezett mélytengeri kőolajtartalékok (melyek Dél-Amerika második nettó olajexportőrévé emelték) voltak. Külpolitikáját is a belső gazdasági és társadalmi fejlődés szolgálatába állította; elődeihez képest célokat nem, csak taktikát váltott. Hivatali ideje alatt csökkent a szegénység (főként a megreformált szociális juttatási rendszernek – így például a Bolsa Familia nevű programnak is – köszönhetően), megerősödött a valuta, s az ország ismét biztonságos helyé vált a

²²⁸ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/09/12/brazil_valasztasi_korkep_a_vaslady_es_kihivoi/

²²⁹ http://www.bbc.co.uk/mundo/ultimas_noticias/2010/10/101031_ultnot_elecciones_brasil_dilma_rousseff_presidenta_rb.shtml

²³⁰ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/11/01/rousseff_lett_az_els_brazil_elnokn/

külföldi tőke számára (2008-ban összesen 45 milliárd dollár értékű volt a külföldi közvetlen beruházás). A jövőbeni fejlődés zálogaként pedig a Lula-kormány nagy hangsúlyt fektetett az oktatás támogatására.

2008 februárjában az ország első ízben léphetett elő nettó hitelezővé, köszönhetően a 190 milliárd dollár értékű tartalékainak. A turizmust hátráltató nagyvárosi bűnözés azonban továbbra is virágzik, ellenben az igazságszolgáltatási rendszer lassú és aligha hatékony. A gazdag és a szegény réteg közötti szakadék még mindig igen széles, bár elemzők szerint Lula szociális politikája a szegényeket kevésbé szegénnyé, a gazdagokat még gazdagabbá tette.

Külpolitikai tevékenységét nézve talán nem túlzás állítani, hogy Lula da Silva nyolcéves elnöksége alatt meghódította a világot: párbeszédet hirdető politikájának köszönhetően egyaránt tárgyalóasztalhoz ülhetett például Barack H. Obama amerikai, Nicolas Sarkozy francia, Mahmúd Ahmadinezsád iráni vagy Hugo Chávez venezuelai elnökkel. A közel-keleti béke előmozdítása érdekében és az iráni atomkérdésben is közvetítőként járt el. Megerősítette a kétoldalú kapcsolatokat a portugál nyelvű afrikai államokkal, Kínával és Indiával, valamint a dél-amerikai integráció egyik éllovasa volt. Senkit sem haragított magára, mikor a 2008-as gazdasági válság kirobbanása után nemzetközi fórumokon nyíltan a „kékszeműeket” (vagyis az USA-t és Nyugat-Európát) hibáztatta²³¹ a krízis kialakulásáért, s igyekezett előnyt kovácsolni a helyzetből: Lula nagyobb szerepet követelt a feltörekvő és fejlődő államok számára a nemzetközi pénzügyi és politikai szervezetekben. A WTO 2001-ben indult Doha-fordulóján is a szélesebb befolyás megszerzéséért küzdött annak érdekében, hogy minél hamarabb elháruljanak a kereskedelmi akadályok a fejlődő országok elől a világpiacon.

Brazília egyik régóta dédelgetett álma bekerülni az ENSZ Biztonsági Tanácsának állandó tagjai közé, így minden adandó alkalommal a szervezet mihamarabbi reformjáért emelt szót, s támogatókat keresett, akik a dél-amerikai óriásnak is örökös helyet biztosítanának a BT-ben. A legutóbb 2011. júliusi angolai látogatásakor adott hangot e céljának, s mind Latin-Amerikának, mind Afrikának „nagyobb súlyt” követelt a Biztonsági Tanácsban.²³² Dilma is osztja Lula nézeteit: „...a BT reformja nem egy szeszély Brazília számára...meg kell újítani a globális kormányzást, megadva a feltörekvő országoknak azt a képviseltséget, mely megfelel nemzetközi szerepüknek.”²³³

Megválasztásakor több szakértő úgy vélte, Dilma az USA ellenében inkább a dél-amerikai integráció elmélyítését fogja szorgalmazni, de természetesen nem az amerikai vagy az európai partnerek kárára, ez alatt csupán azt értették, hogy Rousseff

²³¹ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2009/04/01/a_kekszemek_ideztek_el_a_valsgot

²³² <http://www.infolatam.com/2011/07/03/onu-lula-reclama-mas-peso-de-america-latina-y-africa-en-consejo-de-seguridad/>

²³³ <http://www.infolatam.com/2011/04/20/rousseff-la-reforma-del-consejo-de-seguridad-no-es-un-capricho-de-brasil/>

„az imperializmussal szemben a szolidaritás mellett” teszi le a voksát. Energiaügyi miniszteri múltja miatt pedig az első elvárások között szerepelt, hogy lendületet adjon a dél-amerikai energetikai együttműködésnek, melyre a térségnek egyre égetőbb szüksége van. Ez azonban még várat magára, bár bilaterális szinten már történtek lépések ez ügyben is: Argentínával energetikai megállapodást kötött, melyben közös célként jelölték meg a Garabí vízi erőmű építése munkáinak jövő évi megkezdését, valamint a Paraguayjal közös Itaipú hidroelektomos mű körüli anyagi természetű vitákat is sikerült feloldani, melynek révén kis szomszédja méltányosabb fizetséget kap az átadott energiáért cserébe.

„A kevesebb több”: Dilma gazdaságpolitikája

Rousseff bizonyára már beiktatása előtt szembesült azzal a paradoxonnal, hogy épp azok a körülmények és feltételek fogják megnehezíteni elnökségének első időszakát, melyek hozzásegítették a győzelemhez, vagyis a gazdasági jólét emelkedése és a magas kormányzati kiadások kérdése. Dilmának ugyanis komolyan be kell húznia a központi költségvetés nadrágszíját, anélkül, hogy az lelassítaná a Lula alatt megszokott gazdasági növekedést.

Elődjétől egy túlhevülőben lévő gazdasági lokomotívot örökölt: a tavalyi közel 7,5 százalékos GDP-növekedés az import rendkívüli megugrásával és a jegybanki célt meghaladó, az élelmiszer- és kőolajárak által felfelé hajtott inflációval (5,6 százalék) járt.²³⁴ Lula második ciklusa során még bőkezűbben költekezett, mint a kezdetekben, így a GDP három százalékának megfelelő költségvetési hiányt hagyott Dilmára, mely európai szemmel nézve talán nem tűnik jelentősnek, egy feltörekvőben lévő gazdaság számára azonban számos veszélyt rejthet magában. Ezért a monetáris politika első számú célkitűzése Lula idején is az infláció alacsonyan tartása volt, így viszont megnöttek a kamatlábak, valamint megerősödött a nemzeti fizetőeszköz – a brazil real jelenleg a világ egyik leginkább túlértékelt valutája.

A Lula-kormány 2010 novemberében jelezte,²³⁵ hogy a korábbinál magasabb inflációra kell számítani, pedig annak szintje már akkor is meghaladta a jegybank célkitűzését. Költségvetési politikájuk viszonylag laza volt, így az adófizetőknél több elkölthető pénz maradt, s emellett egyre inkább terjed(t) a hitelre történő vásárlás is. Mindez növelte a keresletet, ami pedig tovább gerjesztette az inflációs nyomást. A jegybanknak természetesen megvannak erre az eszközei: a referencia-kamatláb (Selic) több mint tíz százalék volt már tavaly októberben is, 2011 júliusában pedig már 12,5 százalékra emelkedett válaszul a 6,6 százalékos inflációs várakozásra. A magas kamat azonban megnehezíti a nemzetközi hatások kezelését, mint például az amerikai-kínai „valutaháború” versenyképességre gyakorolt következményeit, vagy

²³⁴ http://www.elpais.com/articulo/internacional/retos/Dilma/elpepiint/20110102elpepiint_2/Tes

²³⁵ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/11/25/brazilia_ketfrontos_haboruja/

az amerikai és európai kereslet visszaesését. Szakértők szerint a Selic év végére elérheti a 13,25 százalékos szintet is, ami megbéníthatja a növekedést.²³⁶

Mivel az Egyesült Államokban az alapkamat szintje gyakorlatilag nulla,²³⁷ így a befektetni kívánt (és az amerikai export ösztönzésére szánt) összegek olyan országokba vándorolnak, ahol a kamatlábak és így a hozamlehetőségek magasak, mint ahogy Brazíliában is, ahol főként a rövidtávú értékpapírok iránt nőtt a kereslet. A beáramló tőke a hazai valuta erősödéséhez, és így az export versenyképességének csökkenéséhez vezet, ami veszélybe sodorja a gazdasági növekedést. Ennek elkerülése érdekében a jegybankok igyekeznek minél több amerikai dollárt vásárolni. Brazília ezen túlmenően tavaly októberben megemelte a pénzügyi tranzakciókra vonatkozó adót (IOF) két százalékról először négy, majd hat százalékra, miközben a közvetlen külföldi tőkebefektetések adómentesek maradtak.²³⁸ Idén áprilisban a Rouseff-kormány is növelte az IOF mértékét a vállalati hitelműveletekre vonatkozóan.²³⁹

Az említett 7,5 százalékos tavalyi növekedés kivételesnek számít az elmúlt évek adatait tekintve, ugyanis korábban az átlagosan évi 4,5 százalékos GDP-növekedés és 19 százalékos beruházási ráta volt a megszokott. A 2010. évi növekedési teljesítmény oka a nyersanyagárak globális növekedése és az Ázsiába (elsősorban Kínába és Indiába) irányuló export bővülése volt, s ennek „köszönhető” a hat százalék körüli infláció és a folyó fizetésimérleg-hiány is. Egyes közgazdászok szerint a túl alacsony (6,4 százalékos) munkanélküliségi ráta, s az emelkedő bérek is felfelé hajtják az inflációs mutatót.²⁴⁰ A foglalkoztatottság pedig valószínűleg tovább nő majd az elkövetkezendő években a tervezett nagy infrastrukturális beruházások miatt, hiszen 2011 első öt hónapjában is 1,16 millió új munkahely létesült Brazíliában.²⁴¹

A fentieket tekintve nem meglepő, hogy Dilma beiktatását követően azonnal a fiskális kiigazítás és egy hatékonyabb államszervezet mellett tette le voksát. Február elején Guido Mantega gazdasági és Miriam Belchior tervezési miniszter együtt jelentették be az 50 milliárd reais (közel 30 milliárd amerikai dollár értékű) költségvetési megszorító csomagot az idei évre vonatkozóan, a pénzügyi konszolidáció jegyében. Ez a kormányzat szerint a fenntartható gazdasági fejlődést szolgálja,²⁴² mely a GDP öt százalékának megfelelő növekedést jelent. A megszorítások kapcsán Mantega leszögezte, hogy a költségcsökkentés elsősorban a közigazgatást érinti, a szociális programok büdzsáját nem kívánják csökkenteni. A vezető brit gazdasági hetilap, az Economist szerint azonban a kormányzati kiadások – nominális értékben – még

²³⁶ <http://www.infolatam.com/2011/07/20/brasil-elevaria-tasa-de-interes-por-quinta-ocasion-consecutiva/>

²³⁷ http://www.bbc.co.uk/mundo/noticias/2011/06/110601_brasil_economia_real_mes.shtml

²³⁸ http://www.brasil.gov.br/news/history/2010/10/19/brazil-raises-taxes-to-reign-in-rising-real/newsitem_view?set_language=en

²³⁹ <http://www.economist.com/node/18774732>

²⁴⁰ <http://www.economist.com/node/18774732>

²⁴¹ <http://www.infolatam.com/2011/06/20/brasil-genera-116-millones-de-empleos-hasta-mayo/>

²⁴² <http://www.infolatam.com/2011/02/09/governo-oficializa-corte-no-orcamento-r-50-bilhoes/>

mindig 13 százalékkal meghaladják a tavalyi összegüket, és a megszorítások inkább az állami beruházásokat fogta vissza, mintsem a közigazgatási béreket vagy egyéb folyó fizetéseket csökkentette volna.²⁴³ Ezt maga Dilma is belátta, így új, üzleti szemléletet szeretne bevezetni kormányában, s ennek jegyében bizottságot is alakított, az állami és a magánszféra képviselőit tömörítve. Ennek célja nem csak az üzleti menedzsment átvétele, hanem a közszolgáltatások színvonalának emelése, vagy ahogyan Dilma fogalmazott: „átvesszük a többet, jobbat, kevesebből szemléletet.”²⁴⁴

A megszorító csomag a Rousseff-adminisztráció szerint elsősorban az inflációs célkitűzések elérését szolgálja, melynek részeként az idején minimálbér-emelés is elmaradt a várakozásoktól. A szakszervezetek – és maga a Munkáspárt is – legalább havi 580 realos minimálbérré számítottak, a kormány döntése – melyet a Kongresszus is jóváhagyott – szerint azonban az mindössze 545 realra (körülbelül 326 dollárra) emelkedett,²⁴⁵ ugyanis annak magasabb növekedése megghiúsította volna azokat a kormányzati erőfeszítéseket, melyeket a belső fogyasztás és az infláció csökkentése érdekében tettek.

A túlértékelt hazai valutának az exportőrök versenyképességére gyakorolt negatív hatásai miatt a Brazil Nemzeti Ipari Szövetség (CNI) azonnali ellenlépésre kérte²⁴⁶ a kormányt április elején, ugyanis a CNI vezetői szerint ez egy rövidtávon megoldható probléma. A kormány első lépésben az erős real által leginkább sújtott iparágakat (cipő- és textilgyártás) terhelő exportadókat csökkentette. A hivatalos kormányzati adatok szerint a túlértékelt valuta ellenére 2011 első harmadévében az export gyorsabban nőtt, mint az import (28,5 százalékkal, míg utóbbi 23,3 százalékkal). A brazil jegybank előrejelzései azonban azt mutatják, hogy a kereskedelmi mérleg többlete elmarad majd a tavalyitól: míg 2010-ben 20,278 milliárdos többlettel zárt, addig idén csak 15 milliárd dollár értékű szufficit várható.

Rousseff a gazdasági növekedés biztosítását középtávon az infrastrukturális beruházásokban látja, melyeket a kormány a Lula által elindított Felzárkózási és Növekedési Program („Programa de Acelacao e Crescimento” – PAC) új, második szakaszában kíván megvalósítani, így ez a program is mentesülni látszik a megszorítások alól. A PAC 880 milliárd dollár értékű beruházásokat irányoz elő 2016-ig, melyeknek részét képezik az úgynevezett „veszélyzónákon” megvalósítandó lakásépítési tervek (az ország azon területein, melyeket fokozottan megviselnek a természeti csapások, mint például az esőzések következtében bekövetkező

---

²⁴³ <http://www.economist.com/node/18774732>

²⁴⁴ <http://www.minerviexport.com/es/2011/05/17/brasil-rousseff-quiere-imprimir-a-su-gobierno-la-eficiencia-de-empresa-privada/>

²⁴⁵ <http://www.confidencial.com.ni/articulo/3236/brasil-voto-a-favor-del-salario-minimo-primer-gran-reto-de-rousseff>

²⁴⁶ <http://www.misfinanzasenlinea.com/noticias/20110402/industriales-piden-a-rousseff-medidas-urgentes-para-frenar-alza-de-divisa>

földcsuszamlások, melyek közel ötmillió brazil életét érintik),²⁴⁷ valamint a 2014-es labdarúgó-világbajnoksághoz és a 2016. évi nyári olimpiához kapcsolódó fejlesztések. Az egyik legfrissebb kormányzati közlemény szerint csak a 2014-es VB 70 milliárd dollárral fog hozzájárulni²⁴⁸ a GDP növekedéséhez, melynek körülbelül fele adókból származik majd. A VB-vel és az olimpiai játékokkal járó megnövekedett turistaforgalom kezelése érdekében építendő újabb reptéri terminálok munkálatainak elvégzését magáncégek vállalták el, ezen kívül június elején a kormány három nagy nemzetközi légitársaság többségi tulajdonának privatizálásáról döntött (az állam maximum 49 százalékban részesedhet a légitársaságok tulajdonából). A The Wall Street Journal című napilap korábban úgy értesült, hogy 2011 és 2015 között összesen 65,4 milliárd dollár értékű közlekedésfejlesztési beruházásra lehet számítani a dél-amerikai országban.²⁴⁹

Annak bizonyítására, hogy a szegénység elleni harc elnökségének egyik legfőbb prioritása, Rousseff március elején bejelentette, hogy 45 százalékkal megemeli a Bolsa Familia keretein belül kiutalandó szociális juttatások mértékét. Rousseff még február végén vette tervbe egy új minisztérium létrehozását a kis- és középvállalkozások ösztönzése, előmozdítása érdekében. Június elején kormányzati közlemény szolt arról, hogy a kormány 2014-ig évenként 20 milliárd realt kíván áldozni a szociális programok megvalósítására, mellyel 16,2 millió embert akarnak kiemelni a nyomorból.²⁵⁰ Emellett a Rousseff-adminisztráció közel 126 milliárd realt (azaz 78 milliárd dollárt) szán lakásépítésre és kedvezményes hitelezésre, ugyancsak 2014 végéig „Az én házam, az életem 2” című program keretében.

A mezőgazdasági termelés ösztönzése érdekében a kormány 107,2 milliárd realt (körülbelül 67 milliárd dollárt) fog költeni arra, hogy a termelők öt százalékkal növelni tudják a gabonatermést a 2011-12-es aratási időszakban. A program nem csupán a belső ellátás biztosítását célozza, hanem azt is, hogy Brazília váljon a világ egyik legnagyobb élelmiszerexportőrévé. A terv pénzügyi forrásainak nagy részét alacsony kamatú hitelek teszik majd ki, melyet a termelők vehetnek igénybe.

Csatározásoktól hangos belpolitika

A folytonosság, politikai stabilitás és kiszámíthatóság jegyében hosszú évek megszokott gyakorlata, hogy az elnök többpárti, politikai ideológiákon felül álló koalícióra támaszkodik munkája során. A gazdasági érdekek védelme érdekében pedig a politikai elit szövetséget köt a gazdasági vezető réteggel, vagyis az állam

²⁴⁷ <http://www.economista.es/construccion-inmobiliario/noticias/2758440/01/11/Rousseff-quiere-acelerar-las-obras-de-infraestructura-para-garantizar-el-crecimiento.html>

²⁴⁸ <http://www.brasil.gov.br/news/history/2011/07/07/2014-world-cup-expected-to-generate-us-70-billion-of-economic-activity-for-brazil>

²⁴⁹ http://www.perfil.com/contenidos/2011/01/04/noticia_0020.html

²⁵⁰ <http://www.infolatam.com/2011/06/05/brasil-invertira-unos-12-500-millones-de-dolares-anuales-en-el-combate-a-la-miseria/>

sosem hoz olyan intézkedést, mellyel sértené a hazai nagyvállalatok érdekeit. Ezen „örök igazságoktól” Dilma Rousseff – akit választási kampánya alatt a helyi média csak „Vasladyként”²⁵¹ emlegetett – sem térhet el, ráadásul a körülmények sem a legkedvezőbbek. Pártja, a Partido dos Trabalhadores (PT, a brazil Munkáspárt) csupán 88 mandátumot tudhat magáénak az 513 fős Képviselőházban, és őt az ország 27 kormányzóságából. Lula is igyekezett úgy lavírozni a széles koalíció együttműködésben, hogy megőrizze saját és a PT központi szerepét, és ez a „követelmény” Dilmával szemben is érvényes. Eddig a Munkáspárt kiterjedt szövetségi rendszert tudhatott magáénak, most azonban a gazdagabb déli területek (melyek a lakosság közel felét jelenti) ellenzéki vezetés alatt állnak.²⁵²

Az első törésvonal nem is a koalíció egészében jelentkezett, hanem Dilma „saját berkében”, a szakszervezeti gyökerű Munkáspárt soraiban. A korábban említett költségvetési kiigazítások ugyanis megosztották a PT-t, több párttag is a szociális programok megghiúsítását sejtette a megszorítások mögött, bár a kormány ezt már a bejelentéskor cáfolta.²⁵³ A PT egyes politikusai szerint a költségcsökkentés az oka annak, hogy a kormány nem emelte a szakszervezetek által kért szintre a minimálbért. A Munkáspárt, a szakszervezetek és a minimálbéren foglalkoztatottak is mind nagyobb emelésre számítottak, hiszen a Lula-korszakban 2002 és 2010 között a minimálbér reálértéke közel hatvan százalékkal nőtt,²⁵⁴ melynek köszönhetően brazilok milliói léphettek ki a szegénységből, évente közel 1,3 millió új munkahely létesült, mely tényezők mind a Munkáspárt támogatottságát és Lula népszerűségét is megalapozták. 2007-től kezdődően úgymond „bevett szokás” volt, hogy a minimálbért az előző évi infláció és a két évvel korábbi GDP-növekedés mértékével igazították ki.²⁵⁵ Ez utóbbi összetevő idén azonban elmaradt.

A minimálbér emeléséről szóló jogszabály elfogadásában nagy szerepet játszott a legfőbb politikai szövetséges, a Partido do Movimento Democrático Brasileiro (PMDB – a Brazil Demokratikus Mozgalom Pártja) támogatása, melynek elnöke, Michel Temer egyben Rousseff alelnöke is. Lépésével a PMDB azt kívánta bebizonyítani Dilmának, hogy tagjai elég felkészültek a felelős állami posztok ellátására, korábban ugyanis számos nézeteltérés fakadt abból, hogy a PMDB úgy érezte, a kormány és Munkáspárt kihagyja őket a fontos döntésekből.

Dilma elnökségének első félévét belpolitikai botrányok is tarkították, nem is kevés. Június elején jelentették be, hogy az Államügyészi Hivatal vizsgálatba kezd Antonio Palocci kabinetfőnök – aki addig Rousseff jobb kezének számított – gyors meggazdagodásának ügyében, miután májusban a Folha de São Paulo című újság bizalmas információkat jelentetett meg arról, miként nőtt húszszorosára Palocci

²⁵¹ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2009/05/17/a_vaslady_kerulhet_az_elnoki_szekbe

²⁵² <http://www.elperiodico.com/es/noticias/opinion/20101110/brasil-los-retos-dilma/586047.shtml>

²⁵³ <http://www.infolatam.com/2011/02/13/brasil-ajuste-fiscal-anunciado-por-rousseff-causa-division-en-el-pt/>

²⁵⁴ <http://www.confidencial.com.ni/articulo/3236/brasil-voto-a-favor-del-salario-minimo-primer-gran-reto-de-rousseff>

²⁵⁵ <http://www.infolatam.com/2011/02/17/primer-a-prueba-para-dilma/>

vagyona 2006 és 2010 között, mialatt kongresszusi munkája mellett tanácsadói tevékenységet is végzett.²⁵⁶ Palocci az üzleti titoktartás elvére hivatkozva nem volt hajlandó elárulni, kik voltak a megbízói, és milyen jellegű tanácsadói munkákat vállalt. Palocci politikai karrierjét korábban is övezték botrányok: 2005-ben például az ő neve is belekeveredett a havi nagy összegű juttatásokról elnevezett Mensalão-botrányba,²⁵⁷ melybe az akkori Lula-kormány nagy része belebukott, s a nyomozás a mai napig folyik ez ügyben. Egy kongresszusi bennfentes szerint a kormányzó Munkáspárt (PT) havonta 30 ezer reál (körülbelül 12 ezer dollárt) fizetett a Kongresszus számos tagjának, hogy azok megszavazzák a PT által beterjesztett törvényjavaslatokat. Palocci a botrány után is befolyásos tagja maradt a PT-nek, olyannyira, hogy Dilma Rousseff felkérte kabinetfőnökének, elsősorban a koalíciós együttműködés koordinálására. Május végén Palocci azonban elvette a sulykot: a vádak szerint telefonon keresztül azzal fenyegette meg a PMDB vezetőjét, Michel Temert, hogy pártja elveszítheti a kormány munkájában betöltött szerepét, amiért nem a PT szájíze szerint szavaztak az új erdőtörvényt illetően, a PMDB ugyanis amnesztiát adna a 2008 előtti illegális fakitermelőknek.

Ez utóbbi kiszivárogtatását követően Rousseff azonnali változtatásokat eszközölt kormányában: kabinetfőnökének Gleisi Hoffmann-t, míg a politikai koordinációs feladatokra, az Intézményi Kapcsolatok Minisztériumának élére Idelí Salvattit jelölte ki. Az új kormánytagok kinevezésével Dilma tompítani akarta a feszültséget pártja és a PMDB között. Mivel azonban az elnök továbbra sem juttatta kormányzati kulcspozíciókba a PMDB politikusait a botrányt követően, a korábbi legfőbb szövetséges rendre megakadályozta a gazdasági jólétet szolgáló törvénytervezetek elfogadását, mint például az új adótörvényt.²⁵⁸ A különböző szövetséges pártok vezetői ezért azt tanácsolták az elnöknek, hogy vonja be a kiemelt döntésekbe Temert is.²⁵⁹

Július elején újabb botránytól volt hangos a brazil sajtó: feltételezések szerint a 2016-os riói olimpiára készülő beruházásoknál többszöri sikkasztás történt. Az érintett Alfredo Nascimento közlekedési miniszter benyújtotta lemondását, annak ellenére, hogy tagadja az ellene felhozott vádakat.²⁶⁰ Nascimento lemondása négy nappal azt követően történt, hogy a Veja nevű hetilap azt írta, hogy a minisztérium – időközben elbocsátott – négy munkatársa rendszertelen időközönként nagy összegű (a szerződéses érték körülbelül 5 százalékát kitevő)²⁶¹ jutalékot számolt fel magának a megkötött szerződések után. Az O Globo nevű napilap pedig arról írt, hogy Nascimento fia szintén érintett lehet egy olimpiai beruházással kapcsolatos

²⁵⁶ <http://www.economist.com/node/18774732>

²⁵⁷ <http://www.guardian.co.uk/world/2005/jul/11/brazil>

²⁵⁸ <http://www.infolatam.com/2011/06/23/brasil-rousseff-paraliza-el-gobierno-por-tensiones-con-pmdb/>

²⁵⁹ <http://www.urgente24.com/noticias/val/9205/el-pmdb-presiona-a-dilma-por-mas-espacio-en-el-gobierno.html>

²⁶⁰ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/07/11/korrupcios_botrany_az_olimpiai_beruhazasoknal/

²⁶¹ <http://www.oem.com.mx/elsoldemexico/notas/n2133034.htm>

megvesztegetési ügyben, ami miatt eddig 14 minisztériumi munkatársat bocsátottak el.²⁶²

A megszorító intézkedések és a botrányok ellenére Dilma társadalmi elfogadottsága továbbra is hetven százalék fölött maradt²⁶³ – legalábbis az áprilisi közvéleménykutatások szerint, míg népszerűsége ötven százalék körüli.²⁶⁴ Sőt, gazdaságpolitikája a piaci elemzőket is megnyugtatta, így egy hellyel javult az ország szuverén (vagyis állami) adóskockázati besorolása is: a Fitch BBB-ről BBB+-ra emelte a befektetésre ajánlott kategóriában a dél-amerikai országot,²⁶⁵ mely ebben az évben áprilisig is már több mint 35 milliárd dollár értékű külföldi befektetésben részesült. Június végén a Moody's is megadta a kedvezőbb besorolást Brazíliának.

Latin-Amerika, Egyesült Államok és Kína: Dilma külpolitikai prioritásai

A január elsején beiktatott Dilma Rousseff első hivatalos elnöki útja nem Pekingbe vagy Washingtonba vezetett – ahogy azt a dél-amerikai ország növekvő világgazdasági szerepe indokolta is tehetné –, hanem a szomszédos Argentínába.²⁶⁶ A brazil vezetés ezzel nem csupán a régió stabilitását kívánta erősíteni, hanem egyértelműsítette, hogy Latin-Amerika első számú vezető hatalmaként kíván fellépni a nemzetközi porondon. Dilma szerint a két országnak stratégiai felelőssége van abban, hogy „a XXI. század Latin-Amerika évszázada legyen.”

Szakértők szerint a Mercosur-t, s így az Argentínával való kapcsolatokat tekintve Dilma Rousseff nem fog eltérni a Lula da Silva által képviselt politikától. Sőt, az új elnök első hivatalos útja arra szolgált, hogy konszolidálja Brazília regionális vezető szerepét (melyben az Argentínával való harmonikus gazdasági kapcsolat elengedhetetlen), s ezzel erősítse a nemzetközi porondon elfoglalt helyét. Rousseff ígéretet tett, hogy az argentin befektetőknek is teret enged a 2014-es futballvilágbajnokság és 2016-os riói olimpia rendezvényeihez kapcsolódó infrastrukturális beruházásokban. De még ezeknél is jelentősebb az a megállapodás, mely garantálja, hogy az argentin vállalatok is részt vehetnek a közelmúltban felfedezett mélytengeri brazil olajmezők kiaknázásában.

Dilma esetében kiemelt szerepet kap az emberi jogok érvényesülése, ezért Cristina Fernández de Kirchner argentin elnök találkozót szervezett Rousseff számára a '70-80-as évek katonai juntája által folytatott piszkos háború²⁶⁷ áldozatainak édesanyjaival („Madres de Plaza de Mayo”). Az esemény a brazil közvélemény

²⁶² <http://www.infolatam.com/2011/07/20/brasil-sube-a-14-el-numero-de-destituidos-en-el-ministerio-de-transportes/>

²⁶³ <http://www.informador.com.mx/internacional/2011/282092/6/rousseff-entre-los-presidentes-mas-populares-de-brasil.htm>

²⁶⁴ <http://www.infolatam.com/2011/06/12/brasil-popularidad-de-rousseff-crece-pese-a-dimision-de-ministro-por-escandalo/>

²⁶⁵ <http://www.obeliskinternational.com/news81.php>

²⁶⁶ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/02/03/ni_kezekben_a_ket_legnagyobb_gazdasag/

²⁶⁷ http://kitekinto.hu/amerika/2008/07/28/eliteltek_a_piszkos_haboru_utolso_bnoseit_is/

számára is jelzésértékű, ugyanis otthon sokan úgy gondolják, hogy Rousseff mégsem fogja kivizsgálni a 1964-85. közötti katonai diktatúra túlkapásait.²⁶⁸ Brazíliában ugyanis az 1979-es amnesztiatörvény értelmében senkit sem vontak felelősségre a kínzások és az eltűntek ügyében. Dilmától azért várnak változást az ügyben, mert – mint korábban olvashattuk – őt is kínzásoknak vetették alá börtönbüntetése alatt.

Ugyancsak az emberi jogok kérdése húzódik meg a mögött is, hogy Dilma nem folytatja elődje Irán-politikáját: bár ő is a párbeszéd politikája mellett teszi le voksát, a jövőben nem hajlandó a Lula-féle mediátori szerepre az iráni atomprogramot illetően. Sőt, Rousseff nyíltan kritikával illette Teheránt az elnyomás, az emberi jogok megsértése miatt. Igennel szavazott arra is, hogy az ENSZ raportórt küldjön a síita vallású országba az emberi jogi helyzet kivizsgálására.

Lula Irán-barátsága az Egyesült Államokkal ápolt kapcsolatokra is rányomta bélyegét, a Kolumbiában létesített amerikai bázisok (nemcsak brazil) ellenzése, a hondurasi puccs megítélése, valamint a két kormány eltérő Kuba- és Venezuela-politikája kapcsán felmerült nézeteltérések mellett.

A kapcsolatok tisztázására jó alkalmat szolgáltatott volna Barack H. Obama amerikai elnök márciusi látogatása, azonban brazíliai útját beárnyékolta a Líbiában kibontakozó polgárháborús helyzet.²⁶⁹ Obamát elsősorban az amerikai gazdasági érdekek vezérelték útja során: ugyanis az Egyesült Államok sem akar kimaradni az olimpiai beruházások kivitelezéséből,²⁷⁰ emellett országa kereskedelmi pozícióját is félti Kínától, mely egyre jelentősebb érdekeltségekre tesz szert Latin-Amerikában.²⁷¹

2011 áprilisában Dilma Rousseff Pekingbe látogatott annak érdekében, hogy fordulatot kezdeményezzen a két ország közötti kereskedelemben, ugyanis az ázsiai óriás főként nyersanyagot vásárol (2010-ben közel 31 milliárd dollár értékben, mellyel megelőzte az Egyesült Államokat mint fő kereskedelmi partnert is). Brazília fő célja, hogy a közeljövőben Kína hozzáadott értékkel bíró ipari és mezőgazdasági késztermékeket is importáljon a dél-amerikai országból. A kétoldalú megbeszélések kiterjedtek a tudomány, technológia és innováció területeire is. A látogatás ideje egybeesett a harmadik BRIC-csúccsal, mely során a szervezet kiegészült Dél-Afrikával is (BRICS).

De nem szabad megfeledkezni arról sem, hogy Kína és az Egyesült Államok sok fejfájást is okoz Brazíliának, Guido Mantega gazdasági miniszter szerint valutáik „manipulálását” gazdasági partnereik rovására teszik.

²⁶⁸ http://www.bbc.co.uk/mundo/noticias/2011/01/110104_brasil_dilma_rousseff_militar_pasado.shtml

²⁶⁹ http://kitekinto.hu/amerika/2011/03/19/itt_a_kovetkez_haboru

²⁷⁰ http://kitekinto.hu/amerika/2011/03/25/biciklizve_hegedulte_vegig_del-amerikat_obama/

²⁷¹ http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/06/01/egyik_fuggsegl_a_masikba_eshet_a_kontinens/

Ahogy Lula elnöksége alatt, úgy Dilma külpolitikájában is kulcsfontosságú szerephez jut regionális integráció kérdése. Lula da Silva felismerte, hogy Brazília nem tud globális szereplővé érní, ha nincs garantálva a kontinens békéje és biztonsága, így Hugo Cháveztól kezdve az argentin Kirchner-házaspáron át a kolumbiai Álvaro Uribéig minden latin-amerikai vezetővel igyekezett kiegyensúlyozott kapcsolatot ápolni.

Február közepén Nelson Jobim védelmi miniszter bejelentette, hogy Brazília szövetségeseket keres a közös dél-amerikai védelmi politika megalkotásához.²⁷² Jobim szerint a közös védelmi ipar létrehozása megszüntetné a régió kívüli nagyhatalmaktól való függést, valamint olyan területekre is összpontosítani tudnának, ahol eddig nem lett kiépítve védelem, mint például az Atlanti-óceán térsége és légtere.

Brazília mint a Mercosur (Déli Közös Piac) oszlopos tagja szeretné minél előbb lezárni az Európai Unióval több, mint tíz éve folytatott tárgyalásokat, s megkötni végre a társulási szerződést a két blokk között. De a latin-amerikai ország nem feledkezne meg a Dél-Dél együttműködés fejlesztéséről sem az afrikai, arab és ázsiai államokkal. A Mercosuron belül pedig erőteljesebb együttműködést kért a június végi csúcson az energiaipar, autógyártás és a kőolajipar terén.²⁷³

Jelenleg úgy tűnik, hogy a Mexikóval való kapcsolatok is intenzívebbé fognak válni a közeljövőben, ugyanis vállalkozók egy nagyobb csoportja azt várja a brazil kormánytól, hogy erősítse meg a két ország közötti kereskedelmi szálakat, különös tekintettel a termelőiparra.²⁷⁴ Véleményük szerint Brazília és Mexikó mint feltörekvő államok széleskörűen részt vesznek a nemzetközi kereskedelemben, és közösen könnyebben tudnák elérni céljaikat. Ennek jegyében Lula da Silva ex-elnök felkérte mindkét kormányt szövetségük megerősítésére, közös vállalatok alapítására. Egyébként a két ország közötti kereskedelem tavaly meghaladta a 7,5 milliárd dollárt.

Július közepén Antonio Patriota külügyminiszter egy quitói sajtótájékoztatón közölte, hogy jól halad az ecuadori Manta kikötővárost a brazil Manos-szal összekötő intermodális, azaz többfajta közlekedési eszközt egyesítő áruszállítást lehetővé tevő kereskedelmi útvonal projektje, mely nem csak a regionális, de az Ázsiával folytatott kereskedelmet is fellendíti majd, megkerülve ennek segítségével a Panama-csatornát.²⁷⁵

---

²⁷² <http://www.mundo.com/ultimas-noticias/brasil-busca-crear-base-suramericana-de-defensa-para-tener-voz-en-el-mundo-11700>

²⁷³ <http://www.infolatam.com/2011/06/29/mercosur-rousseff-considera-urgente-concluir-negociaciones-con-ue/>

²⁷⁴ <http://www.infolatam.com/2011/06/15/brasil-empresarios-piden-ampliar-flujo-comercial-e-inversiones-con-mexico/>

²⁷⁵ www.infolatam.com/2011/07/17/brasil-seguira-adelante-con-el-proyecto-del-corredor-de-manta-manaos/

Összegzés

Rousseff széles politikai bázist örökölt Lula da Silvától, melynek elméletileg a Kongresszus mindkét házában biztosítania kellett volna az új elnök szilárd támogatottságát. Mint láthattuk, a gyakorlatban ez nem így alakult: ugyanis a koalíció szinte azonnal széttöredezett, ahogy az egyre komolyabb politikai, gazdasági kérdések előtérbe kerültek, főként a Munkáspárt (PT) és a PMDB közötti csatározás viseli meg a belpolitikát. Dilmának sokkal nehezebb a dolga, mint Lulának volt: a gazdaság elképesztő növekedése korábban teret engedett a lazább, megengedőbb költségvetési politikának, melynek keretében nem volt nehéz megfelelni a különböző politikai és gazdasági érdekeknek.

Dilmának idén azonban vissza kellett fognia a kormányzati kiadásokat, a kormányzati tisztségek kiosztásánál pedig inkább szakmai, mintsem politikai érdekeket vett figyelembe, így korántsem tudott annyi kedvezményt, illetve kompenzációt nyújtani a szövetséges pártoknak, mint elődje. Az egymást érő botrányok is megakasztják a koalíciós együttműködést, így lehet, hogy Rousseffnek hamarosan le kell tennie a technokrata kormánnyal kapcsolatos elképzeléseiről, s teret kell engednie a PMDB-nek is. Utóbbi ugyanis már fontolgatja, hogy a következő elnökválasztáson saját jelöltet állít.

Guido Mantega gazdasági miniszter június végén tartott tájékoztatója szerint az év elején bevezetett kiigazítási lépéseknek köszönhetően a gazdaság idén 4,5 százalékkal fog növekedni,²⁷⁶ mely bár alacsonyabb a tavalyinál, mégis fenntartható növekedést jelent. Alexandre Tombini jegybankelnök szerint a fogyasztói árak állandósult nyomása ellenére 2012-re tartható lesz a 4,5 százalékos inflációs cél.²⁷⁷ A nemzeti fizetőeszköz erősödésének azonban továbbra sem tudnak gátat szabni, így a kormány új megoldásokon gondolkodik.²⁷⁸

A Nemzetközi Valutaalap (IMF) becslései szerint Dilma első elnöki mandátumának végéig, azaz 2014-ig átlagosan évi négy százalék körüli GDP növekedésre lehet számítani. A Valutaalap jövőre már csak 4,7 százalékra teszi az infláció növekedését, az idei 6,3 százalékhoz képest ez jelentős csökkenést jelez. Az IMF előrejelzésében azonban a munkanélküliségi ráta nem mutat semmilyen változást, ahhoz képest, hogy a kormányzati adatok szerint csak az idei év januárja és májusa között több mint egymillió új munkahely létesült. A Valutaalap számai szerint a kormányzati kiadások a következő években is meghaladják majd a bevételeket, így a folyó fizetési mérleg végig hiányt mutat, ráadásul növekvő mértékűt.

²⁷⁶ http://www.finanzas.com/noticias/bolsas/2011-06-20/507257_brasil-crecera-menos-este-pero.html

²⁷⁷ <http://www.infolatam.com/2011/06/19/brasil-mantiene-meta-de-inflacion-central-para-2012/>

²⁷⁸ <http://www.infolatam.com/2011/07/06/brasil-rousseff-considera-medidas-para-contener-tipo-de-cambio/>

Gazdasági mutatók	Egység	2011	2012	2013	2014
GDP, változatlan áron	%-os változás	4,461	4,127	4,109	4,159
GDP-deflátor (egész gazdaságra jellemző árszínvonal-változás)	index	268,287	281,288	293,891	307,961
Infláció, átlagos fogyasztói árak	%-os változás	6,268	4,777	4,498	4,503
Áru- és szolgáltatásimport mennyisége	%-os változás	16,713	5,448	5,138	5,15
Áru- és szolgáltatásexport mennyisége	%-os változás	5,166	5,37	6,75	9,743
Munkanélküliségi ráta	A munkaképes korúak arányában	6,7	6,7	6,7	6,7
Kormányzati bevételek	GDP %-ában	36,252	36,224	36,221	36,245
Kormányzati kiadások	GDP %-ában	38,657	38,789	38,643	38,61
Nettó államadósság	GDP %-ában	39,976	39,391	38,859	38,197
Folyó fizetési mérleg egyenlege	U.S. dollárban	-62,6	-76,112	-92,426	-105,62
Folyó fizetési mérleg egyenlege	GDP %-ában	-2,585	-2,954	-3,379	-3,625

Forrás: Nemzetközi Valutaalap (IMF), World Economic Outlook Adatbázis (2011 áprilisi becslések)

Azt, hogy a külpolitikában várható-e markáns váltás, nehéz megmondani. Egyelőre úgy tűnik, hogy Dilma csupán az iráni kérdésben nem osztja elődje nézeteit, főként az emberi jogi kérdések miatt. Bár ennek előmozdítására tett erőfeszítéseit is megkérdőjelezték nemzetközi szakértők, mikor az ENSZ BT márciusi szavazásán a brazil küldött inkább tartózkodott a Kadhafi líbiai elnök rezsimje elleni határozat elfogadása kapcsán, később pedig bírálta a NATO beavatkozását.²⁷⁹ A külpolitikai irányt továbbra is a belső gazdasági érdekek motiválják majd, Rousseff nagy valószínűséggel nem tér le erről a megszokott útról. Ahogy már februárban megfogalmazta, Latin-Amerika, az USA és Kína (ebben a sorrendben) képezik elnökségének külpolitikai prioritásait. Bár az Európai Unióval folytatott tárgyalások mielőbbi lezárása a Mercosur-tagság miatt is fontos.

Ha mégis mérleget kellene vonni Dilma Rousseff elnökségének első fél évéről, elmondhatjuk, hogy sem a belpolitikai, sem a világgazdasági fordulatok nem kedveztek számára, bár kormánya látszólag mindent elkövet, hogy valóban fenntarthatóvá váljon a gazdasági növekedés. Ahogy Indiát és Kínát, úgy Braziliát sem kerüli el a feltörekvőket sújtó gazdasági nehézségek, melyek feloldására úgy tűnik, még nincs meg a recept.

²⁷⁹ <http://www.eurasiareview.com/no-change-yet-in-brazils-foreign-policy-analysis-16062011/>

Marosvölgyi Dóra

Kuba: „Gazdálkodj okosan” karibi módra

A kommunizmus nyugati bástyája inog, a nyitás elkerülhetetlenségét, amit Raúl Castro 2006 óta emleget, a bátyja Fidel is elismert. „Már nálunk sem működik a kubai modell”²⁸⁰- legalábbis ezt vélte kihallani²⁸¹ az ex-Comandante szavaiból Jeffrey Goldberg amerikai újságíró, a The Atlantic riportere. Bár Fidel Castro két nappal később, a Havannai Egyetemen tartott beszédében helyesbített,²⁸² s a kapitalizmus alkonyát jósolta meg, mégis vitathatatlan, hogy hatalmas változáson ment keresztül a karibi szigetország az elmúlt időszakban, a gazdasági reformokon kívül az is meglepő, hogy Fidel Castro lemondott pártelnöki pozíciójáról. Merre tart a rendszer? Veszélyben van-e a kubai kommunizmus?

Gazdasági hibák sorozata vezetett idáig

A kubai kormány jó néhány gazdaságpolitikai hibát követett el 2010 folyamán, vallotta be Marino Murillo gazdasági miniszter²⁸³. A gazdaságpolitikai tervezést nem kísérte fegyelem a kormány gyakran improvizált lépései során, sőt a költségvetést is elégtelenül kezelte. Murillo hozzátette, ha készítettek volna időközi elemzéseket, a kubai gazdaság meglovagolhatta volna a nemzetközi konjunkturális hullámot. A kormánynak sokkal szigorúbban kellett volna vennie a gazdaság irányítását, leginkább az agrárszektort illetően. Ha a mezőgazdasági termelés, a cukor- és az élelmiszeripar nem tud megfelelni az elvárt színvonalnak, Kuba jövőre akár 1600 millió dollár értékben importálhat élelmiszereket a hazai szükséglet kielégítésére.

Az elnök bejelentette, hogy 2011 végéig felhagynak a külföldi beszállítók bankszámláinak zárolásával. Ezt a lépést a 2008 óta húzódó likviditási válság miatt volt kénytelen megtenni a kubai kormány. Raúl Castro nem fedte fel, hogy pontosan mekkora összegről van szó, de szakértői becslések szerint nagyjából hatszáz beszállító összesen egymilliárd dollárjáról beszélt. A korlátozást a kormány 2009 óta fokozatosan oldja fel, a hitelezőknek a kellemetlenségért cserébe öt éven keresztül évi két százalékos extrakamatot ígért az ifjabb Castro-fivér.

Az intézkedések ellenére Kubának még mindig nem sikerült kilábalnia a likviditási válságból, amely tulajdonképpen a 2008-as gazdasági világválságnak és saját

²⁸⁰ <http://www.theatlantic.com/international/archive/2010/09/fidel-cuban-model-doesnt-even-work-for-us-anymore/62602/>

²⁸¹ <http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/09/13/castro-a-kubai-modell-mar-nalunk-sem-mkodik/>

²⁸² <http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/09/15/castro-helyesbített-itt-a-kapitalizmus-alkonya/>

²⁸³ <http://www.infolatam.com/2010/12/16/cuba-gobierno-dice-que-economia-crecio-21-por-ciento-en-2010-pero-admite-incumplimientos/>

gazdaságpolitikai hiányosságának tulajdonítható,²⁸⁴ továbbá annak, hogy abban az évben több pusztító hurrikán is végigsöpört az országon, hatalmas infrastrukturális károkat okozva.

Nem javít Kuba helyzetén az sem, hogy erősen importfüggő. Noha a kormány már megpróbálkozott az adósságszerkezetének átstrukturálásával, a terv nem járt sikerrel, az ország fizetéképtelenné vált. A kormány emiatt elodázta a külföldi partnerekkel közös vállalatai számára az osztalékfizetést is.

Arccal a kapitalizmus felé: Gazdaság- és Társadalompolitikai Irányelvek

A Gazdaság- és Társadalompolitikai Irányelvek²⁸⁵ című állami kiadványtervezetből kiderül, hogy az ország jövőjét Castroék egy „piaci szocialista” rendszer keretein belül képzelik el. A dokumentumban egy limitált gazdasági decentralizáció körvonalazódik, amit az állami vállalatok bizonyos fokú privatizációjával, a segélyrendszer átalakításával, az élelmiszerjegyek felszámolásával és a két hivatalos valuta egyesítésével képzelnek el. A tervekben az is szerepel, hogy két szakaszban felmondanak egymillió közalkalmazottnak, illetve köztisztviselőnek. Mivel a kommunista modellek alapja a teljes foglalkoztatás, kész a terv az állásukat elvesztők számára, őket a fokozatosan bővülő magánszférának kell majd felszívnia.

A leggyökeresebb változást a program gazdasági téren vetíti előre. A terv gyakorlatba ültetése után legálisan lehet közös vállalkozásokat, társaságokat alapítani, sőt már a "maszket" sem ítélik el. Emellett a kormány oda fog figyelni arra is, hogy ne összpontosuljon egy kézben nagymértékű magántulajdon,²⁸⁶ mondván, ez egy olyan újgazdag osztály felemelkedését eredményezhetné, amely a későbbiekben a jelenlegi rendszer ellen fordulhatna.

Az állami vállalatok számára is nagyobb önállóságot biztosít a kormány, saját döntési jogkörrel rendelkeznek majd a befektetések és az ármeghatározás felett. Csak azok a vállalatok maradnak továbbra is központi finanszírozás alatt, amelyek hagyományosan közszolgáltatásokat nyújtanak, mint például az oktatás vagy az egészségügy. A vállalatokat érintő további változás alapján az egy adott tartományban székhellyel rendelkező cégnek a regionális központba kell befizetnie az adót, hogy így közvetlenül a helyi fejlesztési célokra lehessen majd fordítani a bevételeket.²⁸⁷

A Gazdaság- és Társadalompolitikai Irányelvek körvonalazását viták sorozata kísérte, 2010 decemberétől egészen 2011. február végéig állt nyitva a lehetőség a kubai polgárok és a vezetés közötti párbeszédre. Az egyre nyitottabb hozzáállást tükrözi,

²⁸⁴http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/12/23/a_szakadek_szelen_tancol_kuba/

²⁸⁵http://www.bbc.co.uk/mundo/noticias/2010/11/101110_cuba_propuesta_cambio_congreso_rg.shtml

²⁸⁶http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/11/21/gulyaskommunizmus_megis_lehet_kubai_iranyvaltas

²⁸⁷<http://www.elnuevoherald.com/2010/11/16/838685/raul-castro-a-cuba-no-le-queda.html>

hogy Raúl szerint a reformok bevezetését illetően a végső döntés a „kubai népet” illeti.

Mit tartogat a jövő?

A kubai munkavállalók egy része bizonytalan és meglehetősen szkeptikus a reformok sikerét illetően. Mások úgy gondolják, hogy most kell megragadni a pillanatot, ezért az újítások bevezetését követően valószínűleg megugrik majd a kisebb magánvállalkozások száma.

A konzervatívabb pártkáderek is egyetértenek azzal, hogy szükség van a reformokra, de félnek attól, hogy a nyitás hatására túlzottan megerősödne az ellenzék, mely a jövőben megdönthetné a rendszert. Ők minden fórumon próbáltak hatni Raúlra, hogy ne engedje ki a kezéből a folyamatok irányítását, és a magánszférának se engedjen ekkora teret az önállósodásra. Ezzel szemben a reformerek tovább reménykednek abban, hogy a szabadpiaci elemekkel tarkított tervezőgazdálkodás csupán az első lépés a rendszer totális átalakulásának irányába.

Közzgazdászok szerint fokozatosan kellene liberalizálni a kis- és középvállalatokat, a termelőknek biztosítani kellene a megfelelő garanciákat és szabadságjogokat. Ezzel párhuzamosan vonzóbbá kellene tenni az országot a külföldi beruházók számára.

VI. Kongresszus, a mérföldkő

2011. április 17-19. között tartotta a Kubai Kommunista Párt VI. Kongresszusát, amely a kommunista rendszer ötvenéves fennállása előtt tisztelgett. A Kongresszuson a Párt tagjai a szocialista tervezőgazdasági modell frissítéséről és a Gazdasági- és Társadalompolitikai Irányelvek végrehajtásáról döntöttek. A piacgazdaság felé történő elmozduláson kívül az ötvenéves jubileumi találkozó más érdekességet is tartogatott, Fidel Castro bejelentette, hogy visszavonul, pártelnöki posztját öccsének adva át. Raúl már eddig is az ország első embere volt, bátyja a háttérből mozgatta a szálakat, és visszavonulva fejtette ki véleményét a jelentős világpolitikai eseményekről.

Raúl Castro kongresszusi nyitóbeszéde sokakat meglepett, javaslatára alapján a magas politikai tisztséget viselők kétszer öt évre, azaz maximum tíz évig tölthetik be mandátumaikat. Beszédében utalt rá, hogy túl merev a politikai rendszer, szükség van arra, hogy időről időre friss, új gondolkodású emberek kerüljenek a legfőbb döntéshozó pozíciókba.²⁸⁸

---

²⁸⁸<http://www.infolatam.com/2011/04/18/cuba-nueva-generacion-debe-rectificar-lo-que-debe-ser-rectificado-dice-fidel-castro/>

Kuba mellett, hogy továbbra is hangsúlyozza szolidaritását a kommunista modell²⁸⁹ felé, külpolitikájában is nyitást tervez. Ezentúl a nemzeti érdekeinek megfelelően fogja külkapcsolatait alakítani, azaz elképzelhető a közeledés az Európai Unió és az Amerikai Egyesült Államok irányába is. Előbbivel az emberi jogi kérdések miatt romlott meg Kuba viszonya az elmúlt időszakban,²⁹⁰ utóbbi pedig továbbra sem enyhített jelentősen a szigetországot sújtó embargón.²⁹¹

---

²⁸⁹http://kitekinto.hu/latin-amerika/2011/05/22/kuba_nem_mond_le_a_szocialista_rendszerr/

²⁹⁰http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/10/27/nincs_megelegedve_kubaval_az_eu/

²⁹¹http://kitekinto.hu/latin-amerika/2010/10/23/kuba_mikor_lesz_vege_az_embargonak/

A Kitekintő Elemzések eddig megjelent füzetei

1. A 2010-es ukrán elnökválasztás (2010. január 15.)

http://kitekinto.hu/downloads/ukran_elnokvalasztas_2010_kitekinto_elemzes.pdf

2. Iraki választások 2010 (2010. március 23.)

http://kitekinto.hu/downloads/kitekinto_elemzes_iraki_valasztasok2010.pdf

3. Brit választások 2010 (2010. május 3.)

http://kitekinto.hu/downloads/brit_valasztasok_2010_kitekinto_elemzes.pdf

4. Csehország választ 2010 (2010. május 25.)

http://kitekinto.hu/downloads/kitekinto_cseh_valasztasok2010_elemzes.pdf

5. Nemzetpolitikai elemző (2010. november)

http://kitekinto.hu/downloads/kitekinto_nemzetpolitikai_elemzo_2010_november.pdf

6. Az új román oktatási törvény hozadéka a magyar kisebbség számára
(2011. március)

http://kitekinto.hu/downloads/kitekinto_elemzes_roman_oktatasi_torveny.pdf